Ф. ВЕРЖБОВСКИЙ

МАТЕРИАЛЫ К ИСТОРИИ МОСК. ГОСУДАРСТВА

3

ѲЕДОРЪ ВЕРЖБОВСКІЙ.

МАТЕРІАЛЫ

КЪ ИСТОРІИ

МОСКОВСКАГО ГОСУДАРСТВА

ВЪ XVI И XVII СТОЛѢТІЯХЪ.

ВЫПУСКЪ III.

„СМУТНОЕ ВРЕМЯ“

въ современной ему польской литературѣ.

ЧАСТЬ I-ая, 1605—1607.

ВАРШАВА.

1900.

ѲЕДОРЪ ВЕРЖБОВСКІЙ.

МАТЕРІАЛЫ

КЪ ИСТОРІИ

МОСКОВСКАГО ГОСУДАРСТВА

ВЪ XVI И XVII СТОЛѢТІЯХЪ.

ВЫПУСКЪ III.

„СМУТНОЕ ВРЕМЯ"

въ современной ему польской литературѣ.

ЧАСТЬ I-ая, 1605—1607.

ВАРШАВА.

1900.

МАТЕРІАЛЫ

КЪ ИСТОРІИ

МОСКОВСКАГО ГОСУДАРСТВА.

„СМУТНОЕ ВРЕМЯ"

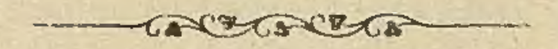
въ современной ему польской литературѣ.

ЧАСТЬ I-ая

1605—1607.

ИЗДАЛЪ

Ѳедоръ Вержбовскій.

ВАРШАВА.

ТИПОГРАФІЯ ВАРШАВСКАГО УЧЕБНАГО ОКРУГА.
Краковское Предмѣстье № 3.

1900.

Печатано по опредѣленію Совѣта Императорскаго Варшавскаго Университета.

Ректоръ Проф. *Г. Ульяновъ.*

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Въ послѣднее время вновь оживились изслѣдованія началъ „Смутнаго времени“ и появилось нѣсколько трудовъ, авторы которыхъ стараются пролить новый свѣтъ на этотъ столь интересный періодъ времени, въ особенности же на одну изъ наиболѣе важныхъ личностей его — перваго самозванца.

Во главѣ этихъ ученыхъ стоитъ извѣстный своими изслѣдованіями о. Пирлингъ, который изданіемъ снимковъ собственноручнаго письма Лжедимитрія I къ папѣ Клементу VIII [1]) непосредственно затронулъ вопросъ о личности и происхожденіи этого эфемернаго героя русской исторіи. Самъ издатель не снабдилъ письма никакими комментаріями, но за то откликнулись на его зовъ другіе ученые, которые заботливо стали изучать изданный автографъ Дмитрія, чтобы этимъ путемъ дойти до кое-какихъ правдоподобныхъ заключеній относительно его происхожденія. Л. Пташицкій посвятилъ указанному вопросу изслѣдованіе: „Письмо перваго самозванца къ папѣ Клименту VIII отъ 24 апрѣля 1604“ (С.-Петербургъ, 1899, оттискъ изъ IV тома Извѣстій Отдѣленія русскаго язы-

---

[1]) Lettre de Dmitri I dit le Faux a Clément VIII, publiée par le P. Pierling S. J., avec quatre fac-similés en phototypie. Paris, Alphonse Picard et fils, 1898.

ка и словесности Императорской Академіи Наукъ), въ которомъ онъ пришелъ къ тому окончательному заключенію (стр. 34), что „Самозванецъ былъ лицомъ великорусскаго происхожденія, опытнымъ въ письмѣ московскаго характера, вмѣстѣ съ тѣмъ не чуждъ былъ греческой грамотѣ, но не имѣлъ навыка въ польской рѣчи и съ трудомъ овладѣвалъ польскою графикою“. Одновременно съ изслѣдованіемъ Пташицкаго появилось также изслѣдованіе извѣстнаго лингвиста проф. І. Бодуэна-де-Куртенэ: „Strona językowa oryginału polskiego listu Dymitra Samozwańca do papieża Klemensa VIII z dnia 24 kwietnia roku 1604“ (отдѣльно и въ Rozprawy Akademii Umiejętności, wydział filologiczny, serya II, tom 14 (29), Kraków, 1899), гдѣ онъ пришелъ къ тому выводу (стр. 205), что авторъ письма Дмитрія былъ лингвистически прежде всего великороссомъ, что онъ раньше всего учился писать по-великорусски и только впослѣдствіи выучился говорить и писать по-польски, при этомъ онъ не чуждался и латинской письменности. Какъ видно, оба критика этого письма сошлись въ мнѣніяхъ, съ тою лишь разницею, что проф. Бодуэнъ-де-Куртенэ высказалъ свое мнѣніе не столь рѣшительно и призналъ Дмитрія великороссомъ только лингвистически, что́ вполнѣ справедливо въ томъ смыслѣ, что Дмитрій былъ несомнѣнно лишь воспитанникомъ великорусской школы. Да и не могло быть иначе, такъ-какъ, былъ-ли онъ настоящимъ царевичемъ или не былъ, то, во всякомъ случаѣ, желая либо достичь отцовскаго престола, либо только подготовиться къ той роли, которую онъ хотѣлъ сыграть: долженъ былъ непремѣнно пройти великорусскую школу. Такимъ образомъ, этотъ выводъ проф. Бодуэна-де-Куртенэ ничуть не противорѣчитъ или, точнѣе сказать, не опровергаетъ предположенія третьяго польскаго ученаго, высказавшаго совсѣмъ иное мнѣніе о личности и происхожденіи Дмитрія. Кустошъ Института Оссолинскихъ во Львовѣ Александръ Гиршбергъ въ своей книгѣ: „Dymitr Samozwaniec“ (Львовъ, 1898) отстаиваетъ предположеніе, что Самозванецъ былъ незаконнымъ сыномъ польскаго короля Стефана Баторія. Мнѣніе это не ново; оно было

уже высказано однимъ изъ современниковъ Конрадомъ Буссовъ, и Гиршбергъ старается лишь подтвердить справедливость его новыми аргументами и соображеніями. По моему, историческое значеніе этого мнѣнія такое же, какъ и другихъ: оно возможно; но, кажется мнѣ, оно правдоподобнѣе мнѣнія Евгенія Щепкина [1]), будто Дмитрій былъ незаконнымъ сыномъ или самого Ивана Грознаго или же убитаго имъ его старшаго сына Ивана. Если послѣднее мнѣніе не будетъ подтверждено никакими вѣскими доводами, то едва-ли оно можетъ устранить другія гипотезы, въ виду того, что Дмитрій слишкомъ далекъ по своему характеру отъ древнихъ московскихъ царей и слишкомъ близокъ влеченіями къ западно-европейской культурѣ, чтобы можно было приписать ему такое происхожденіе. Если однако исторія, по всей вѣроятности, никогда не доставитъ намъ достаточно ясныхъ и убѣдительныхъ доказательствъ, то нельзя-ли довѣрять самой природѣ, которая, какъ бы въ виду безсилія исторіи и желанія людей умышленно запутать дѣло, сама дала неоспоримое свидѣтельство того, что многіе столь долго напрасно старались разъяснить. Кто изучалъ медали и монеты Стефана Баторія, тотъ хорошо знаетъ, что у короля подъ правымъ глазомъ была небольшая бородавка. Такая же бородавка была и на лицѣ Дмитрія Самозванца, съ тою лишь разницею, что не ниже, но повыше праваго глаза. Бываютъ вѣдь семьи, въ которыхъ извѣстные знаки или черты переходятъ съ отца на сына въ теченіе нѣсколькихъ поколѣній. Почему же не допустить этого и въ данномъ случаѣ? Конечно, положительный отвѣтъ на этотъ вопросъ невозможенъ, но, какъ бы то ни было, самъ фактъ, въ виду соображеній, приведенныхъ Гиршбергомъ, является

---

[1]) „Wer war der Pseudodemetrius? Beiträge zur Quellenkunde und Quellenkritik der Jahre 1591—1606" (Archiv für slavische Philologie, XX, 224, XXI, 99, 558). Эта статья не окончена еще печатаніемъ, но результатъ изслѣдованій Щепкина сообщенъ проф. Бодуэномъ-де-Куртенэ въ вышеупомянутомъ изслѣдованіи (Rozprawy, XXIX, 213), по устному сообщенію академика А. Шахматова.

не безынтереснымъ, и я отмѣчаю его здѣсь, отстаивая вмѣстѣ съ симъ и честь нумизматики, какъ вспомогательной науки исторіи, такъ какъ занятія его навели меня на путь констатированія указаннаго факта.

Кажется, что и сама личность Дмитрія Самозванца, и его время будутъ еще предметомъ неоднократныхъ изслѣдованій. Со временемъ, удастся, можетъ быть, и мнѣ издать къ этому вопросу кое-какіе новые рукописные источники, пока же я перепечатываю лишь современныя брошюры, которыя съ извѣстной точки зрѣнія бросаютъ общій свѣтъ на тогдашнія событія и психологическое настроеніе современнаго польскаго шляхетскаго общества.

Современная русская литература богата разными „сказаніями" и „повѣстями", въ которыхъ книжники изложили взглядъ на эти событія либо свой, либо окружающей среды. Нѣчто подобное было и въ Польшѣ; здѣсь, однако, вслѣдствіе другихъ условій жизни и умственной культуры, многія изъ такихъ произведеній и въ художественной, по понятію современниковъ, формѣ тотчасъ же сдѣлались общимъ достояніемъ, вслѣдствіе напечатанія ихъ въ видѣ летучихъ брошюръ и листковъ. Если въ русскихъ повѣстяхъ болѣе выразилось индивидуальное воззрѣніе на событія, то въ такихъ же польскихъ произведеніяхъ, какъ предназначенныхъ для широкой публики, высказались настроеніе и взглядъ болѣе широкихъ круговъ тогдашняго шляхетскаго общества, весьма многіе представители котораго, принимая въ событіяхъ непосредственное участіе или будучи ихъ зрителями, могли на авторовъ брошюръ — насколько они сами не были ими — имѣть извѣстное вліяніе. Между русскими и польскими произведеніями этого рода мы находимъ еще другую общую имъ черту — это, именно, настроеніе, которое въ нихъ выразилось. Какъ въ русскихъ повѣстяхъ и сказаніяхъ поляки представляются далеко не въ лестномъ видѣ, и патріотическое чувство авторовъ изливается въ негодованіяхъ и сплошныхъ нареканіяхъ на нихъ, какъ на причинившихъ бѣду ихъ родной землѣ: точно также и въ польскихъ сочиненіяхъ находимъ этотъ элементъ, проявляю-

щійся въ рѣзкихъ и обидныхъ словахъ, въ особенности въ брошюрахъ, изданныхъ въ 1607 году, когда надежды многихъ, тѣсно связанныя съ судьбою Самозванца, не оправдались послѣ убіенія его и когда москвичи далеко не дружески отнеслись къ пребывающимъ въ Москвѣ полякамъ, даже къ тѣмъ, которые были офиціальными королевскими послами и которые не дали ни малѣйшаго повода къ тѣмъ враждебнымъ отношеніямъ и неприязни, которыя были имъ оказаны. Но суть дѣла не въ этихъ, такъ сказать, лирическихъ крайностяхъ: историкъ сумѣетъ въ нихъ разобраться и добыть зерно правды; небезполезными онѣ могутъ оказаться лишь въ томъ отношеніи, что, если, можетъ быть, русскіе историки писали исторію „смутнаго времени“ съ извѣстнымъ одностороннимъ патріотическимъ увлеченіемъ, то современныя событіямъ произведенія польскихъ писателей, не принимаемыя до сихъ поръ во вниманіе, позволятъ взглянуть на дѣло съ противоположной точки зрѣнія, а слѣдовательно, и представить все въ болѣе вѣрномъ и дѣйствительно критическомъ освѣщеніи. Не пишу этихъ словъ съ цѣлью дѣлать кому-либо упрекъ или вызывать на полемику: думаю только, что, какъ ни ничтоженъ былъ бы матеріалъ фактическій, какой представляютъ эти брошюры, все-таки важны онѣ въ томъ отношеніи, что отражаютъ взглядъ одной изъ дѣйствующихъ партій или сторонъ на современныя событія и взаимныя отношенія. Онѣ были пренебрегаемы, можетъ быть, поневолѣ, такъ какъ сохранились до насъ лишь въ одномъ или двухъ экземплярахъ, находящихся главнымъ образомъ въ библіотекахъ, не для всѣхъ доступныхъ, разбросанныхъ на большомъ территоріальномъ пространствѣ; даже Императорская Публичная Библіотека имѣетъ далеко не все. Поэтому полагаю, что окажу услугу всѣмъ интересующимся исторіею того времени, перепечатывая здѣсь всѣ эти брошюры въ хронологическомъ порядкѣ: никого уже не будетъ безпокоить вопросъ, не содержитъ-ли та или другая брошюра чего-либо интереснаго и каждый лично будетъ въ состояніи безъ затрудненій убѣдиться въ содержаніи и значеніи ихъ всѣхъ.

Первая изъ нихъ: „Mars moskiewski krwawy“ составле-

на Яномъ Жабчицемъ или Забчицемъ. Она выдержала въ Краковѣ два изданія, отличающіяся лишь годомъ: первое появилось въ 1605, другое въ 1606 году. Брошюра въ изданіи 1605 г. находится въ слѣдующихъ библіотекахъ: Варшавской Университетской, гр. Замойскихъ въ Варшавѣ, гр. К. А. Бутенева въ Щорсахъ, Ягеллонской въ Краковѣ, Краковской Академіи Наукъ, гр. Сигизмунда Чарнецкаго въ Добржицѣ, въ В. К. Познанскомъ, и въ городской въ Гданскѣ. Императорская Публичная Библіотека имѣетъ изданіе 1606 г. Это одна изъ болѣе интересныхъ и наиболѣе содержательныхъ брошюръ, такъ какъ въ ней разсказана вся исторія Дмитрія Самозванца до воцаренія его въ Москвѣ; въ ней сообщаются кое-какія новыя подробности, въ особенности о пребываніи Дмитрія въ Самборѣ и объ участникахъ похода. Авторъ ея былъ, видимо, придворнымъ шляхтичемъ Мнишковъ; онъ, вѣроятно, зналъ больше того, что̀ онъ сообщаетъ, и жаль, что онъ избралъ не прозаическую форму и не изложилъ всего въ видѣ дневника, но захотѣлось ему славить Дмитрія въ стихахъ, къ чему у него не было никакихъ способностей; поэтому произведеніе лишено всякихъ чертъ поэзіи; въ добавокъ, по обычаю времени, самъ авторъ создавалъ себѣ трудности, такъ какъ онъ составилъ поэму въ видѣ акростиха, ибо начальныя буквы каждаго двустишія даютъ слѣдующія слова: „Dimitr Iwanowic Wszystkiei Rusi Samodzierzca Uglickie Dmitrowskie Grodzickie Wlodimirskie Moskiewskie Nowogrodzkie Xiażę Kazanskiego Astrachanskiego Sibierskiego Czarow Hospodara Pskowskiego i Wielkiego Kniazia Smolinskiego i innych Hospodar i Wielki Knias Nowogroda Nizowskiej Ziemie Czernichowski Rozanski Rostowski Jarosławski Białoiezierski Udorski Obdorski Kondinski i wsitkiej Siewierskiej ziemie Rzadca i Hospodar Iwierskiej ziemie Hruszinskich carow i Kabardinskiej ziemie Corkskich i Chorskich kniaziow i innich hospodarow Hospodar Pan i Dziedzic panstw wszytkich Moskiewskiej monarchiej podległich“. Въ жертву этому причудливому требованію приносится въ поэмѣ все, даже ясность мысли, удобопонятность рѣчи и орѳографія.

Тотъ же Жабчицъ, въ томъ же 1605 г., издалъ въ стихахъ и вторую брошюру: „Poseł Moskiewski“, въ которой онъ описалъ посольство и пребываніе въ Польшѣ Аѳанасія Власова Безобразова, пріѣхавшаго обвѣнчаться именемъ Димитрія съ Мариною Мнишекъ и сопровождать ее на пути въ Москву. Въ этой брошюрѣ заслуживаютъ вниманія нѣкоторыя подробности, затѣмъ болѣе легкая и удачная, чѣмъ въ первой, внѣшняя форма ея. Это изданіе, также два раза появившееся въ печати въ Краковѣ въ 1605 и 1606 гг., съ точки зрѣнія библіографіи наиболѣе популярно, такъ какъ его имѣютъ слѣдующія библіотеки: Императорская Публичная, Варшавская Университетская, гр. Замойскихъ и гр. Красинскихъ въ Варшавѣ, кн. Владиміра Четвертынскаго въ Миляновѣ, гр. К. А. Бутенева въ Щорсахъ, Ягеллонская въ Краковѣ, Оссолинскихъ во Львовѣ, гр. Сигизмунда Чарнецкаго въ Добржицѣ и городская въ Гданскѣ.

Авторъ третьей брошюры Янъ Юрковскій также неизвѣстенъ намъ ближе; его „Hymenaeus“ (Краковъ, 1605) представляетъ собою панегирикъ, не особенно удачный по поэтической формѣ, по случаю свадьбы Марины Мнишекъ. Брошюра рѣдкая, такъ какъ ее имѣютъ только двѣ библіотеки: Оссолинскихъ во Львовѣ и гр. Сигизмунда Чарнецкаго въ Добржицѣ.

Поэтическими достоинствами наиболѣе выдаются двѣ слѣдующія затѣмъ брошюры, изданныя извѣстнымъ поэтомъ Станиславомъ Гроховскимъ: „Pieśni na fest uciesźny“, которыя въ 1606 г. въ Краковѣ издавались два раза [1]). Первое изданіе изъ типографіи вдовы Зибенейхера состоитъ изъ 16 пѣсенъ, и это изданіе весьма рѣдко: мнѣ извѣстенъ лишь одинъ экземпляръ его, находящійся въ библіотекѣ гр. Чарнецкаго въ

---

[1]) Сообщеніе Адама Бэлциковскаго въ „Stanisław Grochowski i jego pisma“ (Przewodnik naukowy i literacki, 1891, стр. 1085) о нѣсколькихъ изданіяхъ этой брошюры вполнѣ неосновательно; упомянутая имъ „Krakowska biesiada“ будетъ переиздана мною въ одномъ изъ послѣдующихъ выпусковъ настоящаго изданія.

Добржицѣ. Другое изданіе изъ типографіи Яна Шелиги—болѣе распространенное: въ немъ 22 пѣсни, сверхъ того,—портреты главныхъ дѣйствующихъ лицъ: Дмитрія Самозванца, Марины Мнишекъ, отца ея Георгія, краковскаго епископа Бернарда Мацѣёвскаго и московскаго посла Аѳанасія Безобразова; въ этомъ изданіи прибавлены и два стихотворенія „на московскій гербъ"; второе изъ нихъ представляетъ въ краткомъ очеркѣ всю исторію Дмитрія. Какъ для вновь прибавленныхъ пѣсенъ, такъ и для этого очерка Гроховскій (что́ не отмѣчено Бэлцниковскимъ) заимствовалъ данныя изъ брошюры Жабчица „Mars moskiewski krwawy". Это второе изданіе не столь рѣдко, такъ какъ его имѣютъ четыре библіотеки: Императорская Публичная, гр. К. А. Бутенева въ Щорсахъ, Оссолинскихъ во Львовѣ и гр. Владислава Замойскаго въ Курникѣ, вблизи Познани. Пѣсни Гроховскаго наиболѣе рельефно выражаютъ общее настроеніе умовъ и ожиданія поляковъ, даже и королевскаго двора, основанныя на успѣхахъ Дмитрія; выражены же они при этомъ въ наиболѣе удачной и плавной поэтической формѣ, хотя въ этой поэзіи и звучитъ довольно сильно церковная струнка, по той причинѣ, что самъ авторъ былъ католическій священникъ и, конечно, подчеркнулъ надежды своего сословія; затѣмъ пѣсни имѣютъ указанное настроеніе еще и потому, что писаны были подъ вліяніемъ Давидовыхъ псалмовъ, конечно, въ поэтическомъ переводѣ Яна Кохановскаго.

Когда Марина Мнишекъ уѣзжала изъ Польши, Янъ Жабчицъ на прощаніе съ нею издалъ еще одну брошюру: „Żegnanie ojczyzny" (Краковъ, 1606). По формѣ, вслѣдствіе другого, вѣроятно, состава стиха, это стихотвореніе лучше двухъ предшествующихъ „работъ" того же автора. Что же касается содержанія, то въ немъ не лишены значенія свѣдѣнія о гонцахъ, высылаемыхъ Дмитріемъ въ Польшу, съ цѣлью ускорить пріѣздъ Марины. Эта брошюра сохранилась въ трехъ экземплярахъ, находящихся въ библіотекахъ: Императорской Публичной, гр. Чарнецкаго въ Добржицѣ и Академіи Наукъ въ Краковѣ.

Янъ Данецкій въ „Przyjaciel szczery“ (Краковъ, 1606) въ краткихъ 14-стишныхъ эпиграммахъ представилъ одиннадцать образцовъ вѣрной и преданной дружбы; десять изъ нихъ заимствованы изъ области древнеклассической миѳологіи и исторіи, одиннадцатымъ же примѣромъ этого же чувства выставлены Дмитрій Самозванецъ и Георгій Мнишекъ, при чемъ наиболѣе славится лишь послѣдній за то, что въ пользу перваго рисковалъ своимъ здоровьемъ, славою, имуществомъ и, въ добавокъ, собственную дочь далъ ему въ супруги. Брошюра принадлежитъ къ уникатамъ, такъ какъ только одна Ягеллонская библіотека въ Краковѣ имѣетъ экземпляръ ея.

Тотъ же Данецкій въ 1607 г. издалъ въ Краковѣ брошюру: „Żałosne narzekanie korony polskiej“ на два печальныя современныя событія: рокошъ Зебржидовскаго и избіеніе поляковъ въ Москвѣ; такимъ образомъ, только вторая часть ея относится сюда и только эта часть перепечатана мною. Содержаніе этого отрывка чисто лирическое: нареканіе на измѣну и дерзость москвичей и похвала Олесницкому за защиту своихъ соотечественниковъ. Эту брошюру я видѣлъ въ библіотекѣ гр. Константина Пржездзецкаго въ Варшавѣ, гр. Владислава Браницкаго въ Сухѣ, вблизи Кракова, Оссолинскихъ во Львовѣ и Ягеллонской въ Краковѣ.

Къ весьма интереснымъ принадлежитъ слѣдующая затѣмъ брошюра, написанная не полякомъ польскими стихами. Кто былъ этотъ Себастіанъ Лифтель, я не могъ узнать: вѣроятно, какой-то иностранецъ, остававшійся долго при дворѣ Николая Олесницкаго и вмѣстѣ съ нимъ бывшій также въ Москвѣ. Въ предисловіи онъ упоминаетъ о своихъ мелкихъ произведеніяхъ, раньше того представленныхъ или поднесенныхъ Олесницкому, но, видимо, это были только рукописныя произведенія, ибо ни въ одной библіографіи нѣтъ никакихъ слѣдовъ о существованіи и содержаніи ихъ. Въ Москвѣ еще онъ описалъ событія, находясь подъ свѣжимъ впечатлѣніемъ ихъ, поэтому разсказъ его, какъ современника-очевидца, заслуживаетъ полнаго вниманія историка. Эта брошюра „Gody Moskiewskie“

(Краковъ, 1607) также уникатъ: единственный экземпляръ ея имѣетъ библіотека Оссолинскихъ во Львовѣ.

Къ уникатамъ принадлежитъ также слѣдующая брошюра, перепечатанная съ единственнаго экземпляра Курникской библіотеки: „Pobudka sławnej korony polskiej", изданная въ Краковѣ въ типографіи Яна Шелиги, безъ указанія года, но очевидно не въ иное время, какъ въ концѣ 1607 или въ началѣ 1608 г. Авторъ ея помѣстилъ подъ посвященіемъ брошюры Михаилу Конарскому, хелминскому каштеляну, лишь начальныя буквы своего имени и фамиліи: W. R. Кто это былъ, трудно догадаться. Нѣтъ во всякомъ случаѣ основанія полагать, что это былъ Войцѣхъ Ратомскій, который упоминается здѣсь въ брошюрахъ Жабчица, Гроховскаго и Анфотеля. Думаю, что скорѣе можно приписать брошюру Войцѣху Раковскому, на томъ основаніи, что 1) Раковскій въ 1620 г. издалъ въ Краковѣ аналогическую брошюру: „Pobudka zacnym synom korony polskiej na ekspedycye przeciwko nieprzyjaciołom koronnym; 2) Юшинскій (Dykcyonarz poetów polskich, II, 104) ставитъ его въ связь съ Мартиномъ Пашковскимъ, но не приводитъ въ пользу этого никакихъ аргументовъ, между тѣмъ авторъ издаваемой здѣсь брошюры при составленіи ея пользовался поэмою: „Wenecya", авторомъ которой, по моему мнѣнію, былъ никто иной какъ Мартинъ Пашковскій [1]). Авторъ до того даже безцеремонно пользовался названною поэмою, что цѣлые отрывки или отдѣльные стихи ея дословно включилъ въ свое произведеніе. И такъ, стихи 1—8, 13—14, 17—20, 31—32 и 123—140 настоящаго изданія соотвѣтствуютъ стихамъ 1—8, 13—14, 17—20, 59—60 и 1533—1550 моего изданія поэмы „Wenecya".

Съ единственнаго экземпляра Императорской Публичной Библіотеки перепечатано послѣднее краткое стихотвореніе:

---

[1]) Сравни введеніе въ новое изданіе поэмы, находящееся въ I-мъ выпускѣ (Варшава, 1886) моего изданія: „Biblioteka zapomnianych poetów i prozaików polskich XVI—XVIII wieku".

„Lament serdeczny", въ которомъ, въ связи съ общими бѣдствіями, жена высказываетъ свою скорбь о мужѣ, не вернувшемся съ Московской войны. Это настоящій летучій листокъ, состоящій изъ двухъ печатныхъ листовъ въ четвертушку. Стихотвореніе это напечатано среднимъ готическимъ шрифтомъ и надъ внутренними столбцами имѣетъ сокращенное заглавіе: „Lament serdeczny o męžu, który w Moskwie zginął". Оно напечатано безъ указанія типографщика, мѣста и года изданія, а также автора, и издано было, какъ и предшествующая брошюра, въ концѣ 1607 или въ началѣ 1608 года.

Ѳ. В.

ЗАМѢЧЕННЫЯ ОПЕЧАТКИ.

Страница:	*Строка:*	*Напечатано:*	*Должно быть:*
5	12	nie ograniczony	nieograniczony
6	11	osiągnąl	osiągnął
8	12	wyprawia.	wyprawia,
11	148	z pochodniami;	z pochodniami
16	316	razaz	zaraz
17	360	bitej	bitnej
„	381	szwankuje? mocny-li,	szwankuje; mocny-li?
18	425	Polsze	Polsce
21	522	przeważnie	przeważne
22	589	Dworeyckiego	Dworzyckiego
24	665	ozdobie	ozdobie.
28	813	Ratowskiego	Ratomskiego
31	911	A on;	A on,
44	308	u ludu	i ludu
52	58	zzuła	zżuła
111	1	panuj	panny
130	1	Wielmżnemu	Wielmożnemu
„	8	Radą	Radę
132	37	wierzę nadzieję,	wierę, nadzieję

MARS
MOSKIEWSKI
KRWAWY.

PRZEZ

JANA ZABCZYCA

PISANY.

W Krákowie,
W Drukárni Mikołáiá Szárffenbergerá, Roku Páń-
skiego, 1605.

Męstwo piórem się zdobi piórem wiersopisów,
    Nauką słynie zawżdy pierzem do popisów,
Jest żołnierzowi przystęp, gdy swemi zabawy
    Szafuje, nabywając ciepłym potem sławy.
Chciwym cny Mniszek piórem cześć prawi domowi,
    Elizejski lot wzbija, znając pogotowi
Każdą sprawę sumnienia, kwapi się w niebieskie
    Mieszkania, gdzie mieszkają cne chóry anielskie.

Это восьмистишие въ оригинальномъ изданіи отпечатано нижеслѣдующимъ образомъ (на семи страусовыхъ перьяхъ, украшавшихъ гербъ Мнишковъ):

ęstwo piórem się zdob I piórem wiersopisów,
aukąsłynie zawżdy pier Z em do popisów,
est żołnierzowi p R zystęp, gdy swemi zabawy
afuje nabywając c IE płym potem sławy.
ciwym cny Mniszek pió R em cześć prawi domowi,
lizejski lot wzbija Z nając pogotowi
ażdą sprawę sumnienia, kwap I się w niebieskie

M N I SZ CH E K

ieszka ia, gdz e mie kają cne óry ani ls ie

Do Jaśnie Wielmożnego Pana
P. Jego M. Pana Jerzego z Wielkich Kończyc Mniszchka,
Wojewody Sędomierskiego, Lwowskiego, Samborskiego,
Medenickiego etc. etc. Starosty, Ruskich Żup
Generalnego Żupnika, Mojego miłościwego pana i dobrodzieja.

Widzę jakieś odmiany zwycięstwem wznowione,
Widzę twoje pokoje sługmi napełnione,
Widzę dosyć przyjaciół za tobą idących,
A w każde tropy znacznie snadź następujących:
Nie inaczej jako więc ptastwo naśladuje
Strusa, który gdy z sępem bitwę odprawuje,
Krzywdą będąc ujęty orla wysokiego,
Który mając w swym gniazdzie potomka jednego
Traci go prze niebytność i swoje pokoje
Odbiera gwałtem wzięte przez niesłuszne boje.
Bierze strus krzywdę w oczy i orle słuszności,
Kładzie znacznie z obroną pod skrzydła miłości,
Podejmuje lot krwawy, gdzie się z nim mieszają
Ptaszęta, a zwycięstwa mylnego czekają.
Jedni orlą trzymają część, drudzy sępową,
Drudzy nosy sprawiają na zdobycz gotową:
A zatym słuszna prawda obu rozwadziła
I jednego z nich krwawym mordem wymierzyła.
Leci na dół sęp strawion, a strusa wszelakie
Ptastwo lotem nalega i głosy jednakie
Powtarza, jak zwycięzcy, i pod skrzydła jego
Cisną się, już radując z zwycięstwa krwawego.
Jastrząb', sokoł, białozór i górni rarodzy,
Pokrzywka, wróbl, sikora i trznadle ubodzy
Zlatują się do strusa, nad to i złe wrony,
Co nań przedtym krakały, spieszą do obrony;
Sam tylko gryf zostaje i snadź tylko dla zazdrości
Omdlawszy, strada zdrowia, pędząc ducha z kości.

Abo więc gdy rogaty wół pastwiska broniąc,
Zaczyna z lwem roztyrki po łąkach się goniąc,
To wszystek zwierz nań bije, wszyscy swoje znoje
Nań stosują, chcąc nań wlać krwią sprawione boje.
Nawet i pies domowy, choć z jednego zdroja
Napój ma, i z nim wespół zażywa pokoja
A przecię jednak mruczy i wszelkie staranie
Stosuje koło niego, by zdradne karanie
Zwątlić go jako mogło, aż zatym wół srogi
Bierze okrutnego lwa na kończyste rogi
I nogami go depce i twardym kopytem
Wyciska z niego ducha gniewem nieużytym.
Dopieroż oni wszyscy, którzy nań hukali,
Mocnego za zwycięzcę wołu przyznawali:
I pies, co przedtym szczekał, pod się ogon kładzie
A do łupu się łasi, nie myśląc o zdradzie.
Wszyscy mu przyznawali zwycięstwo, i głosy
Męstwo jego chwalili. Także pod niebiosy
Ciebie teraz wynoszą i różne ofiary
W służbach swoich oddają, w których niemasz miary.
W czym i ja być leniwym nie chciałem i swoje
Przesłałem te Kameny w twe zacne pokoje,
Gdzie na nie (chocia w ciżbie) patrz łaskawym okiem,
Jeśli chcesz być w Parnaskim empirze wysokim.
W czym nic nie wątpię, iże będą miejsce miały
Muzy me (choć niewdzięczne), jednak ukochały
Nawiedzić dom twoich cnót i męstwo dzielności,
Czyniąc to jak służebne z swojej powinności.

W. M. mego miłościwego pana

naniższy z sług

I. Z.

Na herb ziemie Moskiewskiej.

(рисунокъ двуглаваго орла
съ изображеніемъ Св. Георгія
Побѣдоносца на груди).

Nie tak słusznie Herkules może się buławą
Szczycić, iże przebijał okrągły świat sławą;
Nie tak właśnie należy oszczep Tezeusowi,
Że nim dał odpór znacznie Minoiswołowi:
Jak słusznie ten herb służy znacznemu carowi
Bitnej Moskwy, który zwykł swojemu domowi
Cześć poważną sporządzać w pogranicznych stronach,
Gdy dźwiga dzielne sławy na swoich ramionach.
Koń i mąż chełmy jego, koniem swoje cnoty,
Jak mąż zacny, lustruje marsowej roboty,
Orzeł górę wybija już z strusem złączony
Zpłodzi klejnot w krainie nie ograniczony.

Najjaśniejszemu i niezwyciężonemu monarsze Dymitrowi Iwanowiczowi z łaski bożej Carowi i Wielkiemu Księciu Moskiewskiemu, wszystkich Ruskich, Tatarskich państw i królestw do Monarchiej Moskiewskiej etc. etc. należących panu i dziedzicowi.

Mieć wizerunkiem rzeczy cudze piękna bywa,
Gdy się do nich spraw sławnych porządek ozywa,
Któryby snadź zwierciadłem mógł być w jakich cnotach
A swe staranie knować w przeważnych ochotach.
Piękna bywa znać przykład jakiej zacnej sprawy,
Przez któreby się znaczne przechadzały sławy,
Cześć śliczną sporządzając w przesławnej krainie,
Tudzież chwałę gotując w ojczystej dziedzinie.
Posceniusz on Niger drogi się trzymając
Przodków bitnych i stare gościńce wznawiając,
Gdy już państwo osiągnął i rzymską stolicę
Osiadł, biorąc Rzym wszystek pod mężną prawicę
(Różni różne podarki rządzcy oddawali
I różną w służbach swoich chęć ofiarowali.
Dawał bogacz łańcuchy z złota uczynione,
Dawał ubogi wody z źrzódła wyniknione,
Oddawał waleczny mąż konia poważnego,
Niósł stateczny orator dzielność życia jego:
Wdzięczna mu ta dań była i jedna ochota
Brała, tak wody trochę, jak klejnoty z złota,
Lecz bardziej jeszcze kochał, gdy swoje roboty
Widział) roskazał jednak Maryusza cnoty
Wypisać, z którychby wzór mógł brać życia swego,
A w tym samym dostąpić kresu sławą mkłego.
Tym ja zwiedziony będąc, krótce dzielne sprawy
Podałem za wizerunk Lechom i twe sławy,
Dając za przykład znaczny żywota klejnoty,
Przy czym niech ofiarują bez farb swe ochoty.

Niechaj pers jak zwycięzcy odda z świecącego
Z złota noszenia znaczne i niech walecznego
Konia turczyn prowadzi, a sarmata zbroje
Niechaj szczyrze wyprawia na potrzeby twoje.
Niechaj kto w czym jest biegłym, dziś to pokazuje
I tobie swą nauką dziś dziś usługuje.
Mnie co Pallas z Minerwą w Helikońskich gmachach
Uwiły i co Febus w Elizejskich dachach
Uknował, toć oddaję; w co wesołym okiem
Wglądaj, chcesz-li być u muz w Empirze wysokiem.

Waszej Najaśniejszej Carskiej Mości
unizony służebnik
Jan Zabczyc.

MARS MOSKIEWSKI.

Dzieje i męża powiem, który z cudzej strony
Przyjechał i dosiągał od lachów obrony,
Igrzyska powtarzając Marsowe a zdroje
Ze krwią zmieszał, farbując posoką pokoje,
Mroźny kędy naczęściej Boreasz przebywa,
A w Ryfejskich padołach swe biegi zakrywa.
Jasne kędy Apollo swe koła ociera,
Gdy się na kozorożca złotego obziera,
Tam zwierzę nieużyte swe mieszkanie mają
A po skarpach Hercyńskich echo powtarzają.
Ryś pstry ciekawym skokiem tam byt swój odprawia,
A malowany lampart swe biegi wyprawia.

Igraszkę nogolotną za zwierzem stosując
A po zaspach śnieżystych chypki skok torując.
Wilk i zając bialawi w ziemnych się chowają
Lochach i ztamtąd życia przodku dosiągają,
A straszny niedźwiedź rykiem tam pastwiska swoje
Zporządzuje, stanowiąc lękliwe pokoje.
Nogochutliwy soboł w gęstociemnym gaju
Wzbija się, pomnażając dzieci w lodnym kraju.
Ostry liś sierciąmienny marmorek nazwany
Ukochał śnieżnych gmachów lodowate ściany.
Wkoło kędy dambrowy panują rozwite,
Gdzie dziki koń pastwiska miewa rozmaite,
I sarmacki pod ten czas miał swoje pokoje,
Gdy wszczynał ze złym ludem krwawochutne boje,
Cara który pogardził swą dumą własnego,
A wszrubował na państwo Borysa zdradnego.

Wy o tym dobrze znacie, muzy, które swoje
Macie w tamtecznych gmachach ciekopłynne zdroje.
Same wy dzisia same Bazylida sprawy
Wspominacie dzielności, dom, potomstwo, sławy,

Zacne: gdy lata trawił, spłodził równe sobie
Dzieci: Fedora, Dmitra, Iwana; ten w grobie
Y w wodach odpoczywa Stygijskiej ściany,
Będąc na te roskoszy od ojca posłany.
Stefan kiedy król polski Połocka dobywał,
W czym też rady od syna życzliwej zażywał,
Twarde-li miał z polaki stanowić przymierze,
Czyli krwawą walkę wszcząć? na co mu w tej mierze
Kochany syn powiedział: Ojcze, chcesz-li rady
Mojej dzisia posłuchać, bez zdradnej przysady;
IEst taka (tylko odpuść, nie będzie-li zdrowa,
Gdyż przymierza stanowić nie będą me słowa,
I walk smutnych wymierzać): bądź pakta gruntowne
Myślisz z Polską zaczynać, bądź wojny buntowne,
Rozsądkiem miarkuj wszystko, by czasu swojego
Nie miał cię w wiązach polak i ludu twojego.
Usłyszał jak skoro to z Wasila zrodzony,
Rozniecił natychmiast gniew w kościach rozpłodzony:
Smiesz-że, pry, lichy synu, takie wnosić zdanie,
By miało kiedy przywrzeć na mnie to karanie?
Idź precz z oczu, złe dziecię, przepadń z tymi słowy,
Nie durz więcej ojcowskiej, nędzny synu, głowy;

Smierć złą pierwej podejmiesz, niż ja takie czasy
Oglądam, i niż przyjdę na polskie niewczasy.
A on, jak syn pokorny, głowę zawiesiwszy,
Poszedł, lecz tym zły ojciec, nie się nacieszywszy,
Mocno syna uderzył kościeniem i z niego
Krew wypuścił i posłał do świata wiecznego.
One jednak rozważał jego żywe rady,
Wiedząc, że syn nie knował przeciw ojcu zdrady.
Dał natychmiast ten wyrok, aby z Polską święte
Przymierze nieodwłocznie na czas trwały wzięte.
Zaczym mężny Batory swe waleczne konie
Nawrócił na murowne Krakusowe błonie.
Iwan też Wasilewic do swoich się krajów
Pokwapił, nawiedzając dom moskiewskich gajów.
Empireum skąd potym niedługo nawiedził
I swą bytnością możnych bogòw ubiesiedził.
Rząd potym Fedor objął, Dymitr w niedojrzałym
Wieku po śmierci ojca będąc pozostałym,
Zostawił mu Uglickie brat księstwo; w tym wiele

Mądrych ludzi mieszkało; tam go przyjaciele
Częstokroć nawiedzali, o nim wielką mając
Pieczą, a jego zabaw mądrze poglądając,
Aby snadź jaka psota sług nie uwodziła
A potym i Dmitrowi by nie zaszkodziła.

Ugruntował tak rzeczy Fedor rodzonego,
A sam będąc żywota bogom podobnego,
Gęsty kościół nawiedzał, klasztory fundował,
W szpitalach nędzą zgryzłych swoim kosztem chował,
Leniw nie był ratować w przygodach spadłego,
Z popy mówić o duszy, wszystek żywot jego
Ieździć po monasterach, nawiedzać ubogie,
To była jego roskosz, to kochanie drogie.
Carskie włości polecił wszystkie Borysowi,
Koniuszemu swojemu, jak ekonomowi,
Który, gdy państwem władnął, zamyślał o jego
Zdrowiu, lecz iż jeszcze czuł dziedzica młodszego,
Iął sztuk swoich zażywać, jakoby go z świata
Zjąć mógł, umniejszyć nieco żywotnego lata,
Empireum mu życząc (bez czasu) świetnego
I namówił niemały gmin ludu zdradnego.

Dawał im upominki, aby nie żywili
Niewinnego Dymitra, lecz zdradą pożyli.
Miasta im obiecował, gdyby dokazali
Prace swej, kata godnej znacznie dokonali.
I już ta wieść gruchnęła między nieużytym
Ludem; potym targnęła miejscem rozmaitym,
Tak że na pokój przyszła książęcia młodego,
Który mając przy sobie doktora godnego,
Rozumem i rozrywką bacznie dożrzałego.
Ten postrzegłszy wszystkich sztuk Borysa zdradnego,
Opatrzył dobrze książę i swoje staranie
Stosował koło niego, by zdradne karanie
Wątlić go nie kusiło; upatrzył jednego
Chłopca, w lata, wzrost, postać książęciu równego,
Szrobował mu go tak, że w jednej pościeli
Z sobą zawżdy legali, ale gdy posnęli,
Kazał się więc książęciu gdzieindziej położyć,
By go snadź zdrajcy oni w noc nie mogli pożyć.
Iak skoro zaś jutrzenka swe rumiane zorza

Rozniecając wygnała z głębokiego morza,
Na onoż legowisko kazał iść młodemu
Księciu, by nie podległ nieszczęściu krwawemu.
Erato, ty sama wznów, jakich zażywali
Sztuk zdradni Synonowie kiedy zamyślali
Gardło wydrzeć cherchelmi monarsze możnemu,
Tym się samym zalecić Borysowi złemu.
Rosły czas tego było, że na to dybali,
Jakoby swych zamysłów nad nim dokazali.
Obaczywszy noc jednę, w którą swą robotę
Konać mieli i zdradnych fortelów ochotę,
Do pokojów przypadli, kędy swoje spanie
Dymitr zwykł odprawować; tam złe mordowanie
Zbójcy jęli zaczynać i dziecię zmyślone
Szablą zjuszyli, sycąc tym myśli szalone.
Już krwawy mord sprawili, jeszcze na tym mało
Mieli, wygnawszy duszę, porwali i ciało,
Czyn żeby nie był wydan od kogo sprawiony.
Rumricht w tym mieście stał się zewsząd rozgłoszony,
Krwawą iż śmierć otrzymał Iwanowic młody.
Mieszkańcy się strwożyli z tak nagłej przygody,
Jęli szukać przyczyny rozruchu wielkiego,
Acz zoczą trupa marnie krwią sposoconego:
Esterska tego pani młodszemu carowi
Podobnym uchowała i także wzrostowi
Wymierzała kształt równy, że jeden drugiego
Nie mógł w niczym celować, jak syna jednego
Łatwieby się był każdy oszukał, patrzając
Na pacholę, książęcą jemu przyczytając
Osobę. Więc i Moskwa na tym się myliła,
Mniemając, by własnego marnie już pozbyła
Dziedzica i dlatego zgiełk z krzykiem zmieszany
Wszczęli w włości Uglickiej i płaczliwe ściany
Jedni żalem pełnili, a drudzy z broniami
Z domów swych powypadali; drudzy z pochodniami;
Miejscy stali, pogonią czyniąc za złośnemi;
Drudzy zdrajców chwytali rękami zbrojnemi.
Już tego był czas spory, jak się tak mieszali,
Gdy się nad krwierozlewcy, jak orli mieszali,
Rącze kiedy zdobyczy biegiem nalegają

I za niemi w wietrzny trop żartko przypadają;
Strwożywszy ich, krzywemi paznokty łapają
I dopiero się sycą. Także też wszczynają
Krzyk mieszczanie za lotry, w tym gonią, lecz oni,
Jak przyszło do odsieczy i do ręcznych broni,
Ięli się z niemi dobrze potykać i z swego
Żaden placu nie zstąpił, aż pierwej nędznego
Elizejskim pałacom dał ducha i zdroje
Nawiedził wód Stygijskich i straszne pokoje.

Mężnymi się stawili, bo snadź i jednego
Żywcem porwać nie mogli, skądby tak srogiego
Objąć mogli rozruchu zaczęcie i słusznej
Przyczyny krwie dosięgnąć. A w tym nocy glusnej
Szara zeszła poświata, a Febus swe czoło
Objaśnił i złagodził ziemski okrąg w koło;
Kazano potym w trąby uderzyć na trwogi,
Aby się mógł pokazać uczynek tak srogi.
Ięli pilno stosować o caru staranie,
A w tym jak się rozeszło po niebie zaranie,
Efebe też już zeszła; jął człowiek uczony
Myślić o carskim zdrowiu, z rozmaitej strony
Wywieść jakby go ztamtąd mógł i do zdrowego
Pokoju doprowadzić, wiedząc brata jego
Słabą w rzeczach potęgę; to też przekładając,
Że Borys wszystkim władnął i w czasy wglądając,
Któreby potym przyszły, bo choćby tym razem
Mógł uchować książęcia i zdrowie zarazem
IEgo wszystkim pokazać, lecz by też pokusy
Mogły odciąć cielesność od niewinnej duszy.

Nie długo tam mieszkając, na insze krainy
Uwiódł cara, idąc z nim przez mroźne dziedziny,
Odpędzając od niego drogą krwawe boje,
Wynajdował mu pilnie takowe pokoje,
W którychby mógł bespiecznie mieszkać aż do tego
Czasu, w którym by państw swych dziedzicznych własnego
Osieść mógł stolec carstwa; wiódł go aż do morza,
Zkąd się wybija z mrozem lodowata zorza,
Gdzie z nim, jak z synem ociec, długo przemieszkiwał,
A od niego w swym wieku posługi zażywał,
Rzecz skrytą mądrze tając, a gdy już miał swego

Życia śmiercią dosiągnąć kresu ostatniego,
O to go pilnie prosił, aby się nikomu
Nie powiedał, póki by w swym wieku rozumu
Doźrzałego nie doszedł, lecz aby swe lata
Trawił po monasterach zakonnego świata
Zażywając z czerńcami; w czym tam statecznego
Posłuchał męża w radzie; ztamtąd do jednego
Klasztora się pokwapił, w którym święte sprawy
Brał przed oczy i wszelkie pobożne zabawy
IEdnak na to pamiętał, że postronne ściany
Wyciera, będąc panem, od sługi wygnany,
Xięstwo swoje opuścił. To gdy się tak działo,
Wtym do Fedora przyszło złych nowin nie mało,
Iże brat jego umarł, śmierć sobie zadawszy,
I opuścił swój Uglic, krwią ściany polawszy,
A pokwapił nawiedzić łodzi Charonowe
I mieszkania napełnić straszne Plutonowe,
ZĘby kędy Cerbera często wyszczerzone
Błyskocą się po cieniach jadem wyostrzone.

Karliwej Tyzyfony wielkim napełniony
Żalem Fedor, iż był z Dmitrem rozłączony
Aże prawie omdlewał, gdy sobie wspominał
Jego wdzięczne rozmowy, które z nim zaczynał,
Zamek kiedy nawiedzał Uglicki i zdrowie
Brata, z którego żal miał, a kto to wypowie?
Ale swą żałość ciesząc, za radą zdradnego
Borysa żywcem kazał pobić do jednego,
Na dworze którzy tylko Dymitrowym żyli.
To dla tego tak czynił, aby tajne były
Sprawy zdradne Borysa, których on zażywał,
Kiedy ziemie Moskiewskiej przez rozbój nabywał.
Kazał potym car Fedor, aby przywiezione
Ciało Dymitra było i w oczach grzebione.
IEdnak i w tym fortelu zażył fałesznego:
Powiedział, iże niemasz przystępu wolnego,
Gdzie ciało Dymitra leży, bo tam morowego
Powietrza pełno wszędzie. I tak zwiódł rodnego,
O którym potym myśleć jął, jakby też jego
Mógł przesłać bratnim szlakiem do nieba świetnego,

A sam państwo osiągnąć, czego w krótkiej chwili

Dokazał. Upatrzył czas, w który z sobą pili
Samiż dwa (jakoż tego częstokroć bywało,
I że z sobą pełnili napojów nie mało),
Tamże pełniąc przez zdrowie kubek pana swego,
Podał przyprawny trunek napoju zdradnego,
Rozmaita gdzie była trucizna wsypana,
Zkąd zaraz pańska łaska była pokazana,
Abowiem wypił wszystek prze zdrowie złośnego
Sługi, lecz tym postradał żywota własnego.
Ciało się na nim pukło, a duch zatrwożony
Wyleciał, w nieśmiertelnych źrzódłach pogrzebiony.
Hytry zkąd potym Borys Moskwę opanował,
Będąc koniuszym, na ten urząd następował,
Abowiem ten jest zwyczaj tam, kiedy nie stanie
Dziedzica, to przeważnie w Moskwie panowanie
Na koniuszego spada, więc na to wglądała
Moskwa, że za Borysem Fedorowę znała
Siostrę w stanie małżeńskim i ztąd mu koronę
Zlecili, i oddali samych się w obronę
Krzywowydziercy państwa, na którym panował
Przez lat wiele i grubej Moskwie rozkazował,
lEńców nadto odebrał, którzy tam w niewoli
Z różnych krain mieszkali, z tymi czynił k woli.
Gdy zaś potym car Dymitr rozumu się swego
Chwytał i już dosiągał baczenia więtszego,
O sobie jął zamyślać, tudzież one słowa
Począł w sobie rozbierać, co mu rada zdrowa

Snowala mistrza swego, kiedy kończył lata
A dosiągał przez cnoty niebieskiego świata.
Iuż też indziej miał wolą z onego klasztoru
Puścić się, któryby snadź ojcowskiego dworu
Bliższy był i stolice, a tak się z jednego
Do drugiego przechodził, aże stolicznego
lEziora dostępował; tamże zaraz swoje
(Nie bez żalu i płaczu) oglądał pokoje.
Rzadki dzień bywał, żeby nie miał być we dworze
U zdradnego Odona, mieszkając w klasztorze.
Starał się o to pilno, żeby się tam komu
Mógł objawić, przezeń przyść do własnego domu.
Kędy nie mogąc znaleźć męża tak mądrego,
Któremu by bezpieczność zwierzył zdrowia swego,

JEdnej się rady chwycił: opuścić tamteczny
Gmach i stosował swe ście w polski kraj waleczny,
Gdzieby dosiągnął męża, któryby mu rady
W jego uciskach dawał bez zdradnej przysady,
Od niego w utrapieniu biorąc pocieszenie,
I tymże samym ciesząc smutne uciśnienie.

Czasu tedy jednego przedsięwziętej drogi
Chwycił się i stanowił do Polski swe nogi.
Zatym przyszedł do dworu szlachcica jednego,
Mieszkańca w ruskich krajach Heyskim nazwanego,
A ten miał już podrosłe syny, których sprawy
Chciał obrócić do nauk pobożnych zabawy.
Ruskiego pisma uczyć rozkazał onemu
Gościowi, w tych literach dostatnie biegłemu.
On się też nic nie zbraniał, aby w domu jego
Mógł konać swe zamysły przedsięwzięcia swego.
Widział jednak tam jakiś nierząd, zhydził sobie,
Ztamtąd szedł do Braimia Tam jednej osobie

Humien zwanej przez spowiedź o wszytkim powiedział,
Czego się książę Adam zarazem dowiedział
Od onejże osoby. Wezwał go do siebie
W pokój, nakazując mu przez tego co w niebie,
Szczyrą prawdę powiedzieć, jako ze złej toni
Uszedł i jeśliże miał po sobie pogoni.
Powiedział potym Dymitr, jako się z nim działo
I jak złej nędze zażył przez ten czas nie mało.
O czym gdy dobrą sprawę objął Wiśniowiecki,
Kazał potym zjąć z niego on ubiór czerniecki,
Dając mu szaty inne, któreby stanowi
Służyć mogły carskiemu, nie tak jak czerńcowi.
A potym go sam odwiózł bratu rodzonemu,
Konstantemu z Wiśniowca, mężowi ważnemu
Rozumem, który równa zawżdy Katonowi,
W męstwo zasię Scewoli i Scypionowi.
A ten się z domem znacznym złączył, który w radzie
Ma stolec senatorski; ten nie wierząc zdradzie,

Pytał go, coby zacz był? i jakiego domu?
I czemuby się pierwej nie zjawił nikomu?
Słuszne na co mu car Dmitr odpowiedzi dawał,

A on gdy go już własnym carem być poznawał,
Kazał przynieść upominek, który mu darował,
I samże mu się razaz tamże deklarował,
Obiecując mu wszytkie chęci i ochoty,
Któreby się ściągały do krwawej roboty
W odbieraniu ojczyzny, którą przez swe sztuki
Osiągnął zdrajca Borys, i chytre nauki,
Sprawiedliwość nad wszystkie wynosząc wyprawy,
Która mu miała wznowić jego dawne sławy,
Które przez złe fortele utracił; za co mu
Dymitr pańskim umysłem jął dziękować w domu
IEgoż własnym, samego siebie ofiarując,
I nagrodę wszelaką jemu obiecując,
Gdyby go Bóg przywrócił do jego dziedziny,
Tudzież i pod moc podbił rozliczne krainy,
Ociec kędy swą bytność znaczną odprawował,
Tamże własnym ziemicom jak pan rozkazował,

I kędy wcale leży ojcowska korona,
I zkąd bywa poddanym dawana obrona.

Wyrzekł jako to skoro z Iwana zrodzony,
Zaczął zamysły stroić w Wiśniowcu spłodzony,
IEśliby sam miał zacząć Marsowe ochoty,
Czyby komu polecić zwierzone klejnoty.
Ledwie co począł myśleć, aliż w pamięć sobie
Wbił, że to może zlecić przeważnej osobie,
Której krwie dosiągł ślubem; ztamtąd zaraz swoje
Jął kierować i z carem w ojcowskie pokoje
Iasne konie, gdzie zwykłe synowskie posługi
Oddał, które winien dać na czas laty długi,
Elizeum bo to tak świetne pokazało,
Gdy mu za przyjaciela sławną córę dało
Gwiazdecznej familiej; tam zaraz te rzeczy,
Które miał przed oczyma i na dobrej pieczy,
Opowiedział przed ojcem, jego dosiągając
Rady, także mu sławę w oczy przekładając,

Którą miał, kiedyby ojczyznę przywrócił
Wydartą dziedzicowi i Moskwę ukrócił.
Na co mąż wielki w radzie rozmysł jął stosować,
I wszystkie rzeczy przyszłe mądrze upatrować.

Iednak przyjął go wdzięcznie aż do czasu tego,
Póki by był nie dosiągł rozrządu pewnego.
A w tym się pan waleczny dobrze namyśliwszy,
Tudzież z rycerstwem polskim znacznie naradziwszy,
Za syna go swojego przyjął i ojcowską
Twarz zawżdy pokazował, a on też synowską
Iemu chęć ofiarował, i ztądże zarazem
Jęli o bitej Moskwie myśleć oba razem,
Aby niedługo zdrada Borysowa trwała,
I owszem by co rychlej swą zapłatę brała

Senatorską potęgą. A w tym od polskiego
Króla list przyniesiono, aby moskiewskiego
Męża stawił przed sobą; tam zaraz (królewską
Uważywszy u siebie wolą) senatorską
Osobę panu stawił, z którym wespół dziedzic
Przyjechał zimnych krajów Dymitr Iwanowic.
Lustrował się przed królem, gdzie przypadki swoje
Wznawiając, łzami polał królewskie pokoje,
Iadocynny żal w sercu smutnociebym tając,
A swoje urodzenie i ból rozważając.
Na co król pilnie patrząc, jął takiego słowa
Szerzyć głos: ważna-li co będzie moja mowa,
Sluchaj malo, nie trwoż się, wszyscyśmy jednemu
Szczęściu będąc podlegli, tudzież i błędnemu
Klopotowi, mamy znieść wszelakie niewczasy
I pędzić ich trwałością za Hercyńskie lasy;
IEdnego nie ukażesz, któryby swe lata
Bez farb szczęścia miał trawić u czujnego świata.
Godny-li? więc szwankuje? mocny-li, słabieje;
Czerstwy-li? siłę traci; zdrowy? i ten mdleje.
Owo snadź, krótce mówiąc, każdemu zla szkoła
Fortuny niefortunnej zamarszczuje czoła,
I Kreza majętnego mieni w ubogiego
Irusa, a Pazaita siełą potężnego,
Iako wosk topi nogą złego Taburlana,
Będąc mu stopniem na koń, padszy na kolana.
Nie masz się tedy o co tak barzo frasować
I daremnym kłopotem smutną głowę psować;
Nie pierwsiśmy my tacy i nie pierwej złego
Znacznie szczęścia kosztujem; prawda-ć jest, że z swego
Yakoś nie milo zstąpić; w tymże położony

I ja też trwam kłopocie, od stryja wzgardzony.
Czas jednak to zapłaci, że swoje nagrody
Weźmim za wszystek niewczas i za płatne szkody.
Hojny jest Bóg w nagrodzie, i kto się opiece
Jego leci i świętej kto podpadnie ręce,

Hojnie go ubogaci i jego roboty
W odpocznienie obróci, pędząc precz kłopoty.
Onemuż tedy zlećcie wszystko swe staranie,
W nim mocnie pokładajcie, jak w Panu, ufanie,
Serce mu ofiarując, ślubu im nie zdradzi,
I owszem wasze myśli na skutek wprowadzi,
Pociechę wszelką knując. A my też co możem,
Do tych waszych zamysłów znacznie dopomożem,
Obrawszy męża w rozum i sprawy biegłego,
A w Marsowych ochotach przeważnie dzielnego,
Damy pomoc na zdrady. W tym się naradziwszy
Król z swymi sekretarzmi, dobrze namyśliwszy,
Aby jak podpomogli pana Moskiewskiego,
Wynalazszy mu męża baczeniem znacznego.
Rada na tym stanęła, aby z Kończyc Wielkich
Pojechał Jerzy Mniszchek; ten fortelów wszelkich
I niezgód niech potęgi wszelakie ukróci,
A możne panowanie moskiewskie przywróci.

Wyprawiwszy go znacznie; w tym go król do siebie
Wołać kazał i rzekł mu: przez tego, co w niebie
IEst jednorządzcą zawżdy, czyńcie to dla niego,
Prowadźcie do ojczyzny dziedzica własnego.
Ledwie co wyrzekł, na co jął ważnego słowa
Głos wszczynać obyczajnie, jako mądra głowa:
Królu, panie nasz znaczny, wielkie-ś na mię włożył
Brzemię i ciężkim jarzmem me ramię obłożył.
Iest innych w Polsze dosyć, którzy te ciężary
Na swe ramiona znacznie włożą nie bez miary.

Kogo sława miłuje i gdzie zakochała
Krwawa Marsa nauka, tudzież zbudowała
Na kim swoje pałace, temu te klejnoty
Zleć Wasza Królewska Mość. Aczci wszelkie cnoty
Iasno górę wzbijają, więc i me zabawy,
Na cnocie się gruntując nieśmiertelnej sławy,

ASz pod niebem sięgają, więc i te ochoty
Dźwignąłbym, lecz wiem dobrze, iże tej roboty
Namoże się ich wiele. Mamy Zamoyskiego,
Biegłego w rycerski czyn, więc i Żółkiewskiego,
Obu polskich hetmanów; tymby Moskiewskiego
Pana zlecić, ciby go do domu własnego
Wprowadzili. A wszakże aby woli twojej
Dosyć się zawżdy stało, żeś to pracy mojej
Oddzielił, nie odmawiam i staranie swoje
W tym zasadzę wszelakie, bym szablą pokoje
Groźnej Moskwy nawiedził. A to gdy wymówił,
Do Sambora natychmiast swoje wygotowił
Rącze konie wymierzyć, zkądby dzielne sprawy
Sporządzić mógł i znaczne rycerskie wyprawy
Opatrzyć dobrze mocą. W tym gdy przyciągnęli
Na miejsce dóbr koronnych, tamże dosiągnęli
Dwóch osób złych moskiewskich, które za zmyślone
Sługi się oddawali, na to naprawione,
Aby zdradą pożyli cara Moskiewskiego
Będąc posłani z dworu Odona złośnego.

Na co długo czuwali, aże upatrzyli
Czas jeden, w który wszyscy dobrej myśli byli.
Ięli o tym zamyślać, jakby swe fortele
Wszczęli nad zdrowiem carskiem, a w tym jeden śmiele
Zaczął mówić do zdrajce towarzysza swego,
Na też pracę z nim zdradnie wysłanego:
Osiodłaj idź bachmaty, miej ich pogotowiu,
Bo tu będzie wnetucki po Dmitrowym zdroju.
W tym ten poszedł po konie, a ów zaś w pokoje
Wkradł się carskie, mając nóż, chcąc wszcząć krwawe boje.
Szukał ów koni długo cieniem; w tym na błonie
Przyszedł z świecą, co jeden gdy ujźrzał na bronie
Konie uzdą ztrwogane, mniemał by ich kradli
Złodzieje i bojąc się, aby nie podpadli
IEzdni jakowej szkodzie, dał znać, a w tym gonią
Zdrajcę pacholikowie z gołoostrą bronią.
Jął uciekać; ale go jednak dogonili;
Szukając zdrady przyczyn, katem mu grozili.

Zląkł się potym nieborak, jął mylić rzeczami,

A oni mu z dębiny grozić manelami
IEli jeszcze tym więcej; a on, jeśli psować
Myślicie ciało (wyrzekł) i batem probować,
Macie bez próby wszystko: Jestem tu posłany,
Żebym Dymitrowam krwią zlał Samborskie ściany;
IEst tu jeszcze i drugi, który na pokoju
Czeka, chcąc pokosztować w noc krwawego boju.

Co skoro usłyszeli, jęli swemi biegi
Wskok przyspieszać, a w kątach zasadzili szpiegi,
ZEby się do ucieczki nie brał; w tym wpadają
Na pałace książęcia i zbójce szukają,
Rączo który jął zbierać z pokojów swe nogi,
Lecz mu chybko zabiegli od zaczętej drogi.
Na ten czas był u ojca Dmitr, gdy się tak działo,
A w tym się w zamku wszczęło rozruchu nie mało:
Iedni gwałtu wołali, drudzy uciekali,
Drudzy z swoich pokojów z bronią wypadali.
CHwytali drudzy wiatry, drudzy zaś pytali,
Coby było? i przyczyn rozruchów szukali,
O czym mało ich pewną rozprawę dawali.
Wszyscy się (jak w obmącie) w złych zgiełkach mieszali.
W tym onych przywiedziono, którzy krwawe łupy
Chcieli wszczynać, ci stali jako wryte słupy.
Słoweczka namniejszego nie chcąc ni do kogo
Przemówić. Jeden goły nóż miał, do strasznego
Krwawomordu sposobny, a drugi zaszytą
Truciznę w pasie nosił, jadem nieużytą.
Iuż było o północy, w tym ich prowadzono
Do więzienia, kędy ich dobrze opatrzono.

Rano gdy zaś Cyntią z obłoków spędziło
A swe białawe konie na górę wpędziło,
Obrót niebieski snując światłem napełniony
A płomieniem Febowym zewsząd ogarniony,
Z więzienia ich po jednym wywodzić kazano,
A w tym skutecznej prawdy od nich dochodzono.
A oni też, co wczora w nocy, powtarzali,
Że zdradami wszelkiemi carowi czuwali
Na gardło, nie chcąc żywić więcej niewinnego
Dymitra; powiedzieli, że gminu takiego
Siła jest, który na to z Borysa obrany,

A do Polski na ujmę Dymitra posłany.
Kazano potym płacić one ich roboty
I katu grzbiety podać za takie ochoty.
Ięli prosić, by byli mieczowi podani,
Co car dla nich uczynił, zwiedziony prośbami.

Rząd potym więtszy mieli koło Carewica,
A w tym myśleć zaczęli, jakoby dziedzica
Odprowadzić do Moskwy. Tu już nie z mej siły
Jakowe tam rycerstwo i wyprawy były.
Sam by tu Homerus potrzebien (ten Troje
Walki pisał przeważnie), ażby muzy moje
Twardą skałę rozbiły, tamże pokazały,
Rachunek ludzi znacznych, mnie do rąk podały:
Opisałbym rycerstwa dzielności i sprawy;
Podam jednak mym piórem krwią nabyte sławy.
Wyprawa taka była. Naprzód za hetmana
Obrano Wojewodę, walecznego pana.
Straż dano Nieborskiemu, ten mając przy sobie
Parę set Pietiorców, wiòdł ich w pierwszej zdobie.
Ku więtszemu porządku trzech mężów obrano
Pułkowniki; tym wszystko rycerstwo podano.
Iedeu był, co wprzód chodził pułkownik Zulicki
Środek miał Gogoliński, a koniec Dworzycki.

Już to tak sporządziwszy, naprzód straż puścili,
Za tymi Zulickiego rotmistrze spieszyli,
A naprzód Mikuliński z swymi kozakami,
Których było do dwuset; wtym z Petiorcami
Rząd nadchodził Kruszynin, takąż liczbę mając;
Za tymi szedł Biliński, w tejże nie mieszkając
Ozdobie ludu, których półtorasta było;
Tych Ramult naśladował, lecz go tam pozbyło
Smiercią złą towarzystwo, Bogu zostawiło
W Lubacu bezdusznego i ziemi zleciło:
Łupy po nim zostały, które między sobą
Rozchwyciło żołnierstwo, jak pod taką dobą,
A lud, sto Petiorców, był Domarackiemu
W ręce dany, w rycerskich przeskokach biegłemu.
Ważny po nim szedł Szczuka, mając sto zbrojnego
Usarza i trzydzieści hetmana samego;
Sypał się tak pierwszy pułk rządną opatrzony

Sprawą, ośmią set człeka dobrze sporządzony,
Który był w serce dobry, chociaj mały siłą,
Jednak zawżdy pamiętał na ojczyznę miłą,
Iej cześć wszelką stosując w krainie postronnej,
Zażywając w tym sztuki Marsowej ogromnej.

Bacznie za tymi drugi pułkownik nadchodził
Stanisław Gogoliński, który tak swych wodził:
Iana Czanowickiego wprzód puścił z kozaki,
A tych siedmdziesiąt było; za tymi z półhaki
Ajducy nadchodzili, sto ich Gumowskiego
Było i tamże zaraz drugie Kornickiego,
Ładunki i kulami dobrze osadzonych;
Za tymi Petiorcow wiódł sto sporządzonych
Ostrskiego starosty brat Ratomski nazwany;
W tym usarz następował, jak murowne ściany:
IEden był Sanockiego starosty, a tego
Sto pięćdziesiąt koni, ten dał Kielcewskiego
Za porucznika, a ten tamże w krwawym boju
Ustąpił i dosiągnął w niebiesiech pokoju;
IEchał i drugi usarz a ten Moskiewskiego
Dziedzica był,
Rumiana tych chorągiew, orzeł w złotym polu
Czarny, skrzydły lotnemi, popędliw do bolu
Szarokrwawej Belony, a tam rotmistrzował
Lochowski nad parą set i w boju przodkował,
Którego sto piechoty znacznie pilnowało
Hetmańskiej i z armatą, a za nim ślak bralo,
Ianicki ją uwodził; za tym następował
Jan Fredro stem usarzów, ten drogę torował

Uzbrojonej piechocie Jana Zaporskiego,
Tych sto było; starosty tamże Sanockiego
Drugie następowało; za temi z kozaki
Półtorąstą nadchodził Sieciński z sajdaki.
Ozdoba taka była w pułku przeważnego
Stanisława z Gogolin w rycerskich bieglego
Rzeczach; znaczny pułk jego ku większej ozdobie
Zamykał czternaście set celnych ludzi w sobie;
Szedł zaś po tych trzeci pułk bitny Dworcyckiego,
Gdzie rej wiódł stem kozaków szereg walecznego
Kamieńskiego; zatym zaś nadchodził z swoimi

Makowiecki, tąż liczbą Petiorcy cnemi,
Iezdźców się tych trzymali dwieście Dworzyckiego
Petiorcy; rotmistrza tym dał Wierzbickiego.

Oszańskiego kozacy za tymi chodzili,
A ci żadnej za sobą roty nie wodzili.
Był tym ostateczny pułk porządkiem sprawiony,
A czterą set człowieka znacznie opatrzony.
Dobrą otuchę mając w swej sile i mocy,
Ciągnęli tak Lachowie do krain z północy,
Odprawując z kopją na koniu swe tańce,
A głębokie po polach wymierzając szańce,
Rowy długoszerokie chróstem namiatując,
A swoje bitne konie przez nie przeprawując,
Sniegi zaspowodniste końskimi kopyty
Torowali, siekli lód mrozem nieużyty,
Który w tamtecznych krajach nawięcej panuje,
A przez lato gorące namniej nie szwankuje.
Iednak chociaż ten niewczas złe moskiewskie miały
Granice, a przecie ich polskie dosiągały

Konie; na tych polacy w ciężkie się pociły
Mrozy, przez krew dostając i przez znojne siły
Ojczyzny Dymitrowej, która szwankowała
Przez złe zdrady Borysa i swój gwałt cierpiała,
Nie mając komuby swe krzywdy powiedziała,
I od kogo w tym zdrowej rady siągnąć miała:
Do samego tylko snać Boga swe modły
Ściągała, w czym jej z nieba dał ratunk niepodły,
Iż jej pana przywrócił, który pielgrzymował
I chleba z różnych pieców, nie jak pan, kosztował;
Nakoniec na to przyszedł, że ojczyste dachy
Oglądał i w nich usiadł, pędząc przez złe strachy.
Swięta mu w niebie ręka to wszystko sprawiła,
Że go w ojczysty pokój znacznie wprowadziła,
Krusząc złe serca ludzkie, którzy z dobrej woli
Oddali mu majętność i samych się k woli
Iego nigdy nie znając, nad to własne pany
Powiązawszy przysłali, ich krwią mażąc ściany,

I k temu pomoc dali przeciw caru swemu,
Opiece się oddając panu nieznanemu.

Wielką dobroć Chrystusa i wielkie swe dary
Rozgłosił po ziemicach, które przez czas stary
Słynąć będą i pewnie, póki staje świata,
Nie zejdą z uszu ludzkich tak szczęśliwe lata,
Iże Pan wiódł na państwo cara moskiewskiego,
Mając przy sobie lachów orszaku małego.
Ten naprzód w kraj Siewierski przyszedł, gdzie mu chęci
Pokazali mieszkańcy, godne snać pamięci.
Krzywdy tylko dziedzica własnego słuchali,
A w tym mu Morowisko pierwszy zamek dali,
IEziora kędy błotne miejscami panują,
A lekkopłynny strumień w koło zamku snują.
Jechali ztamtąd dalej, gdzie mało mieszkając,
Czernichowa dostali; tam czerń przysięgając

Samaż dała poddaństwo, swoje wojewody
Związawszy, wiozła panu nie bez krwawej szkody.
IEdnak car im nie wierząc, Jana Zaporskiego
Zostawił wojewodą szlachcica polskiego.
W tym szli pod Nowogródek, kędy komonnego
Strzelca tysiąc zastali na wybór celnego.
IEchać tam na kontrakty kazał Buczyńskiemu
Car, a z nim dla języka z tamtych państw jednemu
Rzecz, aby im przełożył w oczach sprawiedliwą
Jechał, lecz tym powadził moskwę popędliwą.
Skoro czerń z Buczyńskiego kontrakt usłyszała,
Zaraz jakby włość oddać z zamkiem zamyślała,
Którą jak prędko Bosman zrozumiał, do swego
Ludu jął mówić (a ten był Borysa złego
IEmu na pomoc przysłan): Jeśli wiarę swemu
Panu chcecie zachować, monarsze możnemu,
Jednemu umysłowi trzeba się stosować
I jednej w krwawym boju sztuki pokosztować:

Zimne serca opuścić, a do gorącego
Chwycić się i uderzyć o Dmitra wskrzesłego.
IEst temu lat niemało, jako leżał w grobie,
A teraz znowu przyszedł ku pierwszej ozdobie
Miasto się zbuntowało; chce pod jego włości
I siebie poddać samych, tudzież nasze kości;
IEśliż się wam to tak zda, uchodząc nagłemu
Złemu, podać ich pierwej ogniowi górnemu.

Rzecz nieźle swą zporządza. Na co zezwoliło
Owo wszystko łotrostwo i miasto spaliło.
Zapału kto dóbr swoich chciał potężnie bronić,
Nie mógł się przed postrzałem zdradliwym uchronić,
Aże pierwej ducha dał. Tamże rozgniewany
Car Dymitr począł wołać na rycerskie pany:
Dzieci, komu dziś pachnie znaczna polska sława,
Niech się pokaże jego do sztturmu wyprawa.
Czego wszyscy polacy słusznie się zbronili,
Bo podobne przystępy do murów nie byli;
A on jął ich sromocić: Nie takiej-em sobie
Obiecował pomocy po was; też ozdobie
I sławie cześć dajecie. Na co rozrzewnieni
Lachowie jęli mówić: chcesz by poginieni
Hypcy byli Sarmatae? Zginą. W tym krzyknęli:
Do szturmu kto ochotny! i tak się cisnęli
Około murów, dziury wartując wybitej,
Gdzie jej naleźć nie mogąc, znowu nieużytej
Szukali w odwrót drogi. A w tym na nich z góry
Miotali tramy wielkie, wspiąwszy się na mury,
Porażali nie mały gmin ludu polskiego,
Że nie mogli dosiągnąć odwrotu chypkiego;
Oślizły były wały deszczem pokropione,
A na śniegu zmiękczałem mrozem umocnione;
Dał tam nie jeden gardło od kul artowanych,
Siła ich zbyło nóg, rąk drzewy utrąconych.
A w tym z miasta Putywla dani przywieziono,
Prosząc, by miasta rząd wziął, kędy powiązano
Rządnych ludzi wojewód, a tych powiązala
Sporna czerń i carowi Dmitrowi posłała.
Iechal potym jeden z sług carowych odbierać
Zamku z miastem, te kazał opatrznie zawierać.
W tym drugi zamek Kromy z włościami swoimi
Podał się dobrowolnie; ten był bagnistemi
IEziorami opatrzon; zatym Rylsk swe wały
Dał, więc Orzeł, Siewsko, Kursk i innych niemały
Rząd państwa Moskiewskiego Dymitrowej ręce
Zlecili się i jego potężnej opiece,
Swe przedsięwzięcie znaczne przysięgą wznawiając,

A wojewody możne więzieniu dawając,
Którym osobną łaskę Dymitr pokazował,
A pod życzliwe skrzydło miłości przyjmował;
lEdnak ich pod strażą miał, by nie szwankowali
Na wielkim miłosierdziu, które z cara znali.
Już się też jęło przykrzyć lachom, że leżeli
Tak dlugo pod tym zamkiem i zimna cierpieli.

Zamek też jął zamyślać, jakby przyść do tego,
Ażeby mógł przejednać dziedzica własnego,
lEmu poddaństwo dając. Zatym wybornego
Do czterdziestu tysięcy ludu z północnego
Miasta przyszło na odsiecz: serca im przybyło,
Które było od strachu już prawie zginęło.
lEli się tamci zatym przez jednę przeprawiać
Rzekę, gdzie się obozem walecznym zastawiać

Hytry lud zamyślawał; w tym jak skoro naszy
Zrozumieli takowe nawalne niewczasy,
Rzucili się do koni (a to snać sprawował
Wtorek przed Nowym Latem i walkę budował),
Usłyszeli ich bałuch u onej przeprawy,
Tam każdy jął przyspieszać nie bez znacznej sławy;
Strzelali się napoły: a w tym noc swe cienie
Rozpuściła chmurami po obłocnej ścienie.
Zatym naszy przeprawy onej dopuścili,
A sami się w obozy swoje pokwapili.
lak skoro zaś promienie słoneczne swe koła
Po świecie rozpędziły, tam rycerska szkoła
Na krew się gotowała, lecz ten dzień pokoju
Zamykał w sobie pełno, nie myśląc o boju.
Skoro zaś czwartek przyszedł, ten nieco gotowych
Kazał broni lustrować i krwawych Marsowych
Kłaść zapałów: tych byli przyczyną wodzowie
Moskiewscy, bo Mścisławski, będąc pogotowiu,
lął położenie miejsca obozu polskiego
Upatrować; lecz tym nic nie nacieszył swego
CHciwozdradnego serca, bo tam odpędzony
Nie mógł widzieć obozu. Ten tak był łożony:

Carski obóz w prawy bok, przy rzece głębokiej
Desnie, postanowił się na łące szerokiej,

A w lewo była dolin; ta szyją siągała
Taboru, która działa w sobie skryte miała;
Rozszerzyla się wzgórę, w sobie zamykając
Drugie szyje, usadzki w nich moskiewskie tając.
Obóz zasię Odonów położył się w mili
Od polskiego taboru, będąc już w tej chwili
W piątek, jak skoro zorza rumianawe konie
Rozpędzila na świetne Empirejskie blonie.

Ięli mężni polacy radzić między sobą,
Jakby się z Moskwą zetrzeć tak małą ozdobą.

Kontraktami wojować carska zamyślała
Rada, na coby namniej polska zezwalała,
Aby snać w tych kontraktach do szwanku jakiego
Nie przyszedł ladajako lud gminu małego.
Był ten spór między nimi, lecz iż się oddali
Raz carowi w posługi, i w tym go sluchali,
A on natychmiast kazał prowadzić jednego
Chorągwiom Siecińskiego i Domarackiego.
Ruszyli się, aż wojsko w pół drogi potkali,
A w tym obronną ręką do swych się udali.
Dali znać do obozu, że nieprzyjaciele
Do taboru się biorą swoim ludem śmiele.
Ięli na trwogi trąbić, w tym bitne piechoty
W placu stanęli zaraz, pókiby się roty
Nie wyprawili w pole, zatym harcownika
Wypuścili na harce, a w tym kommonnika
Stanowić jęli w polu; pozad jego działa
Sporządzili burzące, przez ten droga trwala,
Którąby była swoich nic nie szwankowała,
A harcem przywiedzionych nieznośnie psowała;
IEli się trwożyć zewsząd, zatym bez wszej sprawy
Dworzycki wypadł swemi, chcąc nabywać sławy;
Jęła ich Moskwa mieszać, co gdy Gogoliński
(Stojąc przy swoich w placu), mąż w boju rycerski,

Zoczył, jeszcze co większa z pułku Zulickiego
Obaczył potrwożoną rotę Bilińskiego,
IEchał natychmiast do nich i począł im mówić:
Takąż to chwałę męstwa chcecie tu gotowić?
Mało jej nabędziecie; dajcie radzie mojej

Miejsce, jeżeli chcecie dobrej sławie swojej
IEden obrząd zostawić; nazad swoje konie
Nawróćcie, a swój obóz nawiedźcie w obronie.

Co radzi uczynili, w dwa się rozdzielili
Rzędy; osobno strzelcy, zaś z drzewcami byli
Osobno; więc gdy z drzewcy tyły podawali,
A w tym strzelcowie moskwę znacznie odstrzelali,
Rączo jak zasię strzelcy końmi uchodzili,
To Petiorcy drzewca w nie włożyć godzili.
Karliwa moskwa sztuką tą zwiedziona była,
I tak polaków rota w obóz swój wpłynęła.
Skoro tych mężnie uwiódł, szedł do Zulickiego,
Ukazując mu jeszcze w polu Bilińskiego,
Którego chcąc zawrócić Zulicki, sam z nimi
Został, potym przyjechał i znowu z drugimi
Iechał bez żadnej sprawy (acz ci to czynili
Z serca, ale tym samym wojsko potrwożyli);
CHciwy zatym Dworzycki wypadł znowu w pole,
Czyniąc wielkie bezprawie w tym rycerskiej szkole.

I już z południa było, jak się tak mieszali,
Wątpliwego zwycięstwa z obu stron czekali.

CHynął się potym wieczór, a w tym Dworzyckiego
Nagle przybiegł pachołek do pułku carskiego,
O pomoc znaczną prosząc, na którego słowa
Nie słuchając, co każe przełożona głowa,
Rzuciły się chorągwie pierwsza Ratowskiego,
Druga Tyskiewiczowa, trzecia Odnowskiego:
Sama tylko carowa chorągiew została,
A z tą się Sanockiego starosty związała.
Kozacy też tam byli, lecz ci pilnowali
Swoich kotarch, a krwawy łup upatrowali.
Iuż była moc moskieska dumną górę wzięła,
Kiedy wojsko sarmatów w pole rozgromiła,
CHciwie się do obozów jęła przyblizować;
A w tym mąż Gogoliński strzelbę wyrychtować

Kazał z wolej hetmańskiej, z której wymierzono
I tak płoche przepiórki jastrząbem strwożono.
Na ten rozgrom Sanocki starosta napadał,

A w prawy bok do moskwy nieznacznie się wkradał,
Iakby ich sztuką pożyć i w one doliny
Wparł potęgą nierówną złe moskiewskie syny.
A tam w onych dolinach za nimi gonitwy
Odprawował dość mężnie: lecz mało tej bitwy
Żywotem nie przypłacił, bo goniąc jednego
Zdrajcę, drugi z kopją do niego samego
Iął się pilno szańcować, czego gdy serdeczny
Rusinowski postrzegał, swój pałasz waleczny
Okrył w jego ramionach, a potym go z konia
Zewlókł: sprawowała się gdy taka pogonia.
Wyjechał potym hetman bitwę upatrować
I błędne wojsko w boje krwawe zaprawować.

I zoczył na usadce złe nieprzyjaciele,
Mniemając, aby swoi skoczył do nich śmiele.

Iął ich gromić że w kąciech swe boje sprawują
I że nieprzyjaciela szablą nie kosztują.
Na co mu odpowiedać chcieli swą armatą,
Co widząc Hodoreski być z pańską utratą,
Nieodwlocznie nań krzyknął: uchodź, zdrada, panie!
W czym miejsce u hetmana miało to wołanie
I jął odwroty czynić; w tym strzelbę puszczono,
Lecz się tego despektu nad nimi zemszczono.
CHetman kazał piechocie ku nim następować,
A z góry strzelać, zkąd gdy nie mogli ich psować.

Hutko się do nich sprawą w dolinę spuścili,
A do ręcznej armaty znacznie się rzucili;
Odsiekali ich rządnie, lecz gdy ich nawarli
W kąt, do jednego prawie szablami wytarli.
Sprawiwszy te roboty, znowu w prawą stronę
Ruszyli się, przynosząc Mniszkchowi obronę,
Po trupach który koniem potężnym harcował,
Bo już był mocą Pańską złą moskwę zwojował.
Odwiódszy ich w złą dolin, kędy się skupili
W ciasne kąty i zdrowia własnego pozbyli.
Dzień też jął się już składać, a noc gotowała
Zaprzągnąć w rydwan kruki i gwiazdy snowała,
A w tym zlekka polacy srogie Marsa zdroje
Opuścili i ztarli z czół swych krwawe znoje.

Rano zaś miłosierdzie Polska pokazała
Krnąbrnej Moskwie, ciała ich ziemi oddawała,
Obyczaj krześciański wznawiając w ogromnej
Krainie: tam złe zdrowie z dzierżawy postronnej
Wymierzyło hetmana i jechać kazało
Do Polski, za którym się wojsko zbuntowało.

Hojne tam płacze były, kiedy walecznego
Zbywał car dobrodzieja i ojca swojego,
Opiekę którego znał i jego obronie
Dał się, a już od niego nawrócił swe konie,
Samego zostawując bez ludu polskiego,
Tylko snać przy nim było kozactwa płochego
Podła liczba, z któremi pojechał do państwa
Komarzyckiej dzierżawy, gdzie swoje poddaństwa
Oddali mu już byli przedtym; tam na złego
Borysa napadali wojsko, gdzie krwawego
Dosiągali pokoju i bitwę im dano,
A nie jednego z carskich na on świat posłano,
Albowiem Zaporowców tam zła sprawa była,
I nie męstwo: czym ich snać zła moskwa pożyła.
Ruszyli się ledwo co, do boju, w tym dali
Tył i marnie swojego zdrowia postradali.

Potym musiał ustąpić car do potężnego
Putywla, zkąd wskok posłał do ojca swojego,
Aby mu pomoc dawał, w czym nic nie mieszkając
Zbierał lud waleczny pan, tam go przesyłając.
Nowina potym przyszła, że swoje nagrody
Wziął zły Borys, za swoj czyn i nieznośne szkody,

Iż gdy nawiększej szukał cherchelami rady
I gdy chciał zażyć przeciw dziedzicowi zdrady,

Dał gardło, bo gdy posła od króla Duńskiego
Słuchał, dochodząc znacznej porady od niego,
Zatym spadł z majestatu, krew mu się puściła
Z uszu, z ust, z nozdrza, z oczu i lat mu ucięła.
IEła potym moskiewska rada o tym radzić,
Jakby Dmitra dziedzica na ojczyznę wsadzić.
Dano znać Dymitrowi, iże już żywota

Postradał zdrajca Borys i w piekle kłopota
Zażywa bez przestanku; w tym czerń powiązała
Żonę, syna i córkę, a dać zamyślała
Iuż carowi Dmitrowi, ale żywcem ręki
Nie dosiągli powinnej. Mać bojąc się męki
Carskiej, z różnej trucizny trunki naprawiła,
A do syna własnego kubek go wypiła,

Prosząc, aby przez zdrowie wypił wuja swego,
Jeśliże się w nim kocha z serca uprzejmego;
A on; będąc zwiedziony swojej matki słowy,
Pił przez zdrowie carowe do rodzonej głowy.
Natychmiast począł truchleć, a matka zemdlała;
Co gdy postrzegla dziewka, trunku pić nie chciała,
Samym jednak zapachem jej zmocnione były
Członki ciałem subtelne i panieńskie siły.
Tego skoro postrzegła moskwa, trzeźwić jęła
Strutych, lecz tam żadnego z trupów nie wskrzesiła.
Wodą potym polali córkę i jej złemu
Zabiegli, przywrócili ku zdrowiu pierwszemu.

Wojsko potym moskiewskie znacznie się strwożyło,
Którego sto tysięcy i siedmdziesiąt było.
SZukać jęli o sobie rady, jakby ściana
Moskiewska nie gorzała, że gniewali pana:
Y naleźli ten środek, w jedno się zjechali,
A gardła pod opiekę Dmitrowę podali.
Tam ich przyjął jak baczny, chęć im pokazując,
A swoje urąganie znacznie opłakując,
Które cierpiał, gdy z swego dobra był wygnany,
A od swychże poddanych na gardle szukany.
Ięli go potym prosić, by im przejźrzał winy,
Przyjmując ich jak ociec za swe własne syny,
CHojne w tym miłosierdzie, jak swoim poddanym,
Pokazując, był zawsze miłościwym panem.

Mową ich uwiedziony car Dmitr po koronę
Jechał, dając znać w sprawach potrzebnych obronę
Osierociałej włości; kędy przyjachawszy,
A o swej żywej matce tam się dowiedziawszy
Słusznych wieści, że z czerńcy żywot swój prowadzi
Na lodowatym morzu, Bogu cześć gromadzi,

Która rodzeniem swoim z domu Nagich była,
A z Janem Bazylidem swe lata trawiła:
IEchać car po nię kazał, tamże nie mieszkając
Jechali i już blisko wzad z nią przyjeżdżając,
Wyjechał przeciwko niej syn i tam swe nogi
Wprawiał, pieszo idąc k niej pół mile złej drogi.
Szli za nim wespół słudzy, tamże w onej drodze
Rękę dał rodzicielce i jął płakać srodze,
Która go jęła cieszyć; tamże dojeżdżając
Moskwy, szedł znowu pieszo, wozu się trzymając,
IEchała na którym mać, gdy już dosiągnęli
Zamku, z karety matkę carowę zsadzili,
Jęli z dział bić na przejmy, weseląc się z tego,
Iże już dostąpili dziedzica własnego.

Monarcha w tym moskiewski do cerkwie przeważnej
Poszedł, już dosiągając korony poważnej.
Około niego osób znacznych się bawiło,
Którego między sobą kształtnie prowadziło,
Niosąc przed nim miecz, berło i koronę złotą.
Tam go wiódł patryarcha pod rękę, z ochotą,
A przyszedszy na miejsce, na stolcu posadził
I to wszytko sprawował, co w nim sam Bóg zrządził.
Rzecz naprzód dość poważną do duchownych stanów
Uczynił, drugą wszczynał do moskiewskich panów,
CHojnym jak jest Bóg w darach i jako w słuszności
Wkłada się, tudzież kocha i w sprawiedliwości.
IEst jasny przykład tego w teraźniejszej sprawie,
Jak był car zdradą szczypan na ojczystej sławie.
Jednak do swego przyszedł, nam niosąc obronę,
A to gdy wyrzekł, siągnął po carską koronę.

Potym ją znacznie włożył Dmitrowi na skronie
I rzekł: bądź pańską siłą groźnym cudzej stronie,
Opiekę nam przynosząc, a w tym zaśpiewali
Popi z obrzędy swemi, panowie padali
Do nóg carowi swemu, państwa mu winszując
Długiego i samych się wiecznie ofiarując.
Lecz on o ty upady nie dbał i swoje
Ście jął zaraz torować w stoliczne pokoje.
Gdy już we wrota wchodził, w tym w trąby krzykniono,
A z dział z kilku burzących razem uderzono.

Łoskot się po mieście stał z tryumfem zmieszany,
A płacz wespół z radością pełnił w Moskwie ściany,
Iż Bóg swe miłosierdzie pokazał nad nimi
I opatrzył ich włości darami możnemi.
Cześć któremu niech będzie ustawnie dawana
I jego chwała wszędzie wieki powtarzana,
Hwycić że się dał pióru portu pociesznego,
A przywiódł go do kresu zdawna czekanego.

POSEŁ

MOSKIEWSKI

PRZEZ

IANA ZABCZYCA

PISANY.

LOGOGRIPH AUTOROW.

Głowę mam Zenonową, szyię Aaroná,
Piersi Biántesowe, nogi CICeroná.

W Krákowie,
W Drukárni Mikołáiá Szárffenbergerá, Roku Páńskiego, 1605.

Do Jego Mości Pana P. Stanisława z Wielkich Kończyc Mniszchka, Sanockiego etc. Starosty. Mojego zawsze Mciwego Pana.

Jan Zabczyc.

Ponawiam Posła piórem, który Polskie kraje
Nawiedził, opuszczając ciemne w Moskwi gaje,
Wjeżdża, ale nie szablę niezgody przynosi,
Lecz oliwne gałązki, znak przymierza wnosi:
Szczyrą chęć ofiaruje; jest przyjęt z ochotą
Od ciebie i od ojca: więc i tą robotą
Nie pogardzaj; klejnotów, którebym darował,
Nie mam, ani z Pers złota, cobym ofiarował;
Nie mam z Turek walecznych konia przepysznego,
Ani z Wenet subtylnych noszenia drogiego:
Ja to daję, co snać mam u siebie znacznego,
Przyjmi z łaską odemnie sługi powolnego.

POSEŁ MOSKIEWSKI.

Wjeżdżaj Pośle szczęśliwie do kraju polskiego,
Przynoś dobrą nowinę od pana swojego,
Masz czas wjazdu: otwarte czekają cię brony,
Które teraz przyjmują ludzi z cudzej strony.
Czeka cię mąż waleczny w Kończycach zrodzony,
Czeka cię syn przeważny, od tegoż spłodzony.
Czeka cię i Maryna, twemu naznaczona
Panu; przyjeżdżaj—rychło będzie poślubiona.
Wysyła przeciw tobie król Zygmunt dworzany,
Wysyła wojewoda niepoślednie pany.
Wjeżdżaj z dobrą ochotą, wznów szczęsne pokoje,
Które były strwogane przez zdradliwe boje.
Trafisz prawie na gody: już Krakowe błonie
Przyjmuje z wielką chęcią twe waleczne konie.
Zsiadaj chętliw z bachmata, już z strzemienia nogi
Wystaw, wchodź z dobrą myślą w senatorskie progi.
Sprawuj rzeczy pocieszne, słuchać ich będziemy,
I snać ich w skryte kąty serdeczne wznowiemy.
Będziesz, wierz mi, wdzięczny gość, bo co winczowali
Panu twemu, to radzi, że skutkiem doznali.
Dzień ten pamięci damy, w który niezmarszczoną
Twarz stawisz, prosić będziesz, o córkę złoconą
Cnotami cnego Mniszchka: dzień pełen wesela
Dzień i dziewiąty Grudnia, w który przyjaciela
Jednasz laty wiecznego panu potężnemu,
Niosąc takie poselstwo Mniszchkowi możnemu.
Cny w Polsce senatorze! Car Dmitr Iwanowicz,
Wielki w Moskwi hospodar, kazał ci to wznowić,
Że Bóg swe miłosierdzie nad nim pokazuje,
Wsadził go już na państwo, gdzie już rozkazuje,
Jak pan swoim poddanym: posłał nas do ciebie,
Oddając się w twej łasce już samego siebie,
Pamiętając onę nić, którąś go z złej trwogi

Labiryntu Borysa wywiódł: i stał srogi
Ziemicom ruskich krajów; pomniąc złe niewczasy,
Któreś cierpiał dla niego, pędząc precz za lasy
Jego wszytkie kłopoty, pomniąc i na znoje,
Któreś z czoła ocierał, odprawując boje.
Chcąc ci to już wspamiętać i twe płatne szkody
Oddać takowąż chęcią swoimi nagrody
I chcąc wiecznemi laty być ci przyjacielem
I tobie z serca chętnym: pragnie by weselem
Krwie twej była wznowiona chęć, jeśliby cnego
Boga w tym przodek miała wola: do świętego
Małżeństwa o Marynę prosi, a on tobie
Będzie zawżdy powinien, póki kości w grobie
Nie położy. Posyła-ć i swoje klejnoty,
Które jak pan (choć liche) przyjm z wrodzonej cnoty.
Śle-ć jako hetmanowi koń tarantowaty,
Na nim rząd ode złota, w kamienie bogaty.
Śle-ć do tego z kamieńmi ze złota buławę,
Bo wie, że ty miłujesz wieki biegłą sławę.
Posyła-ć czarę złotą perłami sadzoną,
I różnemi kamieńmi kosztownie zdobioną.
Posyła-ć łańcuch złoty i trefną robotą
Zegar w krysztale świetny, dwa kobierce złotą
Nicią utkane w Persiech, noże, oprawiony
Jeden w dyament, drugi kamieńmi sadzony.
Posyła-ć na tę zimę kożuch marmurkowy,
Od tego kołnierz wisi szczero-zawojkowy.
Posyła-ć szłyk takowyż, posyła-ć soboli
Sześć soroków i przednich, z tymi uczyń k woli.
Śle-ć i białozorów trzech z złotemi dzwonkami,
Na nich kaptury świetne sadzone perłami.
Posyła-ć wespół z kuną sobola żywego:
Przyjmże te upominki od pana mojego,
A sam statecznym sercem chciej pana miłować
I tę chęć jego w sobie umiej umiarkować.
Wyrzekł: na co pan baczny jął słowa mądrego
Wszczynać głos: Chwalmy naprzód Stworzyciela swego,
Że rzecz słuszną wszrobował i dokazał tego,
O czym wiele wątpiło serca zazdrosnego;
Niechże tenże sporządza wszytkie myśli jego,
Aby tak rzeczy swe wiódł, coby pociesznego
Końca znacznie siągały, tego z uprzejmego

Serca mu zawżdy życzę; a iż wola jego
Jest, by mu córka moja była poślubiona,
Nie odmawiam, lecz iż jest w Koronie spłodzona,
Korony téż usilnie prosić o nią trzeba,
A ona to uczyni, co każe Bóg z nieba.
Na co poseł pozwolił i dnia czternastego
Wjeżdżał w zamek z poselstwem Zygmunta trzeciego,
Kędy w swym majestacie siedział, koło niego
Siedli senatorowie rozumu wielkiego;
Tamże sprawiał poselstwo. Królu lechów, panie,
Wwiodło mię tu w ten pokój carskie rozkazanie,
Który jest inowłajcą państwa Moskiewskiego;
Proszę chciej dziś posłuchać poselstwa od niego,
Pomniąc na to, żeście go w Polsce szanowali
I w jego utrapieniu znacznie pomagali.
Chcąc te chęci nagrodzić, w tym się deklaruje,
Że wam jest szczyrym bratem i broń ofiaruje
Na każdego tyrana, którby Koronie
Sprzeciwiał się i Bogu, i waszej obronie
Co takiego ujmował; już zarówno z wami
Chce nań pociągnąć, natrzeć swemi potęgami.
To też w oczy przekłada, że święte krainy
Za swoje pany znają bisurmańskie syny,
A toż jeśliby wasza rada w to wejźrzała
I krzywdę chrześciaństwa znaczną obejźrzała,
A zamysł swój do tego słuszny nasadziła,
Tedyby się do tegoż wola przysadziła
Potężnego monarchy, cara Moskiewskiego,
Żeby sadził na ten bój ludu nieco swego,
I dla krzywdy Chrystusa własne swoje zdrowie
Zawżdy na każdym placu kłaść chce pogotowie.
Prosi wprzód o przymierze, w którym opływali
Przodkowie cara Dmitra, które z waszych znali,
A żeby czerstwsze było, chce z polskiemi pany
Zmieszać krwią ślubem zjętą swoje carskie stany.
Upodobał car wielki wziąć sobie za żonę
Córę Jerzego Mniszchka: tego znał obronę,
Kiedy państwa dosiągał, tudzież jego chęci
Chce ponowić, wieku dać, zlecić to pamięci.
To gdy skończył, list podał z ukłony niskiemi,
Czekał rozprawy, czołem bijąc przed wszytkiemi.
A w tym list rozwiniono. Słusznej sprawy z niego

Dochodząc i petyta cara Moskiewskiego,
Zkąd słuszną rzecz objąwszy pan kanclerz Litewski
Jął rozprawę ponawiać. Hospodar Moskiewski,
Iż słusznej rzeczy żąda, nie będzie zbraniana,
Tylko wprzód prośba jego będzie uważana.
Tę jednak Królewska Mość chęć pragnie równemi
Oddziaływać chęciami, że pogranicznemi
Ucieszył go sprawami, że już panowanie
Osiągnął i nawiedził własne budowanie,
Z czego niech chwalon będzie Bóg, że potężnego
Zdeptał nieprzyjaciela, dziedzica własnego
Wprowadził na stolicę. Rzekł to; w tym stateczny
Poseł dał upominki, co przesłał waleczny
Car Dymitr Iwanowicz: naprzód pierścień złoty,
Potym łuk w sachajdaku, kosztowne klejnoty,
Strzałmi osobliwemi dobrze opatrzony,
A złotem świetnym lubo zewsząd osadzony,
Koń nahajski pod siodłem pozoru strasznego,
Drugi pod perskim dekiem chodu ogromnego,
W tym soboli soroków oddawał dwanaście,
Marmurków ośm siercistych, a rysiów trzynaście.
Skoro to dał, syn posła dawał konia swego
Pod dekiem aksamitnym dosyć pozornego.
A to gdy odprawili, posła do gospody
Prowadzili. Nazajutrz był od wojewody
Proszony z wszytką Moskwą, gdzie złe posła zdrowie
Nie stawiło na bankiet; kędy pogotowie
Były wszytki potrzeby na to sporządzone
I pańskiemi dostatki dobrze usadzone.
Stawili się do Mniszchka moskiewscy panowie,
Przybyli do tej sprawy i senatorowie,
Zażyli dobrej myśli i jednako głosy
Dźwięk wzbijali (winczując) aże pod niebiosy.
W tym dziewka senatorska w krakowskie wjechała
Mury i twarz poważną ludziom pokazała.
Dzień w tym dwudziesty wtóry już kobierzec złoty
Kazał słać: nań prowadzić Mniszchkowe klejnoty,
Na który następował poseł, pana swego
Miejscem będąc, dosiągał ślubu małżenskiego.
Ten dawał ksiądz kardynał z domu Maciejowski,
Arcybiskup gnieznieński, a w ten czas krakowski
Biskup; a przy tym akcie był Król swą osobą

Wespół i z synem swoim, polaków ozdobą.
Była też i królewna, był legat papieski,
Byli senatorowie. Po ślubie moskiewski
Poseł dawał klejnoty, już jak swej carowej:
Obraz dał świętej Trójce wprzód od Fiedorowej
Cnej carowej Maryej, potym od własnego
Pana dawał klejnoty: pierścień—kosztownego
Złota, w którym był kształtnie dyament gładzony.
Potym zaponę -ptaka, w tymże także sadzony
Był dyament z rubiny, i druga zapona
Z rubiny, z dyamenty, z perłami robiona.
Te nie małej postawy i wielkości były,
Że też i małej gruszki w grubość dochodziły.
Potym dawał naczynie, zwierz z skrzydły złotemi
Sam był kamienny wszytek, lsknął się kosztownemi
Kamieńmi opatrzony. Czarkę jacyntową
Oprawną w złoto, drugą złotem, perły nową
I drogiemi kamieńmi. Potym pelikana
Srebrnego, w tym jelenia, na którym Dyanna
Siedziała, potym okręt, z tym srebrnego pawa,
Zatym zegar na słoniu, w którym sztuczna sprawa
Zamykała się kunsztów: gdy bił, to trąbili
Trębacze, w regał grali, a drudzy się bili.
Potym dawał sztukami rozliczne bławaty,
Wprzód aksamit czerwony wenecki na szaty,
Atłas złocisty w brzegach, a jedwab czerwony
Z białym; atłas dno srebrne, w nim miesiąc, korony
Sute z różnych jedwabiów; atłas na lazurze
Wszelkich jedwabiów mając, rozwad w złotej sznurze,
Atłas na dnie czerwonym ze złotem robiony,
Atłas żółty, dno białe, biały i czerwony
Jedwab srebro ze złotem łączył, nicią rzadki,
Atlembas potym dawał biały, srebrem gładki,
Aksamitu trzy sztuki, jeden był czerwony
Gładki, a drugi świetnowzorzysty zielony,
Trzeci zaś lazurowy gładki. W tym soboli
Oddawał trzy soroki, mroźnej zimie k woli,
Nakoniec perły oddał, tych waga nie mała
Cztery tysiące łutów ośmnaście siągała.
Były drugie tak wielkie, iże się równały
Żołędzi, jeśli jeszcze ich nie przewyższały.
A to gdy się tak działo, w tym wodę niesiono

Na ręce, a muzyce zagrać rozkazano.
Wtym za stoły siadali, poseł miał bok prawy,
Carowa podle niego sięgała tej ławy.
Za stołem sam król polski, syn końcu drugiego
Stoła, królewna szwedzka siadła podle niego,
Ksiądz kardynał przed stołem, a także papieski
Legat siedział. Drugi zaś osiadł stół moskiewski
Szereg, przy trzecim zasię oni senatorowie
Siedzieli z sobą, pili przez carowe zdrowie.
Wtym obiad odprawiwszy muzyka zagrała,
Zewsząd dobra myśl swoje cienie rozciągała:
Wprzód od króla polskiego wiedziona carowa
W tańce kołem toczone, gdzie służbę gotową
Oddał ojcu królewic, w onym ślicznym kole:
Potym i sam, dając cześć dobromyślnej szkole,
Wiódł na plac tymże trybem senatorską córę
Władysław dziedzic polski, gdzie skokiem pozorę
Ponowił wszytkiem miłą, a temu służyli
Potentatowie polscy i w tańcu płużyli.
Szczęśliwy wojewodo, żeś takowej chwile
Doczekał: już w domu twym król goduje mile
Spół z tobą i z twą córą, którąś za dziedzica
Dziś wydał Białej Rusi. Szczęśliwa ziemica
Polska, że przez dom Mniszchków tych czasów dosiąga,
W który się córki znacznie car z Moskwy domaga,
Zaprzęgając w taką chęć, która trawić lata
Będzie wieki płynnemi, póki staje świata,
Zaprzęgając w przymierze, które przełomione
Bydź nie może, dla tego iże już spojone
Krwią polskich senatorów. Raduj się, Korono,
Boć już Iwanowica Dmitra przyłączono,
Z którym równo pociągniesz na tyrana swego,
Depcząc mężnie podkową zdradne dumy jego.
Wesel się, Jerzy Mniszchku, że już twoje dzieci
Będą czasy biegłemi podane pamięci.
Raduj się i ty, matko, ciesz się i Tarłowa,
Babo Maryny, w waszym jest domu carowa.
Ciesz się, bracie starosto, w Kończycach spłodzony,
Bo już klejnot twój, siostra, jest dziś poślubiony
Monarsze i wielkiemu, któremuś pokoje
Szablą ostrą budował, zaczynając boje,
Czego-ć nie chciał przepomnieć i z swemi ukłony

Śle-ć klejnot z dyamentu, z złota uczyniony,
A wprzód czarę kosztowną z złota urobioną,
A drogiemi kamieńmi zewsząd osadzoną,
Szablę złotem oprawną, karwasz szabli równy
Oprawą, nóż w kamienie i w złoto kosztowny,
Soboli soroków trzy, przytym białozora
Ze złotemi dzwonkami, którego kaptura
Wierzchu sięgały perły. Dał i drugie dary
Matce i babce twojej, które to ofiary
Słusznie was wzbudzić mogą, i Zygmunta brata,
I Mikołaja młodszych w mylnobiegłe lata,
I Franciszka ostatnią pociechę domową.
Słusznie dziś pokazować macie chęć gotową
Tym, którzy wam służyć chcą, aby wespół z wami
Cieszyli się z takich lat chciwemi myślami,
Bo już czas przestać płaczów, czas zetrzeć dumania,
Czas poniechać lamentów i smutnego łkania,
Czas zapomnieć kopjej i artownej zbroi,
Czas wymierzyć złą trwogę, a koń niech zastoi
Miejsce u swego żłobu, bo już czas pokoju
Nadszedł, wraca się już Mars od krwawego zdroju,
A Juno wdzięczne płaszcze przymierza rozciąga
I po polskich krainach przyjaźni dosiąga
Dmitrem Iwanowicem, dając mu za żonę
Marynę zacnych Mniszchkow, tę już w swą obronę
Bierze. Ciesz się, Urszulo, już z szwagra swojego,
Któraś wprzód szczęściem dana za Wiśniowieckiego.
Raduj się i ty, Anno, w której zakochali
Bogowie i nad wszytkie zawżdy szanowali.
Wesela płódź, Krystyno, którą muzom równą
Uczyniły niebiosa i w szatę kosztowną
Cnoty ubrali kształtnie. Młodsza Eufrozyno,
I ty się ciesz, i wszytka cnych Mniszchkow drużyno.
Ciesz się dwór wszytek, zrzucaj myśl złą i surową,
A pokwapiaj do Moskwy po otuchę nową,
Która cię zdawna czeka, chcąc ci wznieść nagrody,
Za złe mroźne niewczasy i kłopotne szkody.
Kwapże jechać do Dmitra, z którymeś złej trwogi
Zażywał, będąc zdrajcy Borysowi srogi.
Jedź szczęśliw: jadą drudzy niezbyt nalegani,
A rozlicznem sposobem w szereg poczytani,
Którzy chcą już porzucić sierść barańczuchową,

A kwapią się do Moskwy po szubę rysiową,
Lecz w niej chodzić nie będą, bo w zbroi starego
Kożucha z nim nie darli: tudzież i nowego
Nie dosiągną marmorka i sobola mkłego,
Tylko ci, którzy z Dmitrem zczuli mrozu złego.
Wsiadaj z dobrą nadzieją, bo car, uzbrojony
Twą chęcią dawną, czeka na to ustalony,
Aby-ć chęć chęcią oddał i twojej koronie,
Chcąc jej bydź zawżdy szczerem, ku wszelkiej obronie.
Co lustruje, gdy Karlu odpowiedź gotuje
W ten sposób, iż Bóg krzywdy żadnej nie szanuje
I tych karze, którzy ją zdradą pomnażają,
A w cudzych kąciech zmyślne państwo rozciągają.
Dla tegoż cię przestrzegam, abyś Polsce więcej
Nie zadziaływał, cudzą ojczyznę co prędzej
Przywrócił, bo gdzie tego nie oddasz po woli,
Krótce-ć się opowiadam, dasz ją po niewoli;
Bo wszelka krzywda króla Zygmunta trzeciego
Boli mię w każdym palcu, jak brata własnego.
Bóg mi na cię wspomoże, ten który me gromi
Nieprzyjaciele zdradne i ciebie uskromi.
A tak cię upominam, wróć ją, byś snadź swego
Czasu nie miał mię gościem u ludu mojego.
Takowe odpowiedzi chce dać Car surowe
Karolowi do Inflant, tam wojsko gotowe
Za nim wysłać zamyśla, a wprzód ich do króla
Wysyła, gdzie Zygmunta przystąpi-li wola,
Pośle ją: nie przystąpi, to mieszkać w pokoju
Miłym będzie z Maryną, nie myśląc o boju.
Swoję jednak życzliwość lachom pokazuje,
A to dla tego czyni, iże ich miłuje.
Byle tylko umieli oni w te szczerości
Wględać i oddziaływać takie uczynności,
Szczęśliwemi by byli. O polaku zacny,
Chciej odczynić tę łaskę; patrz, jak Mniszchek baczny
Usługuje; cześć kupi w pogranicznej stronie
I ręką, i ludzkością ojczystej Koronie
Chęć gotowi. Wyjeżdża Poseł od polskiego
Króla, on go nie puszcza bez daru znacznego.
Daje złotogłów, telet, atłasy, bławaty
I inne materye kosztowne na szaty,
Daje łańcuch ze złota, daje rostruchany,

A tym samym niewoli one moskiewskie pany.
Daje z nim syn kosztowne służbę i kielichy,
Czary srebrne, złocisty rostruchan nie lichy.
Daje tudzież swe dary onej carowej matka,
Daje z nią upominki i Tarłowa babka;
Proszą, aby za wdzięczne były przyjmowane,
A imię lechów w Moskwi nie zapominane.
W tym Poseł konie w drogę zaprzęgać gotuje,
Alić goniec od cara swe wjazdy toruje
Do Krakowa, do Posła, aby nieco swego
Umniejszył snać wyjazdu, a w tym u polskiego
Króla był na weselu, a znaczne klejnoty
Oddawał w upominkach moskiewskiej roboty.
Co uczynił z rozkazu Pana Moskiewskiego
I dał kosztowne rzeczy: kanak z świecącego
Złota i czarę z tegoż i innych dość wiele
Oddał, i tam godował przez wszystko wesele.
Jak skoro zaś odprawił swe zacne gody,
Do całowania ręki królewskiej pogody
Szukał, którą gdy znalazł, wziął list do możnego
Cara, chwycił się drogi gościńca starego.

POBUDKA BOGINNA.

Wierszem Kameny miłym zaśpiewajcie,
Sławną biesiadę mądrze wysławiajcie,
Dając cześć dzisia domowi zacnemu,
Caru możnemu.
Tento jest bowiem, który cnót dzielnością
Przechodzi wielu w rzeczach potocznością;
Tego wy sławcie, dzisia mile głosy
Aż pod niebiosy.
Tento jest który sprawami zacnemi
Słynie krajami i pogranicznemi,
Który jest znaczny i miedzy turczyny
Nie bez przyczyny.
Sokrates w radzie, cny Achilles w boju,
Temu wy dzisia winczujcie w pokoju,
Którego Pallas w wielkiej Focydowskiej
Górze ojcowskiej

Schowała z młodu, mądrości nadała,
W wodzie Kastalskiej częstokroć kąpała,
Karmiąc go mile potrawy smacznemi
Febusowemi.
Tego boginie dziwnie miłowali,
Nad wszytkie inne zawsze szanowali
Dary wielkiemi jego ozdobili,
Ubogacili.
Jowisz nawyższy, urody wdzięcznością
Nadarzył męża, w każdej rzetelnością
Przechodząc sprawie zacnych ludzi wiele,
Mogę rzec śmiele.
Mars męstwo nadał serca nie błahego,
Do rycerskich spraw zawsze sposobnego,
Dla tego wszytkie on ma swoje rzeczy
Na dobrej pieczy.
Apollo mądrość dał przedniejszą cnotę,
Tej on dostawał przez sławną robotę,
Nawiedzał często wspaniałe katerwy
Zacnej Minerwy.
Temu wy dzisia słusznie deferujcie,
Temu jak panu mile usługujcie,
Temu oddajcie posługi wszelakie,
Zawsze jednakie.
Z pól skronie jego zielem Parnazyjskich
Natrzyjcie wonią z granic Alcydyjskich,
Na jego głowę wieniec laurowy
Kładźcie gotowy.
W kosztoświetnącą szatę ubierajcie,
Zacnego męża kształtnie ozdabiajcie,
Łańcuch na szyję z złota uczyniony
Dajcie z ukłony.
Pierścień z ochotą wzajem z świecącego
Złota na palce kładźcie arabskiego,
W którem dyament będzie osadzony,
Kształtnie gładzony.
Znaczny Jowiszów niech kochanek będzie
Po wszytkiej Rusi i Europie wszędzie,
Niechaj rozkoszy znają Febusowe,
Srogie Marsowe.
Niechaj kochania znają Kastylijskich
Muz, które żyją w górach Parnazyjskich,

Które go mile tamże uchowały,
Pod moc podały
Zacnej Wenerze, żeby myśli jego
Dała kochanie, z fraucymeru swego,
Z którymby przeżył Nestorowe lata,
Zacny u świata.
Długo szukając, ażeby równego
Znaść przyjaciela mogła skutecznego,
Któryby sławą caru Moskiewskiemu,
Panu możnemu,
Był równy zawsze i któryby w cnocie
Hojnie opływał, jak w arabskim złocie,
Poczciła w tym dom Mniszchków, który w radzie
Jest nie na zdradzie.
Że z domu tego wdzięczną pannę wzięła,
Która cnotami daleko slynęła,
Którą bogowie na wszytkim uczcili,
Ubogácili.
Zacnej Junonie uczynili równą
I w szatę cnoty ubrali kosztowną,
Krasą, urodą, przewdzięczną postawą
I zacną sławą.
Adrasta króla przechodzi Argią
I w darskość rzeczy przesławną Lukretią,
Jowisza córka z Febem wespół równa,
Cynta ozdobna
Nie ma nic przed nią, ani w obyczaje
Onę celuje, bowiem jej dodaje
Juno wszytkiego z pokolenia cnego
Jowiszowego.
Niechże oboje dni szczęśliwe mają,
A rękę Pańską nad sobą niech znają
We wszem łaskawą, która wszem panuje
I roskazuje.

HYMENAEUS

Najaśniejszego Monarchy
Dymitra Iwanowica, z łaski
Bożej Wielkiego Cara Moskiewskiego,
Wołodimirskiego, Rezanskiego, Nowogrodzkiego, etc. etc.
Wielkiego Hospodara Jugurskiego, Lapskiego
Obdorskiego, etc. etc. Cara Kazańskiego,
Astrahańskiego, Sibirskiego,
Inowłajce i Dziedzica
Ruskiego

i

Najaśnieszcj Paniej
Jej Mości Paniej Marynię,
Carowej Moskiewskiej etc. etc. Jaśnie
Wielmożnego Pana P. Jerzego Mniszska z Wielkich
Kończyc, Wojewody Sędomierskiego,
Lwowskiego, Samborskiego,
Medeńskiego, etc.
Starosty
Córki.

Przez Jana Jurkowskiego wydany.

HYMENAEUS.

Pódź na gody wesołe, Lechu Słowianinie,
Wzywa cię Dymitr zacny: Już cię niech ominie
Smutek zbyt frasowity, już padły obłoki
Z pólnocy a dni piękne świat jasnoszeroki
Rozciąga z twym zamysłem; takich w żadnym czasie
Nie znał twój wiek ściśniony w twardej jakiejś prasie.
Dziś od zimnych tryonów ciepłe wiatry wieją,
A wiosną się twe kraje roskoszną odzieją,
Dziś już morze lodowe wonne kwiatki rodzi,
Z których wieniec weselny dać twym skroniom godzi.
Pódź na gody cudowne, twoj cię Samson prosi,
A plastr miodu i z gadką ucieszną przynosi.
Niosę-ć, mówi, ochotnie tę słodkość z mocnego,
A pokarm smakowity z pożerającego,
To-ć wyłoży roztropnie, że on lwa rozrywa,
Z którego ust okrutnych miód słodki wypływa.
A lwem był krwawożerczym Borys zdrajca srogi,
Ten rozdarty z inncmi wydał przysmak drogi;
Lud zaś on swemu niebu we wszytkiem podobny,
Słodkość niesie w braterstwie i w zgodzie nadobnej.
Pódź na gody szczęśliwe, Fortuna, wesoło,
Odmianę swą przywodząc w naznaczone koło
Obwieszczać dziwnym kształtem spraw swych zamysł różny,
Jak go Bóg z przyrodzeniem nie kładzie w rząd próżny,
A jako zwykł gospodarz, chcąc kończyć robotę
Zaczętą barzo rano, naprzód swą ochotę
Do ognia chutnie skłania i w popiele grzebie:
Tak, mówi, dziś uczynił on Gospodarz w niebie,
Chcąc nanosić z czeladzią pagórek z północy,
Któregoby ramiona południowej mocy
Nie zniosły, wnet swą ręką iskrę zatajoną
Roznieca z podziwieniem, w światłość niezmierzoną,

Objaśniając Dymitra, wnet Moskwę z Polaki
Jednoczy a nieznacznie w cudowne swe znaki.
Już obiema spragnionym płynie dziś zdrój właśnie
Z ośli czeluści, zkąd w nich upalenie gaśnie.
Już i boska winnica zakwita w ich ziemi,
Pijcież wino niebieskie, bądźcie wesołemi.
Już i sława opiewa, która więc z opieki
Nieśmiertelnej swej cnoty nie puszcza na wieki;
Bije w trąby krzykliwe, stąpając po ziemi,
A głowę równo kryjąc z obłoki górnemi,
Pociesza krześciany w nowinie przyjemnej,
A strach między pogany rzuca nierozjemny.
Drugi, mówi, Eneasz, drugi wnuk Wenery,
Dymitr w Moskwie policzon między bohatery,
Powstając w dziwnym szczęściu i w cnocie pobożnej,
Już tryumf w boskiem zdaniu rozszerza wielmożny.
Tego Juno, jak zwykła trapić męże wielkie,
Nurzała w srogiem gniewie, puściwszy nań wszelkie
Trudne niebezpieczeństwa i smutne ciężkości,
Naprzód mówiąc tak harda w swej zapalczywości:
Izali ja przestanę różnić te wyroki,
Które snadź moją władzę w Azyej szeroki
Skrócić mają z bogactwy: zaś kto będzie taki,
Co zjednoczy miłością Moskwę i z Polaki?
Gdyż ich Mars srogo zwadził, pomnię Polock, Uła,
Starodub, Psków, Orsza, jak ich wiele zzuła.
I ziem siła pobranych gwałtowną zbyt mocą,
Zaś się Lechom z mą wzgardą wzięte państwa wrócą?
Oto dziedzic jest młody, snadź pomnożycielem
Będzie zgody, snadź Lechom ma być przyjacielem.
To mówiąc, wszytkie jędze z ich jadem zwabiła,
A serce opiekuna niemi zaraziła,
Który wnet jak Polifem ludożerny wstaje,
Chcąc już wydrzeć moskiewskie dziedzicowi kraje,
Już już go chce roztrącić swojem mieczem własnym,
Już go każe rozdrapać harpijom strasznym:
A Wenus, która zwykła pilno tego chronić,
By świat nie stał pustkami, a jej cześć jest bronić
Wszędzie ludzkich narodów, zkąd wielmi goduje,
Gdy po ojcu syn własny na państwo wstępuje,
Wyrwała go z rąk srogich, zmyśliwszy twarz jego,
I postać na szlak śmierci stawiła inszego;

Już go i mgłą odziała, by go nie poznano,
Bądź w drodze niebespiecznej w tym nie zatrzymano;
Dała mu sznur rozumny, by tak z Labiryntu
Wyszedł, a do polskiego trafiał z nim Koryntu,
Gdzie mu i miłość wszytkich zjednać obiecała,
Tylko by w nim wzajemna chęć też wiecznie trwała,
By zgodzie nierozjemnej sadził mocne nity,
Gdy go stawią ojczyznie w sile znamienity.
Zjednam ci, mówi, łaskę króla szczęśliwego,
Wszytkiej rady koronnej i rycerstwa jego;
Gmin cię wszytek ulubi a polska kraina
Uczci się i uważy, jak miłego syna.
Naprzód cię przed innemi, Wiśniowieckie książę
Objaśni i twoj smutek frasowny rozwiąże.
Zaczym przyjdziesz do Mniszka, cnego wojewody;
Ten ciebie i wszytek świat nabawi ochłody,
A jego córkę śliczną, wszech bogiń kochanie,
Da-ć w małżeństwo, na tych słów niezapominanie.
Ten cię klejnot objaśni, ten szczęście rozmnoży
I twe nieprzyjacioły wszytkie dziwnie strwoży.
Tak mówiąc, piękna Wenus bieży pod obłoki,
A on myśląc te pilnie wykonać wyrôki,
Wpadł na drogę zbyt trudną, gdzie Juno z kłopoty,
Niewczasy, niedostatki i przykre roboty
Rozciągała złośliwa, by one zamysły
Do celu szczęśliwego nigdy z nim nie przyszły.
Ale gdzież cnocie grodzić? wszędy ta przechodzi;
Czegóż praca nie może? w cóż chęć nie ugodzi?
Idzie z sercem statecznym i z umysłem śmiałem,
Rzecz wszytkiem niepodobną przedsięwzięciem stałym
Wykonywa, jak drugi Herkules wielmożny,
Jak Ulisses wymowny, a wszędy ostrożny,
W wielkich niebezpieczeństwach cnotę poleruje,
Im więcej znosi, tym też większą chwalę czuje.
Idzie chętliwie do Lechów, nigdy niezwalczonych,
Gdzie doznawa obietnic przedtym objaśnionych,
Dziwuje się postępkom i ich dzielnej sprawie,
Ich wolności, ich cnocie, jak go wnet łaskawie
Przyjmują w swą opiekę, a w jego połowie
Sadzić chcą majętności, gardło i swe zdrowie.
A nie dziw, bo mu Wenus wdzięczności dodała,
Przyjemność w oczach jego zacną rozżarzyła,

Widząc serca skłonnego do polaków chęci,
Które pisał w dyament dla wiecznej pamięci,
Że też dla nich swe zdrowie ważyć będzie śmiele,
Zkądkolwiek harde pozna ich nieprzyjaciele,
Że szwedy wiarołomne potężnie ukróci,
A polakom ich włości chętliwie przywróci,
Że tatarów drapieżnych stłumi groźne ordy,
Którzy w polskiej krainie srogie czynią mordy.
A zatym wojewoda, w rozsądku dzielniejszy
I już między polaki w szczęściu naprzedniejszy,
Tak rzec zaczął do niego poważnemi słowy:
Synu mój, nie troszcz więcej frasunkiem swej głowy;
Wiesz, kto krzywdy nie lubi, jest Bóg w niebie żywy,
Ten twój stróż i obrońca w rzeczy sprawiedliwy,
Ten ztrąca z majestatu okrutne tyrany,
A jak chce, tak też sadza świata wszytkie stany,
Za którego powodem twa mnie zguba wodzi,
Kędykolwiek twój zamysł słusznie bieżeć godzi;
Masz dom mój, moje włości, masz i mnie szczyrego,
Nic się z tobą nie dzielę, już mnie miej wszystkiego,
Córkę i tę bierz za małżonkę sobie,
Chcesz-li dom swój z nią przywieść ku pięknej ozdobie.
Jedno rzekł, a cny Dymitr cnotliwą miłością
Zjęty, dzięki oddawa z przedziwną radością.
O! sam dziś litując się nieszczęścia srogiego,
Ratujesz mię w przygodach już wyniszczonego,
Skłaniając rękę ku mnie w zgubie ostatecznej,
Podajesz się już dla mnie na wir niebespieczny.
Za takie uczynności słuszne oddać dzięki
Nie moja możność, aleć będą te na wieki,
Wielmożny wojewodo, wszytkie czynić lata,
Póki tu stanie Polsce z Moskwą tego świata.
Jaki cię czas szczęśliwy wychował ludzkiego
I jak szczęśni polacy na wieki z dzielnego
Postępku słynąć będą. Już póki Tryony
Zimne w sprawie północne poprowadzą strony,
I póki wóz swą drogą toczy niebo jaśnie,
Cześć, chwała, imię twoje nigdy nie zagaśnie,
Gdziekolwiek się obrócę. A ty, panno zacna,
Podnieś oczy przyjazne, tymi złość opaczna
Okrutnego Borysa będzie uśmierzona,
Temi siła poradna we mnie już zmocniona.

Ozdobo naśliczniejsza słowiańskiej krainy,
Życz już światu wszytkiemu wesołej nowiny.
Kwitnij już swej ojczyznie ku radości wiecznej,
Chciej wznowić krześcianom owoc użyteczny,
Już mojem przyjacielem bądź, Bóg w twojej duszy.
To mówiąc swej nadziejej zewsząd dobrze tuszy.
Już mu wszyscy swe chęci jaśnie pokazują,
Już go skarbem nadzwyczaj obfitem ratują:
Już go i lud rycerski szykowaną rotą
Otacza, już prowadzi z radością, ochotą,
Na granicach; już wszędy miasta, zamki bierze,
Już się mu lud poddaje, czcząc go w dziwnej mierze.
A Borys w nagłej trwodze zprędka nadbieżany,
Porwał się jako niedźwiedź przy dzieciach naszczwany,
Mrucząc, wnet się okrutnie na ogary sroży,
Postrzelony za łowcy przez knieje, przez łoży
Skacze, łamiąc gałęzie, żrze się, ranę drapiąc,
Biega wkoło objazdu, strasznie na śmierć sapiąc:
Tak on tyran, gdy w zdradzie rady już niestaje,
Już grozi, już i prosi, strasząc polskie kraje;
Wszędy posły rozsyła, już szwedom moc złota
Rozrzuca, by w tym polska starta była cnota.
Ale Bóg, stróżem będąc wszelkiej niewinności,
Sprawił serce moskiewskie do sprawiedliwości,
Gotując dziwne szczęście północnym mieszkańcom.
Przyjęli już Dymitra, strach wszytkiem pohańcom,
A Borysa złość morzy, własna dusi zdrada,
Który kopał drugiemu, sam w ten dół już wpada.
Zatym Dymitr już męstwo polskie wysławiając,
Posła zacnie wyprawia, wdzięczność objaśniając
Dobrodziejstw pokazanych, za które dziękuje
I w każdej się potrzebie Polsce ofiaruje.
Potym ojca swojego, gdyż już ojcem zowie
Mniszka z Wielkiej Kończyce, nawiedza też zdrowie
Przez posła i już wdzięczność uczynności jego
Dzięką swą objaśniając, śle moc daru swego,
Prosząc wielmi o klejnot znacznie obiecany,
A nad wszelkie stworzenie więcej ukochany:
Prosi o cną Marynę sobie poślubioną,
A w cnoty jako niebo w gwiazdy ozdobioną,
Którą nimfy zrodziły, Pallas wychowała,
A fortuna swe szczęście przed wszytkiemi dała.

A dzielny wojewoda obietnicę swoję
Wypełnia znakomicie, wiodąc na pokoje
Posła wielmisławnego, który ślub stateczny
Oddał w Pańskiej osobie, ku ozdobie wiecznej.
Gdy tak sława opiewa pod niebem wysoko,
Jej głos szerzy się wszędy po świecie szeroko,
A bogowie wysoce z tych się nowin cieszą,
Z boginiami a spolnie z wincowaniem spieszą.
Już i Jowisz Juunonę, srodze zagniewaną,
Zwabił na to wesele pięknie ublaganą.
Jedzie na złotym wozie mężnemi orłami
A ona się tam skłania z pięknemi pawami.
Muzy tam długowieczne pegazem się wiozą,
Oddając kunszty swoje, pieśni wdzięczne mnożą.
Apollo też z Dyaną łabędziów pogania,
Lutnią swoja przysparza rozkosznego grania,
A Mars konno z Belloną tryumfy opiewa,
I Moskwę, i Polaka w jeden płaszcz odziewa.
Wulkan i Feronia chęci swe objawia
I roskoszne przyjaźni w sercu szczyrym wznawia
Inachus; śliczne nimfy Hymen tam prowadzą,
Satyrowie z faunami przy nim swą cześć sadzą,
A Wenus z Kupidynem pędzi gołębiami,
Tryumfując, że padł los z jej obietnicami,
Już im niesie z Amatu wieniec ziół rozlicznych,
I mnóstwo z Cypru swego upominków ślicznych.
Już ziemscy i niebiescy wszyscy się radują,
Dymitrowi zacnemu w jeden głos winczują:
Niechaj się już carowi ludu moskiewskiego
Otworzą dziś pałace Olimpu jasnego;
Wesołe dni prowadząc z zamysłem porządnym,
Niech go szczęście posadzi w kole już porządnym;
Niech ukróci pogańskiej hardości w swej grozie;
Niech go tryumf posadzi w szczyrozłotym wozie,
A w małżeństwie zaczętem lata nieskończone
Niech przeżyje w młodości, znając odnowione
W synach swoje jagody. Szczęść go, wieczny Boże,
W pociechach wszytkomianych, rządź sam jego łoże.
Także pannie winczują w przyjaznym weselu,
Mówiąc, cara wielkiego, miły przyjacielu,
Jedyna nimfo polska, bogini słowiańska,
I klejnocie sarmacki, sławo krześciańska,

Żyj w pociechach ojczystych, ochłodo dobroci,
Ozdobo domu swego, póki się nie wróci
Cyntya od zachodu z przedwieczną jasnością
Na północy, a na wschód z boską wielmożnością.
Szczęśliwa rodzicielka, szczęśliwe dni były,
Które cię w postać boską ślicznie obłożyły,
Twe różane jagody i kwitnące lata
Owoc drogi niech niosą w zamysł wszego świata,
A Mniszkowi zacnemu zgodliwemi głosy
Winczują Elizyjskiej na ziemi rozkoszy.
Jedź w szczęśliwą godzinę, polski senatorze,
Do Dymitra z swą córką, czeka cię w swym dworze.
Już dziś z tobą radośnie wszytek świat goduje,
A ścieżki-ć pobożności w północy toruje
W twoj zamysł sławorodny, zkąd polska Korona
W tryumfalnej ozdobie będzie ucieszona.
Czego mnodzy nie zmogli, tyś sam jeden sprawił:
Bóg cnocie twojej szczęścił, Bóg cię błogosławił.
Zgasły stare kroniki, nowe dzieje sadzą
Wieczność twojej pamięci, umrzeć ci nie dadzą.
Pij słodką ambrozyę napój nieśmiertelny,
Żyj szczęśliwie w wieczny czas, bohatyrze dzielny,
Żyj w sławie z swojem domem, a kwitni już jaśnie,
Póki słońce z promieniem na niebie nie zgaśnie.
O jak Moskwie rzecz piękna, i jak Polsce miła
Mieszkać w szczyrej jedności, zacnym da Bóg siła
Z szczęściem dóbr nieprzebranych: Jego przeżegnaniu
Co zamyślą, to dojdą na ziemi w swym zdaniu.

KONIEC.

W Krákowie,
Drukowano u W. Kobylińskiego,
Roku Pańskiego 1605.

PIESNI

**Ná Fest ućieszny wielkim dwie-
má narodom,**

POLSKIEMU Y MO-
SKIEWSKIEMU.

Przemożnego Monárchy Dimitra Iwano-
wica Cárá Moskiewskiego, Wielkiey Ruśi,
Tátárskich Państw y wiele Królestw etć. etć.
Páná y Dźiedźicá.

I Naiaśnieyszey Jey Cárskiey M. z Wielkich Kończyc Mni-
szkowny, Woiewodzanki Sędomierskiey.

**Przez X. Stanisława Grochowskiego
uczynione.**

Od Páná sie to stálo: á iest dziwno w oczách
nászych. *Psal. 117.*

W Krak. u Wdowy Jákubá Sybeneychera.
Roku Páńskiego, 1606.

Najaśniejszej Jej Carskiej M.

MARYNIE

z Wielkich Kończyc Mniszkównie, Wielkiej Moskiewskiej Carowej, etc. etc.

Pokoju od Boga i błogosławieństwa życzy
X. Stanisław Grochowski.

Bóg zawsze zwykł oko mieć na serca pobożne,
I na wsławienie swoich ma sposoby różne:
Ozdobo ojczyzny twej i światło Korony,
Wielowładna Carowa pod siedmią Tryony!
Ty, co się z tobą dzieje, byś uważyć chciała,
Rzadka z białej płci taką łaskę z nieba znała.
Patrz, coś jest, i gdzie jedziesz, jesteś wprawdzie córą
Wojewody, wielkiego w Polszcze senatora,
Lecz tym stopniem zacności, na który wstępujesz,
Wszytkie twojego stanu panienki celujesz.
Opatrzność pewnie Pańska wszytko to sprawiła,
Ta cię dziś tak wysokim miejscem uraczyła.
Temu nie tylko Polska, ale się dziwuje
Świat wszytek, i dziwując z nami się raduje.
Tej radości społecznej jakiekolwiek znamię,
Muzy, bym ci oświadczył, włożyły to na mię.
Racz przyjąć, co być mogło, nimfo urodziwa,
Błogosławieństwo Pańskie niech z tobą przebywa.

PIEŚŃ I.

Lutni, ochłodo ludzi utrapionych,
Uciecho myśli i rymów uczonych,
Zaczynaj zaraz, co dziś sława głosi,
Kogo wynosi.

To dziś po wszytkim świecie sława szerzy,
Że z Wielkich Kończyc polak Mniszek Jerzy,
W moskiewskie państwa, jako Bóg uradził,
Cara wprowadził,
Który zasiadszy przodków swych stolicę,
Bierze w małżeństwo za oblubienicę
Marynę, córę tegoż wojewody,
W swe pyszne grody.
Szczęśliwa córo narodu polskiego,
Pójdziesz przy boku rodzica miłego,
Tam gdzie przed tobą z lackiej krwie nie była,
Ledwie myślila.
Tam ciebie czeka majestat złocony,
Czeka car teskliw bez ciebie swej żony,
Któremu, nie wiem, równego-li miała
Moskwa, jak wstała.

PIEŚŃ II.

Io! tryumfie, polacy śpiewajcie,
Io! tryumfie, Moskwa zaczynajcie,
Opatrzność boża nad wami obfita,
Kto ją rozczyta.
Siadł na państwie swym mąż serca wielkiego,
Car Iwanowic Dymitr, za którego
Moskwa zakwitnie, z Polską pobracona,
Krwią zjednoczona.
Zniknęły miecze, zniknął Mars zębaty,
Bóg Dymitrowi nagrodził utraty,
Otarł sam oczy upłakane swemu
Ulubionemu.
Sam zasiadł na sąd k woli skrzywdzonemu,
I dekret wydał przeciw niezbożnemu
Jego podstępcy, wzięły jego zdrady
Koniec szkarady.

PIEŚŃ III.

Febe! z wielkiego Jowisza córami
Jeśliś się kiedy zabawiał pieśniami,
Dziś samowłajcy w Moskwie Dymitrowi,
Śpiewaj carowi.

Niech dziś usłyszą twoje wdzięczne strony,
Zabiegłe pola za zimne Tryony:
Io! tryumfie, k woli Dymitrowi
Śpiewaj carowi.
Wnieś stopy twoje, gdzie nie były jeszcze,
Przybądź Apollo, oświeć tamto miejsce,
Io! tryumfie, k woli Dymitrowi
Śpiewaj carowi.
Dyano, która przebiegasz pustynie,
Gdzie łoś, gdzie jeleń, gdzie Eurotas płynie,
Przybądź z siostrami, opuściwszy łowy,
Na dwór carowy.
I ty, o Hymen, przybądź do tej zgody,
I do miłości miedzy dwa narody
Wnieś pokój wieczny, niechaj się z ich grozy,
Poganin trwoży.

PIEŚŃ IV.

Lutni uciesznа, która przesłodkiemi
Czynisz dobrą myśl strunami twojemi,
Usłuchaj palców, śpiewaj moskiewskiemu,
Caru wielkiemu.
Wynoś proporce, wielki hospodaru,
Io! tryumfie, cny Dymitrze caru,
Zdrów bądź, zdrów panuj, w łasce wszechmocnego
Obrońce twego.
Io! tryumfie, tobie poślubiona,
Z ochotą jedzie pożądana żona:
Przy jej urodzie gaśnie ubiór złoty,
Świadomeś cnoty.
Io! tryumfie, z nią muzyka wszelka
I orszak panien, krewnych liczba wielka,
Io! tryumfie, zażywaj radości
Z przybycia gości.
Wsiadaj na twój koń bystry wiatronogi,
Zajeżdżaj w drogę gościom, caru drogi,
Otwarzaj wrota i porty świetnego
Pałacu twego.

PIEŚŃ V.

Wesół tryumfuj, zacny wojewoda,

W domu twym wieczna twej cnoty nagroda,
Będą o tobie brzmieć na wieczne lata
Kroniki świata.
Ty nad Ulissa prędszy przeważnego,
Wszytkoś po myśli sprawił cara twego,
Za twym powodem i błogosławieństwem
Słynie zwycięstwem.
O tobie brzegi Bosfora hucznego,
I na północy morza niepławnego
Będą słyszały; nie zgładzi czas twego
Imienia cnego.
Tam gdzie waleczni hiszpani mieszkają
I ci co strumień tybrowy pijają,
Będą powiadać i potomkom swoim
O szczęściu twoim.
Garamantowie, odlegli indowie
Mieszkaniec tyrski i sydończykowie,
U tych wszech będziesz w powieści uczciwej
I w sławie żywej.

PIEŚŃ VI.

Szczęśliwa matko, ciesz się z córki twojej,
Hojnie-ć użyczył Pan Bóg łaski swojej:
Nowe potomstwo, wdzięczne z krwie twej roje
Oglądasz swoje.
Z błogosławieństwa Pańskiego to chodzi,
Na co patrząc, twa starość się odmłodzi;
Takim cię szczęściem z nieba opatrzono,
Cnotliwa żono.
Z twej córy, da Bóg, samowłajcy znaczni
Wyńdą królowie w swym urzędzie baczni,
U których droższa będzie swych obrona,
Niżli korona,
Droższa nad skarby sprawiedliwość święta,
Za co ich sława między ludźmi wzięta,
Przysmak potomstwu przyda do dzielności,
W każdej trudności.

PIEŚŃ VII.

Io! tryumfie, prześwietna carowa,
O której teraz między ludźmi mowa,

Po wszytkim świecie, od której dziś twarzy
Wdzięczność się żarzy.
Io! tryumfie, szczęśliwa Mniszkówno,
Wyniosłaś dom twój z obłokami równo,
Wielka Maryno między słowiańskiemi
Córy znacznemi.
Io! tryumfie, ciebie z swej łożnice
Dawno wygląda, jak oblubienice,
Dymitr car, możny kraju północnego
Rządzca wielkiego.
Zacny monarcha pod Akwilonami,
Którego ludzkość z wielkiemi cnotami
Sława roznosi z fortuną łaskawą,
Za boską sprawą.

PIEŚŃ VIII.

Bądź wesół i ty, w kardynalskim stanie
Cny Maciejowski, pierwszy w Polsce panie,
I k woli twej krwie tudzież ojczystemu
Dobru spólnemu.
Wielka to radość: idzie krewna twoja
Do spaniałego carskiego pokoja,
Gdzie pewnie swoich będzie mieć na pieczy
I polskie rzeczy.
Boska to sprawa, przeto w podziwieniu
Jest w oczach naszych, zkąd jego imieniu
Głos chwały niech brzmi nie zastanowiony,
Na wszytkie strony.
Rozkaż dziś wszytkim bożym służebnikom,
Pannom klasztornym i twym zakonnikom,
Niech błogosławią tego festu dniowi,
Z żoną carowi.
W tym poczcie jesteś, kapłanie uczciwy,
I ty Pomaski, któremu chętliwy
Wydarte sobie Dymitr objął mocne
Brzegi północne.

PIEŚŃ IX.

Io! tryumfie, żołnierzu chętliwy,
Bóg sprawił przez cię niepodobne dziwy,

Garść cię nie była, jednak niezliczeni
Przez cię zwalczeni.
Io! tryumfie, zażywaj radości
Mniszku, starosto eny Sanockiej włości,
Któryś w przygodach przy carskiej osobie
Nie tesknił sobie.
Kto tak bogaty w słowa, kto wypowie,
Z jakąś ty chęcią ważył przy nim zdrowie?
Tyś sam przy drugich nie odstąpił kroku
Od jego boku.

PIEŚŃ X.

Io! tryumfie, Korybutowicy,
Książęta znaczne z Wiśniowca dziedzicy,
Wasza się ludzkość wsławiła doznana
Od tego pana.
Niech też Bóg, co ma pielgrzymy w opiece,
W potrzebach waszych niech wam nie odwlecze
Ratunku swego, ani opatrzności
W każdej trudności.
Niech brzmi radością wasza Ukraina
I ty, Przyłuko, coś od Moskwicina
Dwakroć ene miasto było wywrócone,
Bądź pocieszone.

PIEŚŃ XI.

Sławny pod słońcem słowieński narodzie,
Io! tryumfie, raduj się w tej zgodzie,
Granice świata sława twa przenika
I nieba tyka.
Io! tryumfie, mówcie inflantczycy,
Zakwitnie pokój na waszej granicy,
Osiądą znowu pola spustoszone
Nieprzerodzone.
Io! tryumfie, i wy chrześcianie,
Co na wschód słońca rządzą was poganie,
Nadzieja wasza, powstawa car nowy:
Wynoście głowy.

PIEŚŃ XII.

Lutni złocona, która troski gładzisz,
Dobrą myśl mnożysz, i gdzie chcesz, prowadzisz,
Śpiewaj, żegnając żonę Dymitrową,
Wielką carową.
Bodaj fortunnie na swój wóz wsiadała,
Bodaj fortunnie ojczyznę żegnała:
Niechaj ją łaska Pańska naśladuje,
Gdzie postępuje.
Błogosław, Panie, twojej służebnicy,
Daj zgodę z mężem na świetnej stolicy:
Wszak Tobie zawsze, ledwie rozum brała,
Modły dawała.
Mnóż ich w nadziei świętej, przysporz wiary,
Wskrześ sam miłości swojej w sercach dary:
Daj sprawnie rządzić lud twój niezliczony
Pod Akwilony.
Zdrowa wyjeżdżaj z ojczystej krainy,
Od swych przyjaciół, od miłej rodziny,
Okrom tych, którzy tam się stawią z tobą
Swoją osobą.
Z tymi gdy staniesz przed twym ulubionym,
Od życzliwych gwiazd sobie naznaczonym,
Pomni naród swój, a czyń nam chętnego
Cara wielkiego.
Ciebie za klejnot swój tam wszyscy mamy,
Za swą ozdobę, a tym cię żegnamy:
O wielowładna wielkich państw carowa,
Jedź a bądź zdrowa.

PIEŚŃ XIII.

Nie zawsze deszcz z nieba leje,
Podczas się też niebo śmieje,
I nas, jeśli kiedy, ninie
Frasunek niechaj ominie.
Czas przyszedł, czas pożądany,
Dymitr car koronowany,
W Moskwie władzą swą rozciąga,
Fortunę z dzielnością sprząga.

Przyszły pożądane czasy,
Przeszły troski i niewczasy,
Wielka Moskwa, wzruszaj pienia,
Doczekałaś wyzwolenia.
Do ojczyzny, z której wyszedł,
Dymitr car prześwietny przyszedł,
Za powodem szczęśliwego
Mniszka, wojewody cnego.

PIEŚŃ XIV.

Przez cię przyszła z Moskwą zgoda,
Sędomierski wojewoda,
Ciebie me słowieńskie strόny
Będą sławić na wsze strony.
Gdyż Bóg zawsze sprawiedliwy
Niepodobne teraz dziwy
Przez cię, Mniszku Jerzy, sprawił,
A imię twoje rozsławił.
Jeśli greccy Hektorowie,
Albo rzymscy Kamillowie
Na wieczny czas już wyjęci
Od znikomej niepamięci:
Ty, z Wielkich Kończyc idący,
Cny Mniszku, w cnocie gorący,
Słynąć masz między przednimi
Bohatyrmi słowieńskimi.
Za którego dzielną sprawą
Poznał szczęścia twarz łaskawą
Dymitr, car niezwyciężony,
Pod oziębłymi Tryony.
Ledwoś ruszył wojsko swoje,
Brały skutek prace twoje,
A umysł twój godny ciebie
Potwierdził Bóg samże w niebie.

PIEŚŃ XV.

Szerokie moskiewskie kraje,
Szczęście wasze nie ustaje,
Dajcież chwałę Bogu swemu
W dobroci nieprzebranemu.

Bo ten wasze krwawe boje
Odmienił w lube pokoje,
Ten wam, jako ociec prawy,
Doznawacie, że łaskawy.
Ten, czego wam było trzeba,
Dekretem swym zagrzmiał z nieba,
Aby Moskwa dziedzicowi
Służyła carowicowi.
A w tym zaraz nienadany
Borys od Boga skarany,
Dusze i państwa postradał;
Nie chciał Bóg, by dalej władał.
Jego myśli przedsięwzięte
Twardym munsztukiem ujęte,
I k temu wieczna sromota
Otwarła mu na świat wrota.
Już z niepamiętnego zdroju
Skusiwszy nędznik napoju,
Ustąpił z gmachów złoconych,
Z dzierżaw mrozem przesadzonych.

PIEŚŃ XVI.

Zdrów bądź, caru zawołany,
Zdrów bądź na czas nieprzetrwany,
Którego niebieska siła
W niebezpiecznościach broniła.
Porzuciwszy harde myśli,
Poddani do nóg twych przyszli;
Z przygody się to nie działo,
Jako Bóg chciał, tak się stało.
A co chwalniejsza jest w tobie,
Byłeś tam silen i sobie,
Nie puściłeś wódz gniewowi
Przeciw nieprzyjacielowi.
Zdrów bądź, caru niezwalczony,
Na swój własny tron wrócony,
Błogosław cię Bóg z Maryną,
Oblubienicą jedyną.
Rządź, jakoś począł, szczęśliwie,
A rządź lud twój sprawiedliwie,
Pomóż powstać upadłemu,

Skłoń ucho ukrzywdzonemu.
Za takową, caru, sprawą,
Poznasz tym więcej łaskawą
Rękę Pańskiej Opatrzności
I będziesz słynął z dzielności.
Życzą tobie muzy moje,
Aby pociech wszytkich zdroje
Po twym państwie rozpływały,
Z pomnożeniem Pańskiej chwały.

PIESNI

**Ná Fest ućieszny wielkim dwie-
má narodom,**

POLSKIEMU Y MOSKIEWSKIEMU.

Przemożnego Monarchy Dymitra
Iwánowicá Cará Moskiewskiego, Wielkiey
Rusi, Tatarskich Państw, y wiele Kro-
lestw, et-cę. et-cę. Páná y
Dźiedźicá:

I Naiáśnieyszey Jey Cárskiey M. z Wielkich Kończyc
Mniszkowny, Woiewodzanki
Sędomirskiey.

**Od Autorá powtore wydáne, z przyczynieniem
niektorych rytmow, do sławy tegoż wiel-
kiego Cara służacych.**

Od Pana się to stało: á iest dźiwno w oczách nászych. *Psal. 117.*

W Krakowie,
W Drukarniey Janá Szeligi, Roku
Páńskiego, 1606.

Посвященіе Маринѣ Мнишекъ, Московской царицѣ, той же редакціи, какъ въ I-мъ изданіи (см. выше, стр. 60).

Пѣсни I—IV тѣ же, какъ въ первомъ изданіи (выше, стр. 60—62).

PIEŚŃ V.

Że, caru, szczęściem opływasz,
Że się na sławę wzdobywasz,
Że-ć tak fortuna łaskawa,
Wszystko to jest Pańska sprawa.
Bóg to sprawił, dar to Jego,
Żeś osiadł tron ojca twego,
A ty niewysławionemu
Dzięki czyń obrońcy twemu.

Пѣсня VI = 13-ой пѣснѣ перваго изданія (выше стр. 66).
Пѣсня VII = 5-ой „ „ „ („ „ 62).
Пѣсня VIII = 6-ой „ „ „ („ „ 63).
Пѣсня IX = 7-ой „ „ „ („ „ 63).
Пѣсня X = 8-ой „ „ „ („ „ 64),
измѣнена въ ней только редакція двухъ послѣднихъ строфъ, которыя здѣсь слѣдующія:

Rozkaż w kościolach Pańskim służebnikom,
Niewinnym dziatkom, pannom, zakonnikom,
Niech błogosławią tego festu dniowi
Z żoną carowi.
Io! tryumfie, niewysłowionemu
Spiewajmy wszyscy imieniu Pańskiemu:
Wydarte sobie Dymitr objął mocne
Brzegi półnoCne.

PIEŚŃ XI.

Io! tryumfie, cny trzeci Zygmuncie,
Car Dymitr usiadł na ojczystym gruncie;
Zaczym przeciwnik Karolus słabieje,
Z Moskwy pomocy nie mając nadzieje.
Z tym się zrozumiej, z tym złącz siły twoje,
Gdy się będziecie oba mieć do zbroje,

Strach opanuje mahometskie syny,
I tych, co dziś twe wojują krainy.
Ufnością naszą zbójce mężni teraz
Splondrowaliście ruskie kraje nie raz:
Aza zmyjecie krwią swą naszę zmazę,
Którą odnosiem prze swej ziemie skazę?
O dniu szczęśliwy, dniu błogosławiony,
Gdy miecz twój zabrzmi, królu, na wsze strony;
Tam mię i Linus nie zwycięży pieniem,
Ani Orfeusz łagodnych strón brzmieniem.
Weź serce wielkie swych przodków przykładem,
Postępuj sobie mężnych królów śladem:
Niech na świat słynie twoja siła w boju,
I obmyślanie złotego pokoju.
Sam zajedź drogę nieprzyjacielowi,
A pójdą wszyscy przy tobie gotowi:
Z jaką przy wodzu chęcią lecą pszczoły,
Tak i przy tobie lud pójdzie wesoły.
Niech i w pojśrzodku cnej polskiej swobody,
Męstwo, nauka, godność ma nagrody:
Zaczym obfitość przednich ludzi wstanie,
Jako wysokich cedrów na Libanie.
Z tych jedni zawsze na granicy będą,
Drudzy nad twymi sprawami zasiędą,
Wiekom imię twe podawając sławne,
I postępki twe w dzielnościach zabawne.

PIEŚŃ XII.

Io! tryumfie, mały Władysławie,
Patrzaj w czas w rzeczy, przypatruj się sprawie,
Za twych młodych lat taka się rzecz stała,
Na którą patrząc, ziemia się zdumiała.
Bóg na tron przodków Dymitra wprowadził,
A niepoczesnie zmiennika sprowadził:
Przypatrz się dziwnej Bożej opatrzności,
A miej się do cnót od pierwszej młodości.

PIEŚŃ XIII.

Io! tryumfie, lutni wielostrona,
Nieśmiertelnego chwało Amfiona,

Wdzięczna zabawo w pieśniach co raz nowych
Rąk Orfeowych.
Z tobą on gdzie szedł, lasy z gór sprowadzał,
I bieg pochopnym strumieniom zagradzał:
Śpiewaj lubego co Ofanasowi,
Z Moskwy posłowi.
Mężu poważny, do spraw urodzony,
Znacznymi dary z nieba opatrzony,
Sprawiłeś wszytko k woli Panu swemu,
Jedź zdrów ku niemu.
Będzie twe dzieło złotem napisano,
Tobie się wielkich rzeczy powierzano,
Tyś osobę niósł w Polsce Dymitrową
W ślubie z carową.
Niech Król niebieski będzie pochwalony,
Co sprawił dziwną rzecz pod Akwilony,
Zkąd chrześcijańska dziś rzeczpospolita
Pięknie zakwita.
Strach bisurmańskie granice zdejmuje,
Którym upadek jeśli już gotuje
Monarcha wieczny, ktoż to wiedzieć może,
Wspomóż nas, Boże.
Aza już przyjdą zamierzone lata,
Że psów brzydliwych, zbójców wszego świata,
Jarzma pozbędziem i sromoty wiecznej,
W zgodzie społecznej.
Ty nas pokrzepić masz hańbą dotknionych,
Ty rozweselić w smutku położonych:
Okaż swą lutość, Boże, niech ją znamy,
Której czekamy.

PIEŚŃ XIV.

Io! tryumfie, koronni synowie,
Czego nie mieli przed wami przodkowie,
Dymitr przyjaciel osiadł swą stolicę,
Nam o granicę.
Pokój się wieczny z tej strony zamnoży,
Jeden nas tylko (jeśli to bicz Boży,
Czy nasza gnusność) zbójca dziś wojuje,
Z nas tryumfuje.

Także nam będzie ten pohaniec srogi,
Że nie śmiem przeciw niemu wyjść przed progi,
Gdy w oczach naszych dzieli łup żałosny,
Ten człowiek sprośny.
Łotrowie nie śpią, by nas mordowali,
My się nie ockniem, byśmy zachowali
W cale zdrowie swe? upadku to znaki,
Kędy błąd taki.
Zetrzy sen z oczu, polaku cnotliwy,
Masz czas ktokolwiek ojczyznie chętliwy,
Bezpieczny będąc już od moskwicina,
Bij tatarzyna.
Czy lepiej kufla abo kart pisanych,
Bądź kostek patrzyć sromotą zmazanych,
Niż iść, gdzie ludzka pochwała życzliwa
Do sławy wzywa.
Weźmijcie serce i myśl godną siebie,
Godną przodków swych onych, co dziś w niebie;
Niech zna ojczyzna, żeście jej synowie,
Nie wyrodkowie.
Wątpić nie trzeba, tylko chciej być prawy
Każdy ojczyznie, a miej się do sławy,
Wskrzesi Bóg jeszcze za przodków nie nową
Sławę domową.

Пѣсня XV = 9-ой пѣснѣ перваго изданія (выше, стр. 64).
Пѣсня XVI = 10-ой „ „ „ („ „ 65).

PIEŚŃ XVII.

Io! tryumfie, Pomaski cnotliwy,
I ty się raduj, któremu chętliwy
Car swych tajemnic częstokroć powierzał,
Gdy do swych zmierzał.
Godne twe prace, godne twe starania,
Godny twój zelus niezapominania,
Za co masz imię teraz u wielkiego
Pawła piątego.
Bóg szczęściem władnie, aza czasu swego
Ciebie też pomknie do miejsca wyższego;
Wżdy ceny dojdzie droższa wszego złota
Cierpliwa cnota.

Пѣсня XVIII = 11-ой пѣснѣ перваго изданія (выше, стр. 65).
Пѣсня XIX = 12-ой „ „ „ („ „ 66).

PIEŚŃ XX.

Panu k woli wielka ziemi,
Śpiewaj z mieszkańcy swojemi:
Niech się krąg ziemski raduje
I co się na nim znajduje.
Ręką swoją to Pan sprawił,
Że Moskwę tyrana zbawił,
Jego to moc, jego siła,
Niewysłowiona sprawiła.
Ukazał co może bojem,
Stojąc przy Dymitrze swojem,
Sam krzywdy jego wetował,
Sam jego wojnę wojował.
Wziąwszy władzą zmiennikowi,
Dał własnemu dziedzicowi,
Zkąd imię błogosławione
Niech Jego będzie chwalone.

Пѣсня XXI = 14-ой пѣснѣ перваго изданія (выше, стр. 67).

PIEŚŃ XXII.

Szerokie moskiewskie kraje,
Szczęście wasze nie ustaje:
Dajcież chwałę Bogu swemu,
W dobroci nieprzebranemu.
Bo ten wasze krwawe boje
Odmienił w lube pokoje;
Ten wam, jako ociec prawy,
Doznawacie, że łaskawy.
Ten, czego wam było trzeba,
Dekretem swym zagrzmiał z nieba,
Aby Moskwa dziedzicowi
Służyła carowicowi.
A w tym zaraz nie nadany
Borys od Boga skarany,
Dusze i państwa postradał:

Nie chciał Bóg, by dalej władał.
Jego myśli przedsięwzięte,
Twardym munsztukiem ujęte,
I k temu wieczna sromota,
Otwarła mu na świat wrota.
Już z niepamiętnego zdroju
Skusiwszy nędznik napoju,
Ustąpił z gmachów złoconych,
Z dzierżaw mrozem przesadzonych.

Пѣсня XXIII = 16-ой пѣснѣ перваго изданія (выше, стр. 68).

Obraz Dymitra, Wielkiego Cara Moskiewskiego.

(Портретъ Лжедимитрія такой же какъ въ I-мъ томѣ сборника: Д. А. Ровинскаго, Подробный словарь русскихъ гравированныхъ портретовъ, томъ I, стр. 683, № 1).

Na takiego Dymitra w Polsceśmy patrzyli,
Gdy tu z nami przebywał, gdyśmy tu z nim żyli.
Patrz, jak sama stateczność umysłu z tej twarzy,
I wszelaka się cnota oczywiście żarzy.
Ciesz się, ojczyzno miła, któregoś poznała,
Tego sobie chętnego znasz i będziesz znała.

Maryna z Wielkich Kończyc Mniszkówna, Wielka Carowa Moskiewska.

(Портретъ Марины Мнишекъ такой-же, какъ въ книгѣ Д. А. Ровинскаго, Матеріалы для русской иконографіи, № 43).

Taki kształt był, taka twarz Mniszkówny Maryny,
Gdy za swego cara szła w moskiewskie krainy.
Nabożeństwa, wielkich cnót, wstydu wrodzonego
Wyrazić nie mógł malarz sztuką dzieła swego.
Jednę taką z tysiąca szczęście gdy ujrzało,
Zdumiawszy się, carową wielką mieć ją chciało.

Na herb Dymitrów, Cara Wielkiego Moskiewskiego.

(Гербъ Московскаго царства).

Orzeł ten o dwu głowach ukoronowany,
Czemu za klejnot carstwu moskiewskiemu dany?

Przyczyna, że kto państwem szczęśliwie chce rządzić,
A w pospolitych sprawach i swych nie zabłądzić:
Trzeba mu i mądrości, trzeba mu i siły,
Bez tych dwu żadne państwa potężne nie były.
To znaczą te dwie głowie, a skrzydła orłowe
Znaczą wszytkie postępki sławne Dymitrowe.
I te dziś imię jego na świat rozgłaszają,
Gdziekolwiek słońce świeci, gdzie ludzie mieszkają.
A ten w piersiach na koniu co bojownik robi?
I ten swoim sposobem swego cara zdobi:
Dając znać, że on gotów i z bisurmańskimi
O chwałę Pańską czynić wojski potężnymi,
Którego niech samego, i jego one sprawy
Rządzi, jako zapoczął, tenże Bóg łaskawy.
A ty wesół polatuj, orle górolotny,
Widząc, że twój car Dymitr do sławy ochotny:
Gotowym będąc zawsze na twoje pożytki
I zdrowie własne ważyć, i siły swe wszytki,
Aby w twardych basztach twych wdzięczny pokój mnożył,
A pohańce niechętne strachem zbroje trwożył.

Na tenże herb.

Orle, królu nad ptactwem, orle z dwiema głowy,
Przy którym na koniu mąż do boju gotowy:
Z dawnych lat oba czujni, ani próżnujący,
I swoją na wszytek świat dzielnością słynący.
Do czego wam fortuna nie mniej pomagała,
Gdy tak wiele narodów z wami zhołdowała.
Ztąd państwa Włodzimierskie, ztąd kraj Astrachański,
Białozierski, Kazański, Pskowski i Rzezański,
Twierski, Ukłucki, Permski i Tatarskie one
Dzikie pola i włości mrozem przesadzone.
To wszytko, i co więcej z dzielności swej macie,
Jednak widzę źle synów pańskich przestrzegacie.
Bo nie mogliście ustrzedz, ani odratować
Dymitra, kiedy zdradzie musiał ustępować.
Czy tak fortuna chciała ku jego lepszemu?
Czy to raczej przypisać Rządzcy niebieskiemu?
Takbym i sam rozumiał, że on wszytkim rządzi,
A niedościgłą myślą ludzkie sprawy sądzi.
O! Panie, dobroć twoja do nieba przestała,

A prawda nad obłoki głowę ukazała.
Na morzu ścieżki twoje, a na wodach drogi,
A nikt nie poszlakował dotychmiast twej nogi.
Zkąd wszytkie twoje dzieła pełne zadziwienia,
Tyś szczytem, tyś pomocą swym do wyzwolenia.
Doświadczywszy cnoty ich podług zdania swego,
Ty sam nie odstępujesz w trwodze niewinnego.
Takeś niekiedy wyrwał z ostatniej trudności
Izraelskie pacholę z brackiej okrutności,
Gdy zazdrością ujęci nie chcieli go żywić.
Ale się twojej woli kto może przeciwić?
Już zimnych prawie członków dusza odbiedz miała,
Już przed oczyma jego sroga śmierć latała:
Uchowałeś go szwanku, aby w liczbie żywych,
Po twoich, Panie, chodził ścieżkach świątobliwych.
Sameś z nim był w więzieniu, potymeś go panem
Nad Egiptem postawił wielkim, zawołanym,
Sławęś jego po świecie rozpostarł szeroko,
Tak iż była od wszytkich widoma na oko.
Taż ręka Dymitrowi twemu pomagała,
I taż opatrzność twoja nad nim straż trzymała,
Ażeś do naznaczonej przywiódł go zacności
I wsadził na stolicę dziedzicznej własności.
Tyś, wierzę, przez anioła rzekł mu tymi słowy
(Abo więc przez natchnienie wnętrzne miasto mowy):
Ockni się, dziecię drogie, przecz-eś tak bezpieczny?
Uchodź z gardłem, by na cię sen nie przypadł wieczny.
Puść to niewierne łoże, a schroń się zarazem
Przed Borysowem krwawym zdradliwym żelazem.
Ustąp czasowi gdzie cię twe nogi powiodą,
Aż cię potym polacy na tron twój przywiodą.
Lecz niż do tego przydzie, siła nędze skusisz,
Siła, niźli do państwa przydziesz, cierpieć musisz.
Tak, wierzę, rzekł bądź anioł, bądź w jego osobie
Sam Bóg, wie kto. A dziecię carskie w tejże dobie
Za przestrogą niebieską jako uchodziło,
O tymby tu powieści snać końca nie było.
Jako na miejscu jego z omyłki drugiego
Dziecinę zostawiono zamordowanego,
I tegoż po królewsku pogrzebł Borys ciało,
Mniemając, że się woli jego dosyć stało.
Ale Dymitr uchodząc, a kto to wypowie,

Jako wiele ucierpiał, by zachował zdrowie.
Częstokroć cny carski syn, dla ludzkiego daną,
Ulżenia, w ciężkim płaczu strawił noc niespaną.
Chciał-li też na czas usnąć, porwał się strwożony,
Sny nad zwyczaj dziwnemi ze snu przebudzony:
Raz na tym miejscu stanął, drugi raz na owym,
Nie ufając przemysłom chytrym Borysowym.
Tak się zdradzie umykał, tułając po świecie,
Jako konik, gdy czuje blizkich nóg chrzęst lecie.
Tam onych jego powlók same cienie nocne,
I boginie wzdychając płakały północne:
Płakały morskie nimfy, wydawszy się z wody,
Żałując w młodym wieku tej jego przygody.
Krótko mówiąc, klasztorne przyjęły go cienie;
Lecz i tam niebezpieczne widząc swe bawienie,
Uszedł do Polski ztamtąd z przejrzenia Bożego
W dom zacny Wiśniowieckich i Mniszka Jerzego,
Przy których nieznajomy siła Polski zwiedził,
Potym i dwór Zygmunta trzeciego nawiedził,
Przypatrując się rzeczom, a jakby przyprawę
W pielgrzymowaniu biorąc na państw swoich sprawę.
Właśnie jako niegdy mąż Ulisses rzeczony,
Pielgrzymując od domu i od miłej żony,
Światu się przypatrował, użył wiele złego,
Zkąd nadeń grecka ziemia nie miała mędrszego:
Tak Dymitr w obcym kraju z pielgrzymstwa swojego,
Wiele pożytku odniósł swoim potrzebnego.
Wiele niewczasów podjął w Polsce nieznajomy,
W posłuszeństwie przeglądał cne szlacheckie domy,
Bo niechaj kto, jako chce, o tych rzeczach sądzi,
Kto wprzód ludzi nie słuchał, rozkazując błądzi.
Takiego nikt z uporu nigdy nie sprowadził,
Choćby i Demostenes na to się usadził.
Do rzeczy: Gdy pod korcem ta świeca świeciła,
Naznaczonego czasu zlekka się odkryła,
Kiedy Bóg w serce wpuścił wojewody cnego,
Wolą swoję, by wrócił państwu straconego.
Tak chcę mieć, sercu mówiąc, więcej nie odkładaj,
Lecz na koń twój z Dymitrem aż do Moskwy wsiadaj,
A wiedz, że z tobą zaraz wyjeżdżać gotowi,
Siła rycerskich ludzi k woli Dymitrowi:
Pogotowiu z Wiśniowca książęta przy tobie

Pójdą ku posiłkowi, i ku twej ozdobie.
Twój starosta Sanocki pójdzie z walecznymi
Petiorcy, lud z Polski z rotmi ogromnymi.
A ja sam z miejsca mego, żeby był u czoła
Zawsze zastępów waszych, poślę wam anioła.
Nie trwóż sobą, weź serce, wszytkie podepcemy
Nieprzyjacioły wasze i z gruntu zniszczemy.
Sam wam do ręku podam miasta niedobyte,
Sam was zawiodę w pola moskiewskie obfite.
Nawet wojska przeciwne Dymitrowi memu,
I te się muszą kłaniać, jako panu swemu,
Abo je tak rozproszę, jako nieujęty
Wiatr morskie i tam i sam rozprasza okręty.
To wszytko Bóg przed oczy kładł Mniszka Jerzego,
Niźli na się ciężar wziął boju wątpliwego.
Więc za tymi do serca słowy puszczonymi,
Jechał w szczęsną godzinę z ludźmi przebranymi,
Posłuszny woli Bożej, który tak uradził,
Aby on, nie kto inszy, Dymitra wprowadził.
Za nim w też tropy poszli ku onej potrzebie,
Cnotliwe towarzystwo, trzymając się siebie:
Godni niezapomnienia, godni czci bez końca,
Pod kręgiem w promieniach swych niezgasłego słońca.
Nieborscy, Gogolińscy, Żuliccy, Bilińscy,
Czanowiccy, Dworzyccy, więc i Mikulińscy,
Domaraccy, Ratomscy, Tchórzewscy, Gumowscy,
Kruszynowie, Siecińscy, tamże i Lochowscy,
W tychże poczcie Janiccy, Buczyńscy, Fredrowie,
Wszyscy strzelbie i broni przywykli mężowie,
Przy których i Wierzbiccy, Kamieńscy, a kto wie
Drugich, abo z rejestru wszytkich kto wypowie.
Przed którymi trębacze z trąby ogromnymi,
I z bębnami pobudką Marsa wojennymi,
Postępowali z miejsca jednejże godziny,
Za powodem Mniszkowym w moskiewskie krainy.
Jako kiedy żórawie blizko zimę czują,
Z krzykiem głośnym za morze wielkie polatują:
Tak polacy przy Jerzym Mniszku pochodzili,
Tak Dymitra z ochotą wielką prowadzili.
Który iż na stolicy swej już rozkazuje,
I szerokim moskiewskim krainom panuje.
Wynośże teraz głowy, o władogromnego

Kochanie, bujny orle, Jowisza wielkiego.
Rozciągaj skrzydła swoje, a daj pokłon swemu
Dymitrowi, carowi niewysłowionemu,
Mając nad nim pilną straż i ty z nim, rycerzu,
Bądź on będzie na wojnie, bądź z ludźmi w przymierzu.
Oba, i ty co w piersiach, Bogu podziękujcie,
I z fortuny carowej oba się radujcie,
Strzegąc ostrożniej potym właściwego pana,
Któremu miecz i władza nad Moskwą podana.
Temu niechaj Bóg szczęści wespołek i z wami,
I z przyszłymi, które mu, zdarz Bóg, potomkami,
Aby lud wielkiej liczby sobie powierzony,
Tak rządził, żeby dostał i w niebie korony.

Na konterfety osób
w Pieśniach pomienionych.

Bernat Maciejowski,
Ś. Kościoła Rzymskiego Kardynał,
Biskup Krakowski.

(Портретъ Мацѣёвскаго, см. Д. А. Ровинскій, Матеріалы для русской иконографіи, № 47).

Tak osobę swą nosi Bernat Maciejowski,
Zacny kardynał rzymski, a biskup krakowski:
To są usta i wargi kapłana wielkiego,
To, świadkowie umysłu, twarz i oczy jego.
Cnotę, dobroć, by był mógł jeszcze namalować,
Swą sztuką mógłby wszytkie malarze celować.

Jerzy z Wielkich Kończyc Mniszek,
Wojewoda Sendomierski.

(Портретъ Мнишка, см. Ровинскій, тамъ же, № 45).

Osobę wojewody znaj sendomierskiego,
Co do Moskwy wprowadził Dymitra wielkiego.
Czym on teraz i sobie, i potomstwu swemu
Zjednał cześć niepodległą wiekowi żadnemu.

Pan bogobojny, dzielny i szczęścia wielkiego,
Co świadczy teraźniejsza głośna sprawa jego.

Ofanas, poseł tegoż cara Moskiewskiego.

(Портретъ Аѳанасія Власова Безобразова, Ровинскій, тамъ же, № 46, и Словарь русскихъ портретовъ, томъ I, стр. 385).

Własna twarz Ofanasa, który w naszę stronę,
Od cara moskiewskiego posłem był po żonę:
Mąż cnotą i rozumem wielkim zawołany,
Jaki z Moskwy oddawna w Polsce był widziany.
Zkąd Dymitr car wydawa się w swojej mądrości,
Że w sprawach swych posyła ludzie tej biegłości.

ŻEGNANIE OYCZYZNY

Mozney Cesa-
rzowey Moskie-
wskiey.

PRZEZ

IANA ZABCZYCA

PISANE.

W Krákowie,
W Drukárniey Mikołáiá Szárffenbergerá, Roku Páń-
skiego. 1606.

ŻEGNANIE OJCZYZNY.

Śliczna Cyprydo, coś to uczyniła?
Na czymeś prace swoje zasadziła?
Ojca sierocić pragniesz z córą świętą,
Cnotami wziętą.
Chcesz macierzyńskie wota zlać płakaniem,
Pragniesz nabawić powinnych troskaniem,
Dając Marynę w dalekie krainy,
Cudze dziedziny.
Ślesz swe potomstwo w kraje pograniczne,
Tem wiedziesz męża przez troski rozliczne,
Stawiasz go smutnym w senatorskich gmachach,
W Mniszkowych dachach.
Skarżysz na żale zdradą popędliwe,
Przekładasz w oczach rzeczy sprawiedliwe,
Zniewalasz lechów, wyprawiasz szermierze,
Na złe żołnierze.
Jedzie Pan baczny dom swój opuszczając,
Żonę i dzieci, powinnych żegnając,
Będąc w wiek zaszłym, a źrzebca ujeżdża,
Na plac wyjeżdża.
Spokojny pałasz na zły bój dobywa,
A zdradnej Moskwie w posoce okrywa,
Siecze, morduje, czyni w zdrajcach szkody,
Już jako młody.
Bóg go wspomaga, bo jego opiece
Lecił się zrazu i niebieskiej ręce,
Która go w placu i w boju ratuje,
Że nie szwankuje.
Przywraca państwo dziedzicu własnemu,
Dziękuje za to Stwórcy wszechmocnemu,
Znowu do Polski chwyta się swej drogi,
Staje się srogi
Tym, którzy mu złych rzeczy winczowali,
A różne wieści o nim rozsyłali,

Życząc mu tego, aby hańbą była
Rzecz dobrym miła.
Lecz Zoilowie w tym ustać musieli,
Za dumne myśli podłą wzgardę wzięli,
Bo im zła szkoła słusznością zbłaźniona
Patefacyona (?).
Zamknął im mowę i kły wyostrzone
Starł swym przyjazdem, więc czoła zjątrzone
Zdeptał nogami i swoję osobę
Stawił na trwogę.
Z której się pokój stał zwycięstwem wszczęty
U wszytkich prawie nad mniemanie wzięty:
Mienią rzeczami, więc i klątwę podłą
Frymarczą modłą.
Wszyscy się cieszą z przyjazdu szczęsnego,
Tając ból w sobie serca zazdrośnego,
I ci co przedtym palcem skazowali,
Chęć zmyślną dali.
Więc jeszcze temu wiary nie dawają,
Zmyślne nowiny w kąciech rozcierają
Przeto że skutkiem być nie doznawają,
Mową wszczynają.
Lecz zmyślne słowa brały swe nagrody,
Kiedy osiągnął dziedzic własne grody
I to, co o nim pokątnie mówili,
W swą gębę wzięli.
Wysłał do Polski z nowiną Świerskiego,
Dońskich kozaków pułkownika swego,
Że mu się Moskwa już z wszytkiem dać chciała
I z tym przysłała.
Tryumf się wszczyna w Samborze wznowiony,
Po wszytkiej Polsce prawie rozgłoszony,
Biją z dział znacznie, modlą na przemiany
Samborskie ściany.
Z weselem pełnią, w kościołach śpiewają,
I Bogu winną dziękę oddawają,
Spieszą ponawiać tryumfy wszelakie,
Chęcią jednakie.
Ledwo te końca, aliż znowu swoje
Lipnicki wjazdy ponawia w pokoje
Jerzego Mniszka, chęć opowiadając,
Drogę wznawiając

Cesarza w Moskwę: potym kochanego
Śle Reomykę, komornika swego,
Że niedaleko jest już ojcowskiego
Zamku miłego.
Zatym wyprawia z listy Pełczyckiego,
A przy nim sługę Mniszków Zagórskiego,
A ten był od nich na to wyprawiony,
By pocieszony
Punkt wjazdu cara przyniósł w polskie kraje.
Wyjeżdża, z łaską puszcza w Moskwi gaje,
Doznawa z cara dosyć znacznych chęci,
Godnych pamięci.
Bierze od niego sobole sierciste,
Bierze łańcuchy, trzy kubki złociste,
Bierze i dzięgi, atłasy, bławaty,
Telet, skarłaty.
Wznawia nowinę pociechą wsławioną,
Że już car władnie Moskwą uskromioną,
Tudzież że rządzi ojcowską stolicą,
Własną ziemicą.
Opowiada chęć i przyjaźń złoconą,
Opiewa nędzę tryumfem zniszczoną,
Ponawia wzmiankę o miłym weselu
I przyjacielu.
Tegoż potwierdza znowu Reomyka,
Gdy opowiada przyjaźń posłannika,
Który wjazd z Słońskim do Polski toruje,
Ślub odprawuje.
Już będąc miejscem cesarza wielkiego,
Odprawia się ślub a w tym Lipnickiego
Poseł z nowiną śle do pana swego,
Że już świętego
Wziął koniec aktu, czym car pocieszony
Posyła sługi, aby przywieziony
Był mu przyjaciel; sekretarza swego
Śle Buczyńskiego.
Każe mu wznawiać małżeńskie ofiary
I oddać z chęcią powtórzone dary,
I daje klejnot: imię carskiej żony
W złocie sadzony
Dyament zdobi: na wierzchu trzy wielkie,
Na spodzie jedna perły: kanak wszelkie

Kamienie drogie kształtnie zamykając,
Czterdzieści mając
Sztuk świetnych w sobie; w tym dyamentowe
Manelle oddał, kędy perły nowe
U świetnych tablic cerę wybijały,
Blask podawały.
Potym pacierze dał świetne perłowe
Wtym wielkość pereł, te ziarno grochowe
Grubością przeszły; potym skrzynkę złotą
Oddał z ochotą.
Miednicę takąż, w której środku gaje
Zrobione stoją a z nich się wydaje
Robactwo różne, węże, jaszczurowie
I niedźwiadkowie.
Za nią nalewkę turkusy sadzoną
A różnym smelcem zewsząd ozdobioną,
Rostruchan złoty, przykrycie u niego
Z smaragu lśnego.
Solniczkę dawał z kamienia drogiego,
Mając ujęcie z złota świecącego,
Dwakroć sześć złotych półmisków oddawał,
Chęć ofiarował.
Parę mis wielkich, na puzdro talerzy
Sześć złotych cegieł dał, za co głos szerzy
Pan Małogoski, od panny dziękując,
Chęć ofiarując
Od zacnych Mniszków, a w tym białe konie
W wozy wprzągają, gotując na błonie
Carskie wymierzyć, kędy twarzy łkaniem,
Smutnym płakaniem
Jęli obłoczyć; a wprzód cesarzowa
Łzami polewa usta, że już nowa
Nowina przyszła: rodzice opuścić,
W cudzy się puścić
Kraj, gdzie mieszkańcy jej namniej nie znają
A obyczaje polskie opuszczają,
Gdzie się nie ujrzy nigdy z przyjacioly
Między żywioły
Mrozem zjętymi i kędy żadnego
Snać nie ogląda blizkiego krewnego,
Tylko z małżonkiem zamysł cieszyć będzie,
Gdy go nabędzie.

Przykre się stawa jej że już z pisma zdanie,
Że ojca, matkę puścić, a kochanie
W małżonku tylko pokładać przez lata,
Pók staje świata.
Smutny to rozjazd opuścić rodzice
A dać ostatnie w żegnaniu prawice,
Dziękując za chęć i za wychowanie.
Smutne żegnanie
Tak ponawiając: ojcze mój kochany,
Już cię odjeżdżam, a postronne ściany
Nawiedzić muszę, bo tak boska chciała
Wola w wiek trwała.
Przeciwić trudno, a snać jego ręce
Lecić się przyjdzie i świętej opiece,
Onże sam o mnie niechaj zawiaduje,
Cześć sporządzuje
W postronnym kraju, coby wam pociechą
Być mogło zawżdy, tudzież mnie uciechą,
Miłej ojczyznie ozdobą poważną,
Sprawą przeważną.
Powinnym radość a krewnym wesele
Niech będzie wszegdy, zkądby przyjaciele
Kochanie brali, teraz cię już swemi
Słowy smutnemi
Żegnam, dziękuję za staranie twoje,
Któreś miał o mnie, kiedyś sprawy moje
Mądrze miarkował, żeby końca swego
Sięgły bacznego.
Teraz wzięły kres, którym mię prowadzą
W cesarskie gmachy, a wam cześć gromadzą,
Odcinając mię z ojczystej osoby
Krewnych ozdoby.
Biorąc mię matce, która mną cierpiała,
Niżli mię światu mylnemu podała,
Mając koło mnie rozliczne staranie
Na wychowanie.
Namilsza matko, jakoż twoje oczy
Osierocić mam, z których się potoczy
Strumień krwawych łez i twarzy rumiane
Zleje, stroskane
Myśli zasmuci: rodzicielko droga,
Nie bądźże zdrowiu nieużycie sroga

Gdyż ten twój smutek przyniesie-ć wesela
Już z przyjaciela.
Teraz cię Bogu możnemu oddaję
I sama-ć, w bólu niezmiernym zostaję;
Ale cóż czynić? Boskie to staranie,
Upodobanie.
Więc i ty, babko, jakowe masz żale,
Że widzenia czas, że mnie znasz na male,
Z ktorejeś pierwej swe rozkoszy miała,
Uciechy brała.
A teraz snać już w wielkim smutku twoje
Jazdą daleką opuszczam pokoje,
Już cię poruczam Bogu wszechmocnemu,
Twórcy możnemu.
Bracia i siostry, żegnam was, bo w kraje
Cudze odjeżdżam i w nieznane gaje,
Twarz swą wam biorę i swoją postawę
Na wieczną sławę.
Żegnam was wszytkich, którzy tylko naszej
Siągnęliście krwie, już ja z twarzy waszej
Porwana bywam od cara wielkiego,
Małżonka swego.
Żegnam was słudzy, którzy służby swoje
Ojcu dajecie, bo oblicze moje
Jest oddzielone od waszej osoby,
W służbach ozdoby:
Miłe-ć mi były służebne ofiary,
Któreście dali nie bez znacznej wiary,
Lecz bożej woli trudno się nam zbraniać,
Czci swej ochraniać.
Żegnam cię, królu, któryś ojca mego
Pokazał łaską u kraju polskiego,
Że ty go zawżdy osobnie miłujesz,
Jak Pan szanujesz,
Niechże-ć to Pan Bóg wszelako nagradza,
A myśli twoje pociechą zgromadza,
Żebyś dni zażył pociesznych z królową,
Małżonką nową.
Żegnam was, radni u lechów panowie,
Żegnam was, polscy koronni synowie,
Żegnam też i was, zacni biskupowie,
Kardynałowie.

Żegnam was wszytkie duchowne osoby,
Które w klasztorach wznawiacie ozdoby
Pańskiej ofierze, wybranych zborowi
I ołtarzowi.
Żegnam was, mury i ojczyste dachy,
Bo się pokwapiam w cne cesarskie gmachy,
Gdzie trawić będę wiek laty stalony,
Uweselony.
Pomnicież na mię modłami swojemi,
Bym kościołowi mogła pociesznymi
Być filarami a Koronie zgodą
Każdą przygodą.
Pomnicież na mię szczeremi chęciami,
Ja wam służyć chcę życzliwie służbami
I przepomnię w cesarskim pałacu,
Na każdym placu.

WINCZOWANIE POLSKI.

Żalem polewasz, Maryno, wnętrzności,
Iże opuszczasz macierzyńskie włości,
Zawożąc z sobą pocieszną osobę,
Lechów ozdobę.
Wielka to krzywda sierocić swe progi,
Z którycheś wzięła klejnot w Polsce drogi,
A przesyłasz go w nieznane granice,
Cudze ziemice.
Nie mały to ból pachnące ogrody,
Kwiateczkiem będąc, szczerbić nie bez szkody,
Dając tę wonność caru moskiewskiemu,
Panu możnemu.
Tyś pachnąć miała bożemu domowi
W polskich krainach, tyś przyjacielowi
Miała być kształtem, Koronie zwierciadłem,
Cnotom widziadłem.
Z ciebie cichości wzór duchowni brali,
Twe obyczaje w sercu malowali
Panny pokorne, które się oddały
Bogu w wiek trwały.
I teraz cię już nagle utraciły
I serca żalem własne zasmuciły,

Słysząc płaczliwe z tobą rozjechanie,
Smutne żegnanie.
Ale cóż czynić? niemasz żadnej rady,
Czymby pocieszyć żałobne przysady,
Tylko cię przydzie lecić wszechmocnemu,
Bogu możnemu.
Niechajże ten sam sporządza twe sprawy,
Żeby siągały nieśmiertelnej sławy,
Uprawując twój zamysł na twe dary,
Święte ofiary.
Ty też pamiętaj na swą wiarę dawną,
Byś jej wznowiła cześć u wszytkich sławną,
Jeśli chcesz by cię Stwórca błogosławił,
U cudzych wsławił.
Miej przykazania w oczach jego zawżdy,
Niechaj z ciebie wzór bierze człowiek każdy,
Bądź tam pochodnią kościołowi cnemu
Chrystusowemu.
Kładź gęsty zapał na ołtarze święte,
Niech przez cię będą u nieznanych wzięte;
Staraj się o to, by jedna ofiara
Była i wiara.
Pomni na Polskę, jak na gniazdo swoje,
Zjednaj jej w cudzych granicach pokoje,
Żeby ją wszyscy zgodnie miłowali
I szanowali.
Szczęściu nie ufaj, bo to mydlić oczy
Zwyklo pochlebnym, gdy się kołem toczy,
Czyniąc z Krezusa, w majętność znacznego,
Ira nędznego.
Nie wzbijaj góry, bo się tymi chydzi
I Bóg, i człowiek, jak gadziną brzydzi,
Składa wyniosłych z majestatu swego,
A ubogiego
Sadzi na stolec, dając mu narody
Pod czerstwą nogę, już czyniąc nagrody,
Za pierwszy niewczas i nieznośne szkody
Dając świebody.
Bądź miłosierną i łaskawe oko
Pokaż każdemu, jeśli chcesz szeroko
Stąpać w hojności u Pana wiecznego,
W pałacu Jego.

Przystęp do ciebie niech ubodzy mają,
Łaskawą rękę w jałmużnach niech znają,
Próżni od ciebie niechaj nie odchodzą,
Modły nagrodzą.
W sługach się kochaj, którzy-ć swe ofiary
Oddadzą w służbach, nie bez znacznej wiary;
Brzydź się jako psy złemi pochlebcami,
Zauśnikami.
Bo ci i ciebie, i sługi twe zdradzą,
W nieznośny kłopot i żal przyprowadzą,
Ci przyjaciela szczerego powadzą,
Gdy chęć gromadzą.
Nie wszytkiemu wierz, co zmyślnemi słowy
Cukrować będą: ale z mędrszej głowy
Rady dosięgaj, a tak strawisz lata
Z chwałą u świata.
Na ten czas niech cię Pan Bóg błogosławi,
A imię twoje u wszytkich wysławi,
Niech ci da widzieć twoich synów syny,
Z świętej przyczyny.

PRZYJACIEL SZCZERY

JANA DANIECKIEGO.

W KRAKOWIE,
U Wdowy Jakuba Sybeneychera.
Roku Pańskiego, 1606.

Wielmożnym a moim Miło:Panom, Jego M. Panu Staroście Sądeckiemu i Spiskiemu etc. etc. [1])

Jego M. Panu Stolnikowi W. X. Lit. etc. [2])

Drogie jest złoto, kamienie kosztowne,
Szerokie włości i zamki murowne:
Ale przyjaciół, mówię, szczerych zgoda
Daleko droższa: tych żadna przygoda
Przełomić może, ni wielkie trudności:
Tak zgodni w szczęściu, jako i w żałości.
Zacni panowie, ja nie bez przyczyny
Rymy te moje niosę, gdyż nowiny
Dawno u ludzi waszych szczerych chęci,
Które zgładzone nie będą z pamięci:
A praca moja, jeśli nie odniesie
Wzgardy, więtszego co potym przyniesie.

W. M. moich M. Panów

unniżony sługa

Jan Daniecki.

---

[1]) Станиславъ Любомирскій.
[2]) Христофоръ Весёловскій.

1. Amicitia inter pares contrahenda est.

Herkules. Tezeusz.

Herkules i Tezeusz od dwóch braciej rodnych
Byli: tych przyrodzenie czyniło tak zgodnych,
Że jednakie zwyczaje do potrzeby mieli,
I jak jednakąż bronią czynić rozumieli,
Podobnej zbroje byli, równejże śmiałości,
I dowcipów wojennych, a stałej miłości
Bywszy, umysłem zgodnym szli w scytyjskie strony,
Tam białopłcie zgromili mężne amazony.
A gdy śmiały Tezeusz szedł dla Prozerpiny
W nizkie piekła, już z tamtej nie mógł iść krainy.
Wybawił go Herkules, bo tropaszczękiego
Psa związawszy, wziął z sobą towarzysza swego.
To przyjaciel prawy, co w potrzebie ratuje,
Nie to, póki hroszyki w miechu u mnie czuje.

2. Amicorum beneficia maxime in adversitate reddenda sunt.

Herkules. Nestor.

Nierozjętej przyjaźni pięknej Alkumeny
Syn, z trowiekim Nestorem byli. Ten Miszeny
Darował mu budowne na znak szczerej chęci,
A Nestor słodkomówny ku wiecznej pamięci
Przez Herkulesa kazał przysięgę niezłomną
Odprawować; dla czego sławę wiekopomną
Po sobie zostawili swej przyjaźni. Wszelka
Uczynność przyjacielska ma być jako wielka,
Takim kształtem oddana, bo tak już bezpiecznie
Wiara pobożna będzie i miłość trwać wiecznie.
Jeśli nie zaraz oddasz, tedy patrzaj, żeby
Oddać umiałeś prędko wczas pilnej potrzeby.
Wielka rzecz szczera przyjaźń; lecz jak osobliwa
I nad złoto jest droższa, tak też rzadko bywa.

3. Amicorum communia sunt omnia.

Dimanta. Hoppleusz.

Dimanta i Hoppleusz, dwaj bracia rodzeni,
Ci w naukach jednakich byli wyćwiczeni.

Prenestes onych zrodził; ojczyzny kochanej
Nie dzielili między się, ale spólnie mianej
Majętności ubogiej zażywali; i to
Dało im przyrodzenie tak dosyć obfito,
Że co jeden chciał, tegoż drugiego myśl była;
Nie chcialli, tegoż wolą strona uczyniła.
Nad to bogata zgoda po wszytkie ich czasy
Czyniła, choć na małe miewali swe wczasy:
Ażeby się i śmiercią jednaką zrównali,
Przysiągszy, miłości swej w wojskach dokonali.
Nie było tam za gęby przy dzieleniu kota,
Bo ich miłość rządziła i wrodzona cnota.

4. Amicitia maius nil dedit natura, nec rarius.

Orestes. Pilades.

Orestes matkę zabił. Za on grzech surowy
Skarany, bo od niego odszedł umysł zdrowy.
Były potym od bogów takie odpowiedzi:
Niechaj kościół Dyany w Tauryce nawiedzi.
Tego Pilades wierny zawiódł w tamte strony;
Lecz jak skoro tam przyszedł wtedyż oskarżony,
Że Pallady miał skrycie wziąć obraz, zarazem
Król kazał żywot odjąć dwoostrym żelazem.
Pilades chciał odprawić, lecz miłość ruszyła
Orestesa, na śmierć mu iść nie dopuściła.
Powiedział: jam Orestes; a Pilades potym
Powie, żem ja Orestes: i tak długo o tym
Spór był. To przyjaciele. Tych czasów nie tuszę,
By miał za przyjaciela kto położyć duszę.

5. Nulla unanimes repens causa disiungit amicos.

Damon. Pityas.

Dyonizyusz tyran o jednym mnimanie
Miał z tych, że go chciał zdradzić; nad wszytko staranie
Jego, skazał go na śmierć: pewny naznaczono
Dzień, w któryby go z miłym duchem rozłączono:
A iż tak nagle ono otrzymał więzienie,
I blizką śmierć niewinnie, miał ztąd utrapienie,

Że domu nie rozrządził. Towarzysz bezpiecznie
Siadł zań w onym więzieniu, a ten miał koniecznie
Im prędzej go wybawić. Dzień przyszedł znaczony,
Nie widać zbawiciela; ten zaś osądzony.
Już szubienica blizko, już na szyi leży
Powróz; aż niezganiony towarzysz przybieży,
By wybawił zastępcę. Tego świata który
Jestli, za przyjaciela coby stawił skóry?

6. Amicum deserere probum virum pudet, nec decet.

Tezeusz. Piritousz.

Ci się przyjacielmi być przysięgą związali,
Chocia i z przyrodzenia do siebie to znali;
Będąc nieroztargnionej ku sobie miłości,
Poszli kędy rozciągnął Pluto swoje włości
I mieszkania troskliwe, by mu wzięli żonę,
Obadwa równie mocni, skrzętną Persefonę.
Przewiózł Charon we rdzawej łodzi niechętliwy,
Bo przed tym na przewozie tamtym żaden żywy
Nie był; ale jak wejście snadne w ten kraj mieli,
Tak odejść było trudno zostać tam musieli.
Niebezpieczeństwo szczerość stateczna cukruje,
Nie uważa przygody, kto kogo miłuje:
Tych wieków nie do piekła, lecz wielkie kłopoty,
Podjąć dla przyjaciela, niemasz takiej cnoty.

7. Amici fideles, certi atque stabiles rari sunt.

Achilles. Patrokles.

Agamemnon iż musiał oddać Chryzeidę
Ojcu, Achillesowi odjął Bryzeidę.
Odciągnął z swemi wojski Pelides zgniewany
Od wojsk greckich, a zwrócić się nieubłagany,
Nie miał tej wolej, choćby wszytkie greki zbili
Trojanie do szczętu i okręty spalili.
Ale gdy przestraszony był nowiną smutną,
Iż Hektor Patroklesa włócznią nieodrzutną
Zabił, natrapiwszy się żałością obfitą
I krzywdy zapomniawszy, zbroję niepożytą

Wziął na się, i nie przestał, aż się zemścił swego
Nad Hektorem Patrokla śmierci kochanego.
Łatwiejsza teraz zgoda, wypłoszywszy duszę,
Zjednam wnet przyjaciela, jedno grzywny ruszę.

8. Amicitia potentum in experto dulcis apparet, quae tamen moeroris plena est, ideo vitanda.

Aleksander. Efestyon.

Dobra rzecz pańska przyjaźń, ta z szczęściem przychodzi,
Lecz za nieustawicznym czasem wnet odchodzi.
Rzadki pan, żeby statek miał w tym swój zachować,
Tego co mu raz dobrze w szczerej łasce chować.
Król Aleksander Wielki takowej miłości
Ku Efestyonowi był, iże z żałości
Po śmierci jego kazał wiele baszt obalić
I wkoło miast obronnych twarde mury walić;
Ludzi także niewinnych zabić dał nie mało,
Iż go miłował, żeby tym się pokazało,
Jako począł, na sługę był ten łaskaw cale,
I po śmierci żałował niezwyczajnie; ale
Bodaj takich pogrzebów nie wiele bywało,
Na którychby rozchodu tak wiele być miało.

9. Amicum in necessitate positum deserere turpe est.

Nizus. Euryalus.

Pijane Rutulczyki kiedy snem zmorzone
Widzieli, którzy obóz, oblegszy przestrone
Pola, przykryli sobą Eneaszów, śmiele
Wyszli z pośrzodku swoich; tych nieprzyjaciele
Nie postrzegli: tam pierwej prac swych nie przestali,
Aż wiele Plutonowi dusz razem posłali.
Zatym wyszli sprawiwszy, a oto z pomocą
Zbrojnego ludu swoim Wolscent idzie nocą.
Postrzegł ich nieprzyjaciel, skoczy po nich, oni
W las gęsty weszli, chcąc się uchronić pogoni:
Wydała Euryala jasnowzora zbroja,
Tego przez pierś, Wolscente, przebiła broń twoja.
Pomścił cię Nizus, ale, Euryale, ciebie
Żałując, mieczem własnym samże przebił siebie.

10. Amicitia, quae desiit, nunquam vera fuit.

Pomponiusz. Lektoryusz, Kajus Grakchus.

Kajusz i Tyberyusz, dwaj bracia rodzeni,
Iż za nieprzyjaciele byli osądzeni
Ojczyzny od rzymianów, bo rozterki srogie
Wszczęli byli w pospólstwie: by snadniej mógł drogie
Zachować zdrowie, Kajusz uszedł z Rzymu; tego
Gdy Opimiusz gonił, jak wywołanego
Skaźcę ojczyzny, drogę przyjaciel kochany
Pomponiusz zastąpił, i bez wszej nagany
Lektoryusz, żeby w tym Grakchus utrapiony
Mógł ujść niebezpieczeństwa, i choć z każdej strony,
To włóczniami, to strzałmi nieprzyjaciel gromił
Onych, jednak umysłu w nich nic nie nałomił,
Aż na placu zostali. Przyjaźń, co ustała,
Takowa prawdy szczyrej mało w sobie miała.

11. Amicitia, virtute copulata, constans et nunquam solvitur.

Jerzy Mniszek, wojewoda sędomirski.
Dymitr, car moskiewski

Dawszy dawniejszym pokój, bo ci tylko swoje
Zdrowie dla przyjaciela ważyli, ten troje:
Zdrowie, sławę, majętność na ostatni stawił
Szanc, by sprawiedliwego dziedzica postawił
Na stolicy ojczystej, który wypędzony,
Przez zdrajcę poddanego był z moskiewskiej strony.
I dokazał cnotliwy trzykroć wojewoda,
Że cię nie ustraszyła ostatnia przygoda.
Ale i ty, Dymitrze, nie mniej iż za żonę
Córkę jego własnąś wziął, dobrze pomniąc onę
Uczynność przeciw tobie, bodaj takich siła
I polska, i moskiewska kraina rodziła
Przyjaciół. Boże, szczęść wam a swym słowem świętym,
Błogosław na długi czas sprawom tym zaczętym.

DO CZYTELNIKA.

Pytasz, czemu tak w krótkości zamknione
    Wierszów przyjaciół chęci pomienione.
Przyjaciół szczyrych i dawniejsze lata
    Nie wiele miały: i za tego świata
Albo ich nie masz, albo się znajdują
    Rzadko, co szczerość prawdziwą milują.

ŻAŁOSNE NARZEKANIE

KORONY POLSKIEJ.

W KRAKOWIE,

Roku Panskiego, 1607.

Касается преимущественно рокоша Зебржидовскаго; только конецъ поэмы относится къ Московскимъ дѣламъ.

Mnie już słowa ustały matce utrapionej,
Bo widzę, że w synowskiej krwi być omoczonej
5 Julii Przyjdzie mi, a miasto łez tą się samą zleję,
1607. O pociesze z synów mych straciwszy nadzieję:
A potym mnie od żalu jak Nioby (dzieci
Gdy płakała) troskliwa dusza (ach) odleci:
I stanę znaczną skałą, z której strumień wody
Wiecznie popłynie znakiem nienagrodnej szkody.
Lecz niżli się w opokę wysoką obrócę,
I tym samym żalów mych nieszczęsnych nie skrócę,
To tylko rzekę: Azaż nie więtsza przyczyna,
Wojska takowe zwodzić jest na moskwicina?
Który nie dosyć na tym, że wiele wytoczył
Krwie naszej i niegodne ręce nią omoczył,
Ale brzydki pohaniec więzieniem ich dręczy,
Ostatek do tych czasów i nieznośnym męczy
Głodem, a naśmiewając z nich się, przykre słowa
Te ich bywają: „Lachu! biedna twoja głowa,
Która się Dymitrowi marnie unieść dała,
Że nam Moskwie ostrożnej rozkazować miała
I napełnić narodem swym te nasze kraje,
Wniózszy i nabożeństwo, i swe obyczaje.
Jakoż jużeście byli rozciągać zamysły
Poczęli swe, i Dymitr, w hardość złą nie ścisły,
Was tylko ubogacać myśl swoję przyłożył,
A co dalej, to Moskwę strapioną ubożył.
Ale my postrzegszy to, nie daliśmy złemu
Sercu jego pociechy spół z nim i waszemu“.
Takie i inne słowa naród ten psi głosi,
A niezemszczonym w pychę myśl się ich podnosi.
Nasi, tylko słysząc to, łzami się zlewają,
Albo podczas i brzydkich słów ich nie słuchają:
A jeśli więc chce co kto przemówić, surowy
Obiecuje mu wnet być moskwicin bez głowy.
Niestetyż, iż w tak lekkie ręce wpadł nasz drogi
Naród; by był choć turek pojmał go srogi,
Jeszczeby to znośniejsza, bo acz też w niewoli
Być, jednak lekcej, kiedy na okup pozwoli

Nieprzyjaciel: ale to moskiewska niecnota
Nie chce na okupienie wolności ich złota.
Tegoć się chce, i tego uprzejmie twe oko
Życzy sobie, i serce pragnie, psia posoko,
Abyś pomsty nie odniósł za swoje uczynki,
I nie wzięły oddania też twe upominki,
Coś na weselu rozdał. Nieszczęśliwe gody,
Któreście tak wiele krwie wzięły za nagrody
Utrat swych! O pohańcze, i słońce płakało,
Kiedy na niesłychany mord taki patrzało:
To samo oskarżywa przed Bogiem cię. I to
Prosi, by twój uczynek miał płacą sowito.
Skarży na cię dotychczas Ołtarza Pańskiego
Lekka uwaga, boś krew rozlał Pomaskiego
W ten czas, gdy odprawował Najświętszą Ofiarę.
O poganinie, wżdyś mogł srogości swej miarę
Zachować tu; nie chciałeś, ale srogie rany
Od ołtarza świętego kapłan oderwany
Odniósł i zwleczony z szat; potym dusza ciała,
Żałośnie narzekając, jego odbieżała.
Skarży na cię, pohańcze, przysięga złamana
I srogie mordowanie (jako słuch jest) Pana.
Klęczy ustawnie prośba nieszczęsnej Maryny
Przed Bogiem, a łzami twarz zlewając, przyczyny
Prosi u Matki, z której chwalebnego ciała
Część wziąwszy bytność boska, tu z nami mieszkała;
Aby jej Syn, zdjąwszy z nich niewolą okrutną,
Tyrańską, pocieszyl już duszę prędko smutną;
Owa na cię przed Bogiem więcej skargi zgoła,
Niźli mają miesięczne promieni swych koła.
A nietylko iże tych, którym dajesz winę,
Więzieniem swoim trapisz. A coż za przyczynę
Powiesz, że zatrzymywasz posła? azaż temu
Słusznie wyszcia wolności zabraniasz samemu?
O przeklęty narodzie, nietylko przy sobie
Trzymać go niegodzieneś, ale i osobie
Przypatrować się, nawet i jego rozmowy
Słuchać, krwi nieszlachetna, rodzie Kaimowy!
Pobożny OLEŚNICKI, twoja (póki słońce
Wymiatywać z wschodniego morza będzie końce,
A obejrzawszy nasze tutejsze krainy,
Nieznajomy oświecać kołem świat iny)

Sława głosić się będzie, bo za twoją sprawą,
A roztropnym postępkiem, rękę swoją krwawą
I zapalczywość srogą w ten czas hamowała
Moskwa zuchwała, gdy krew naszę rozlewała.
Świadczą ci, co za twojąż mądrością dostali
Wolności, a ojczyznę miłą oglądali.
Tu nam teraz, szlachetny Oleśnicki, ciebie
Niedostaje w tej naszej gwałtownej potrzebie.
Albobyś spólnie z bracią zażywał żałoby
Tych roztyrków, albo więc miałbyś swe sposoby,
Którymibyś hamował domowe niezgody,
A, mniej niebezpieczeństwo ważąc, leczył wrzody,
Jakimi się ojczyzna barzo napsowała.
Niestetyż, czegom smutna matka doczekała!
Bo kto jest przyjacielem więtszym zgodzie, jako
Ty? umiesz obom stronom rzec prawdę jednako;
Nie uwiedzie cię przyjaźń krewna, ani dary
Kosztowne twojej cnoty nachyną z swej miary,
Lecz (jak mówią) w bród idziesz: rzeczy niezmyślone,
Niechaj przyznają zacne od ciebie zgodzone
Strony. Ale nieszczęście tak oczy rozdarło
Na nas, żeby nas z ziemią rado równo starło;
A to i w tym punkcie się nieżyczliwym dało
Uznać, że cię w roztyrkach tych nam mieć zajrzało.
Prawda, że ludzi dosyć roztropnych w tej mierze,
I jest niejeden, co tę prowincyą bierze
Na się, lecz ciebie niemasz, cobyś dopomagał,
A czego nie dostaje, radą swą wspomagał.
Panie, co świat rządzisz i niebieskie obroty,
Zdejmi z nas, prosimy cię, te srogie kłopoty,
A daj już nam odpocząć, bo oto ubogi
Lud skwierczy, pełen strachu, pełen wielkiej trwogi.
Wejrzy na płacz pospólstwa, którego surowy
Ciśnie żołnierz bez miary dotychczas domowy.
A złożywszy, o Boże, ciężkie te ciężary,
I do iskry najmniejszej zgasiwszy pożary,
Niechaj cię krzywda nasza samego zaboli,
Którą mamy od Moskwy, i wybaw z niewoli
Wszystkich, co ją tam cierpią; a sam naszej wzgardy
Zemści się, jaką nam lud wyrządził ten hardy;
Pokarz jako Gomorę, wybawiwszy Lota,
Bo takaż złość i taka równie w nich niecnota.

GODY
MOSKIEWSKIE

támże ná Moskwi opisáne,

przez

Sebastiana Lifftela.

W Krákowie,

W Drukárni Symona Kępiniusá,

Roku Páńskiego 1607.

(Гербъ Олесницкихъ Вѣнява).

Jaśnie Wielmożnemu Panu,

Jego Mości Panu

MIKOŁAJOWI

OLEŚNICKIEMU,

z Oleśnice, kasztelanowi Małogosckiemu, etc.,
memu miłościwemu panu i dobrodziejowi.

Moskiewskie Gody, którycheśmy pod ten czas nieszczęśliwymi uczestnikami, wierszem krótko opisane, WMci, memu miłościwemu panu, ofiaruję. Co iż śmiem czynić, że się ważę tak małą rzecz WMci, memu mił. panu przypisać i oddać, przywodzi mię do tego naprzód wielka ludzkość WMci, wdzięczne przyjęcie drobniejszych moich takowych pism WMci przedtym oddanych, a potym mię też śmiałym czyni wielkie baczenie, WMci, mego mił. pana. Abowiem tym snadniej to uznać możesz, że mi z inszej przyczyny to nie pochodzi, tylko z uprzejmej chęci, którą mam do odsługowania wszelkiej pod ten czas łaski WMci, mego mił. pana; a przytym mam tę ufność, że WMść Pan, w tej łasce przeciwko mnie, naniższemu służebnikowi swemu, nie ustaniesz, o co zawsze jako napilniej proszę. W Moskwie, dnia 20 Lutego roku 1606.

W. M. mego miłościwego pana

służebnik naniższy

Sebastyan Lifftel.

DO AUTORA.

Dłużej nad wolą wszech i nad mniemanie,
Gdy w Moskwi było nasze zatrzymanie,
Różnej nam rady ckliwość dodawała,
Każdemu czynić cokolwiek kazała.
Zaczym też różne zabawy się wszczęły,
By tak przeciwne teskności ginęły.
Tyżeś wziął przedsię, abyś niesłychany
Zły naród moskiewski wwiązał w wiersz kochany,
W którym dość grzecznie, a k temu prawdziwie
Wszytkoś wyraził; masz mieć niewątpliwie
Słuszny dank za to, i by zazdrość chciała
Licha sfolgować, taby pewnie miała
Twa być nagroda, żebyś był liczony
Synem muz wdzięcznych, i za tegoż czczony.
Jednak ty w swojej zostaniesz ozdobie,
I mnie chętnym być zawżdy doznasz sobie.

Paweł Palcowski

z Palcowic.

GODY
MOSKIEWSKIE.

Pierydes, uczone panuj, których chcenie,
W tępych zmysłach dowcipu roznieca promienie.
Plemię Jowiszowe, o pięknej pamięci
Córki, jeśli kto kiedy waszej doznał chęci,
Proszę, i mnie słów nieco użyczcie łaskawie
Powiedzieć, coby k rzeczy choć w nie lubej sprawie.
Nie o tym rzecz ma będzie, jaką siłę mieli
Obrzymowie storęczni, co do nieba chcieli,
Ni o tym czego Jazon i Tezeusz śmiały,
I Perseusz dowiedli, i Parys zuchwały.
Świeże chcę śpiewać dzieje, a wy, siostry święte,
Pienie moje uczyńcie ludzkim uszom wzięte.
Jako możni polacy dawnych czasów onych,
Póki jeszcze nie mieli granic rozszerzonych,
Cisnąć swe okoliczne sąsiady musieli,
Jeśli potrzebnie włości swych rozszerzyć chcieli.
Zaczym na wszytkie toru słonecznego strony
Był dzielny ich postępek znacznie rozgłoszony.
Tak niewątpliwie teraz tenże umysł mają,
Abo taki przynamniej, że sobie nie dają
Łatwie co wydrzeć komu, i litują tego,
Że z jakiejkolwiek miary ustąpili czego.
Bo panowie dawniejsi żonom swym nagrody
Powielekroć czynili, nie okrom ich szkody.
Acz się im to zaś w równy sposób nagrodziło:
Litwą, państwem szyrokiem, z którymi aż miło
W pięknej zgodzie mieszkając i całej jedności
Z obojej strony swojej strzegąc powinności.

Więc książęta litewskie, z których drudzy potym
W Polsce królmi bywali, przemyślali o tym,
Jakoby także z moskwą, sąsiady swojemi,
Stałą przyjaźń szczepili, dla tego się z nimi
Krewnym związkiem łączyli, co czynił przesławny
Witułt, i po nim niezbyt Aleksander dawny.
Ów do Moskwy córę dał, a ten z drugą stronę
Wziął carową Helenę sobie był za żonę.
Ale co wprawdzie, mało tym Aleksander sprawił,
Bo go był świekr kłopotu i wojny nabawił,
Szukając nań przyczyny zrazu zajątrzony,
I nierychło ten rozruch był uspokojony.
W tej sprawie się nieszczerość moskiewska odkryła,
Która przedtym polakom nieznajoma była.
A tę prawie wywarli, gdy w Inflanckiej ziemi
Zamki brali zdradliwie, o co słuszną z nimi
Król Stefan wojnę podniósł, gdzie odebrał swoje;
Odtychmiast też nie były z nimi żadne boje.
Ale stronom obiema dobrze to w pamięci
Zostało, i coś się w nich złej zawadza chęci.
Jednak ci, co ostrzej w cel tej rzeczy patrzają,
Słusznie się wszyscy zdaniem swym na to zgadzają,
Żeby to pewnie była rzecz prawie nadana,
Rzecz chwalebna i od wszech zdawna pożądana,
Gdyby moskwa z polaki w szczerej zgodzie żyli,
A waśni swe z obu stron dawne porzucili,
Gdyż tych dwojgu monarchii zaciąg przyjaźliwy
Byłby innym niechętnym z wielu miar straszliwy,
Mieszkańcom zaś wzajemnie tej i owej strony
Niósłby żyzny pożytek pokój ulubiony.
Do tego sposób nie mógł nigdy być słuszniejszy,
Ni przyczyna, którąby miał dać wiek niniejszy:
Jako gdy zdradnym rękom młodo ochroniony
Dymitr, będąc na państwo ojczyste wsadzony
Przez polaki, do których, pomniąc na chęć onę,
Sposobem dość spaniałym posłał i po żonę.
Z tychże wielu u siebie hojnie udarował,
I wszytkiej się Koronie wielce ofiarował,
Której dobrze uważne takie zdanie było,
Że zgoła tym pogardzać ani się godziło,
Co teraz tak pogodnie samo w ręce wpada,
Gdyż tym szczęście potomne nie jednako włada.

To uprzejmych polaków serca poimało,
To im chętnie na wszytko pozwolić kazało;
Nawet to za osobne sobie szczęście mieli,
Bo się oznać z sąsiady nieludzkiemi chcieli.
Nie jeden tego pragnął, by mógł widzieć progi
Tej ziemie, gdzie mniemanie mieszka naród srogi.
Zkąd więc nader posłowie hardzi przyjeżdżają,
Co słusznej uczciwości sposobu nie znają,
U których te postępki: nadęta postawa,
Usta pełne grubych słów, a przemierzła sprawa.
Ochotnie tedy mnodzy umysł swój skłonili
K temu, aby koniecznie ten czas w Moskwie byli,
Gdy gody zawołane odprawiane będą,
Na których zawołani zacni goście siędą.
I starali się o to pilnie, żeby byli
Ten akt ze wszelkiej miary sobą ozdobili.
Na co prace i kosztu wieść nie żałowali,
Ni sędziwym niektórzy latom folgowali.
A iż poseł Dymitrów, jako mu zlecono,
Wprzód majestat królewski na wesele ono
Z pokłonem słusznym wziął, musiało przyść k temu,
Że tę drogę odprawić poruczono onemu
Oleśnickiemu, który w senatorskim kole,
Niepoślednie z drugiemi zastępuje pole.
Z nim wespół od Wielkiego Księstwa Litewskiego,
Posłano też dzielnego męża Gosiewskiego
Aleksandra, ten przedtym dwakroć w Moskwie bywał
I poważne na sobie dosyć sprawy miewał.
Tu Mniszek wojewoda raz uweselony,
Drugi raz wielą myśli różnych ogarniony,
Najmilszą córę swoję wyprawiać się spieszy,
Czym się co raz utrapi, to się zaś ucieszy.
Bo kiedy się więc serce nazbyt rozraduje,
Bywa coś, co tę radość znienagła hamuje.
Więc wszelki człek tak słaby, że szczęścia odmiany
Znaczniej nie dźwignie, oprócz umyslu nagany.
Wszytko tedy, co do tej należało sprawy,
Jak nalepiej zrządziwszy, dalszej mu zabawy
Śliski czas nie dozwalał, gdyż się był nadkrócił,
Przeto już nieodwłocznie ku Moskwie obrócił.
Szły z nim poczty ozdobne konnych i piechoty,
I przyjaciół nie mało, którzy z swej ochoty

I carową, i jego, prowadzić jechali,
Niektórzy i małżonki swe z sobą pobrali.
Było i dworzan wiele, sług orszak niemały,
Był dostatek koło nich wielce okazały.
A gdy już rącze konie za dyszle porwały
I kroki swe ku krajom północnym udały:
Wnet zaraz u niektórych, co zeznali sami,
Wróg jakiś zły tkwiał w sercu, lecz iż nadziejami
Różnemi opojeni, mniej już na to dbali,
I tak z onąż otuchą prosto wciąż jechali,
Zostawując za sobą Polskę, swej swobody
Nieprzepłaconej gniazdo, i ojczyste grody.
A Dymitr gości swoich uprzejmych wygląda,
Których z chęcią niemniejszą co prędzej mieć żąda,
Rachuje dni, noclegi, i godziny liczy,
Mniej mil by to być mogło i krótszych im życzy.
Drogę wszędy, gdzie trzeba, aby naprawiano
Jak najlepiej, rozkazał, co wnet udziałano.
Pięćset czterdzieści mostów, wszytkie prawie nowo,
Za chwilę barzo małą stanęły gotowo,
Od granic zaraz licząc, aże do samego
Miasta Moskwy, tej ziemie co nacelniejszego.
Zatym nasi Smoleńska zlekka dostępują,
Gdzie się naprzód moskiewskim sprawom przypatrują.
Tam im na miejscu chęci szczerej pokazano
Z musu własną obłudę, i dosyć znać dano,
Jakie gody być miały, lecz naszych rozumy
Ćmiły jakieś inaksze niepotrzebne dumy.
A też snać tak myśleli: zkądże się tu mamy
Czego złego spodziewać, gdyż dość jawno znamy
Dymitrową uprzejmość, i jemuż w tę stronę
Grzeczną niesiem Marynę, ulubioną żonę?
Trzy ledwie dni zupełne w Smoleńsku zmieszkali,
Ztąd się z trzaskiem ku Moskwie nieszczęsnej udali.
Jednak niż się ruszyli, carowej oddano
Upominki kosztowne, i troje usłano
Sań sobolmi drogimi, i temiż podbito
Pokłady, a po wierzchu szarłatem nakryto.
Przed jednymi dwanaście białych koni było,
Wszytko prawie jednakich, a te zaś wodziło
Bojarów trzej ubranych w śliczne złotogłowy,
A na głowie każdego był szłyk marmurkowy.

Różni zaś różne zewsząd przynosili dary,
Na znak jawny poddaństwa i niezłomnej wiary.
Nieśli czerńcy chleb z solą, co znaczyło tęgi
Węzeł ślubu pani swej i winnej przysięgi.
A ten tytuł wszędzie jej jawnie przyznawali,
Gdzie ją kolwiek, od granic począwszy, witali.
W tym też zoczą zdaleka pozłocone dachy
I wysokie Dymitra przeważnego gmachy.
Kołem zaś ze wszytkich stron czerni się przestrone
Miasto, Moskwą od rzeki tak zdawna rzeczone,
Od której wszytka ziemia takież ma przezwisko,
Bieży środkiem przez miasto tuż pod zamkiem blisko.
To gdy wzrokiem łakomym usilnie czerpają,
A znienagła się k niemu bliżej przymykają,
Ujrzą poczty ozdobne w polu czekające,
I niektóre ku sobie tuż tuż nadchodzące.
Więc znowu przednie bojar poważnych gromada
Jedzie, gdzie naczelniejsza była carska rada.
I staną prawie tam, gdzie osobne namioty
Dwa rozbito szerokie, misternej roboty.
W nich piękne krzesła stały złotem ozdobione,
I kobierce po ziemi wszędy rozłożone.
Tam śliczna nimfa polska Maryna wstąpiła,
I potrzebnie swój ubiór nieco odmieniła.
Potym w krześle usiadła, gdzie po małej chwili,
Do niej rzędem idą ci, co od cara byli
I od wszego pospólstwa do tego obrani,
By witali panią swą, więc przygotowani
Z trefną poszli postawą, z dziwnemi ukłony,
A jad wewnątrz zdradliwy mieli zatajony.
Powtarzali swe śluby zmienne, a wiernego
Tylko znaki oddali posłuszeństwa swego.
Wojewodę też w drugim namiocie witali,
I także mu zmyślony pokłon wyrządzali.
Oddali mu od cara koń drogo przybrany,
Na summę sta tysięcy złotych szacowany,
Gdyż kamienie i złoto, które na nim było,
Niewątpliwie na taką summę wychodziło;
Był jarczak szczerozłoty, tebinki, strzemiona,
I bębenek takowyż miała każda strona.
A w te zaś po dwanaście wydwornej roboty
Złotych czarek włożono, z inszemi klejnoty;

Nuż czaprak, rząd, i wodza: wszytko złote było,
I na nogach u konia złoto się świeciło.
Albowiem nad obiema przednimi kolany
Były miąższo kowane ze złota kajdany.
Te i insze kosztowne oddali mu dary,
I niezmierne chęci swej czynili ofiary.
W tym nazacniejsi goście k nim się przybliżali,
Którzy króla polskiego osobę trzymali
I poważność na sobie, a ci nie czekali,
Ale ich wyprzedziwszy do miasta wjechali.
Wjazd ich był dość pozorny, i tak się stawili
Na wszem, że pana swego niczym nie zelżyli.
Skończyły się też skoro tamte ich obrzędy,
Zaraz bębny i trąby ozwały się wszędy.
Zaczym się poczty konnych ozdobne ruszyły
I kształtnym szykiem zastęp moskiewski przebyły.
A przy nich zaraz piesi szli z obojej strony,
Na co okiem niechętnym patrzał zajuszony
Lud moskiewski, którego w polu wiele było,
Aż się wszędy ku miastu samemu czerniło.
A zaś między dworzany i przedniejsze sługi,
Wmieszali się bojarė, a tego rząd długi
Jechał zaraz przed pany co znakomitszemi,
A carowa i z ojcem w też tropy za nimi.
Siedziała w drogim wozie dzieła moskiewskiego,
Który nie tak kształtny był jak kosztu wielkiego.
Przed nim samorodno pstrych dziesięć koni było
Swojskim strojem przybranych, wszakże nie schodziło
Nic na wszelkim dostatku i ci w złoto byli
I w sobole ubrani, którzy powozili.
Przy karecie sześć kształtnych lokajów biegało,
I konnych dla posługi z obu stron nie mało.
A tych było do trzechset, co nieprzeliczony
Tłum ludzi na dziw zbiegły z tej i z owej strony
Laskami rozpędzali, co się wielom zdało,
Że w świecie obyczajów takowych jest mało.
Bo tam względu nie było na żadne osoby:
Bito, pchano każdego, a nie był ten, coby
Śmiał co o swą krzywdę rzec, a milczeć gdy boli:
Jest znak musu brzydkiego i ciężkiej niewoli.
W pięćdziesiąt bębnów razem moskalowie bili,
Takiż poczet i tych był, co przy nich trąbili.

Stali rzędem tak długim, jak sto człeka stanie,
Na drzewianej do tego zrządzonej altanie,
Uczynili grzmot sprosny, srodze nieprzyjemny,
Grzmot żałośnie wrzastliwy, i wielmi foremny.
A to wszytek tryumf był gościom przyjechanym,
Gościom zacnym na Moskwie nigdy niewidzianym.
Z tym do miasta wjechali, a wnet wojewodzie
Przy carowej gospodę naznaczono w grodzie.
Lecz wprzód do carskiej matki mieszkania wysiadła,
I tam w tym monasterze sypiała i jadła
Przez sześć dni, aż kiedy ją koronować miano.
Toż jej zaś insze gmachy zgotowane dano,
Gdzie ją w insze ubrano szaty znakomite
Do sprawy takiej zdawna u nich przyzwoite.
Ztamtąd ją Oleśnicki do cerkwi prowadził,
I na miejscu wyniosłem przy caru posadził.
W prawo cara opodal na tym majestacie
Siedział też patryarcha w swoim aparacie.
Te gdy ceremonie w poły się skończyły,
Które się wprawdzie były nieco przedłużyły,
Jej piękne skronie zwykłą ozdobił koroną
Carstwu panią ogłosił, a carowi żoną.
Potym im błogosławił, lecz co u wszech było
W zmiennem sercu zdradnem, sztucznie się taiło.
Złote dzięgi po ludziach stojących miotano,
I ważne portugały trojakie rzucano.
Ale z naszych, jak stali w swym osobnym gronie,
Żaden nie był tak chciwy, by się schylił po nie.
Oprócz Moskwy, ci na się baczenia nie mieli,
I przystojnej powagi zażyć nie umieli.
A tu o pospolitym ich nie mówię gminie,
Ani też o niezgrabnym prostym bojarzynie.
Znaczni się o tę lichą korzyść ubiegali,
Którzy pospołu z carem w rządzie zasiadali.
Wtym się też ten akt skończył, zkąd zaś ucieszony
Car był z pompą prowadzon w swój pałac złocony.
Carową też miał nazad prowadzić do grodu
Udatny Oleśnicki, ale ją u wschodu
Pożegnał, i do dworu swojego się wrócił,
A też już późno było, i czas się nadkrócił.
Już Tytan, środek nieba minąwszy, swe konie
Ćwiczone zlekka spuszczał ku zachodniej stronie,

Zaczym głowę czarną noc znienagła dźwigała,
Z głębokich wód i ciemność przyszłą znać dawała,
Lecz złotowłosy Febus zaś te nocne cienie
Gwałtem spędził, a swoje ogniste promienie
Po wszytkich stronach rozsiał, tak iż jasne nieba
Znowu dały dzień biały, jak tego potrzeba.
A to dzień był piątkowy, który według zdania
Powszechnego, był godzien swego szanowania.
Jednak u nich w ten przecie gody zaczynano,
W trąby one mierzione i bębny zagrano.
W dzwony bito na radość, bo tam zwyczaj taki,
To wszelkie ich uciechy niepochybne znaki.
Dumni się bojarowie do zamku zjeżdżają,
Wszyscy się w każdym kącie rączo uwijają.
Czas nadchodzi, po goście z ochotą posłano,
I po one posły polskie do dwora zjechano.
Lecz grzeczny Oleśnicki chciał to pierwej wiedzieć,
Gdzie jemu na tych godziech zgotowano siedzieć.
Jeśli pański majestat godnie poważony
Będzie w jego osobie, i słusznie uczczony,
To jest, jeśli mu pewnie takie miejsce dadzą,
Że go z carem u stołu jednego posadzą?
Zaczym to z nich zrozumiał, że postępek iny
W tej mierze uradzili, mając swe przyczyny
Nikczemne, które z szczyrej uprzędli hardości.
A on się też sprzeciwił tej ich nadętości,
Nie był w zamku tenże dzień, ani drugi potym,
Aż w trzeci ledwie, i to długi targ był o tym.
Byli ci, co w tej sprawie usilnie robili,
A gładkością słów upór obu stron śmierzyli.
Nakoniec k temu przyszło, że przy carskim stole
Drugi stół postawiono, o maluchne pole,
Za którym zacny poseł siedział krom nagany,
Żadnej w stałym umyśle nie mając odmiany.
Nie dał taniej, gdzie sławie ojczyzny płaciło,
Ani cierpiał co z ujmą by namniejszą było
Królewskiej dostojności, którą w każdej dobie
Wspaniale i ostrożnie wyraził na sobie.
Co mało przedtym jeszcze znaczniej pokazował,
Gdy zlecone poselstwo jawnie odprawował.
Gdzie upornie tytuły nowotne mieć chciano
Po nim, ale takiego nic nie otrzymano.

Umiał w to tak potrafić, że ze wszelkiej miary
Nie Moskwa wnieść nie mogła nad obyczaj stary.
Car jednak osobliwe te postępki jego
Miał na oku, i często blisko siedzącego
Weselił rozmowami, a cześnik do tego
W drogich czaszach podawał wina roskosznego,
Które sobie z rąk do rąk samiż oddawali,
A to i raz, i drugi znowu powtarzali.
W lewo stół nacelniejszym gościom zgotowano,
Gdzie Gosiewskiemu miejsce naprzedniejsze dano.
Dopiero wedle niego w ono przednie grono
Wojewodę i insze pany posadzono.
Osobny zaś i polscy dworzanie stół mieli,
I moskiewscy osobno bojare siedzieli.
A wżdy wszędzie potrawy na złocie dawano,
I w złoto wszytkim picia różne nalewano.
Inakszego naczynia ani widać było
Po wszytkich stolech, tylko złoto się świeciło.
A na przepych tym więtszy mis tych nie zmywano,
Co z stołu brali, lecz zaś na insze dawano.
Więc jeszcze przed weselem, gdy carowa była
W monasterze przy matce, gdzie dni kilka żyła,
Na złote misy wszytkie dawano potrawy,
A tego jak być może był dostatek prawy.
Do wojewody także złotych mis zasłano
Razem pięćset, na których jemu jeść dawano.
Z osobna posłom polskim car był z stołu swego
Sto dwadzieścia mis posłał złotych, a do tego
Czterdzieści czasz, kosztownie kamieńmi sadzonych
Drogiemi i rozlicznym piciem napełnionych.
A wżdy na służbie jego dosyć złota było,
I nazbyt, nierzkąc, żeby co na nim zchodziło.
A co jeszcze po miejscach rozesłano różnych,
Abo co w skarbie mogli mieć leżące próżnych,
Trudno zgadnąć, o wielkiej liczbie powiedziano,
Ale to jest rzecz pewna, że go z potrzeb miano.
Srebro jeśli tam było? pytać nie potrzeba,
Od spodku do samego izdebnego nieba,
Była służba nastrzmiona, w koło rozmaitemi
Sztukami od wymysłów grzecznie zrobionemi.
A w sieni zaś dopiero druga służba była,
Która się po trzech stronach gmachu rozszerzyła.

Na tej stały naczynia znacznie okazałe,
Cebry, wiadra, baryły i konwie nie małe.
Nuż, pod temi na kupach mis wiele leżało,
Tak iż się jakmiarz służbą osobną być zdało.
Ten też tylko dostatek zdobił gody wszytkie,
I to go zaś szpeciły ich postępki brzydkie.
Bo tysiąckroćby lepiej przystało im wodzić
Niedźwiedzie, niż się z złotem i srebrem obchodzić.
Potraw ile dawano wszytkie się zgadzały
Z grubością ich wrodzoną, i takiż smak miały.
A grzecznie je nosili swym prawie zwyczajem,
Za jedną trzej i czterej, dwaj przynamniej wzajem.
By jeszcze ich muzyka k temu przystąpiła,
Taby dopiero była wszytko ozdobiła,
Która u nich tak wdzięczna, że kiedy zagrają,
Kto nie przywykł, tedy mu na łbie włosy wstają.
Ośm prawie dni zupełnych godujący mieli,
Zażyli spół wesołej z sobą krotochwile.
I gdy prawie nalepsza dobra myśl być miała,
Która godnie takowej sprawie przysłuszała,
Nagle ją dzień dziewiąty niespodzianie skrócił,
I w srogą trwogę krwawą żałośnie obrócił.
Melpomene życzliwa, sama tę biesiadę
Światu odkryj a ogłoś niesłychaną zdradę
Narodu moskiewskiego, i jako swych czcili
Gości, którzy na gody pana ich przybyli.
Lub dodaj słów żałosnych, dostojna bogini:
Mój temu miałki dowcip dosyć nie uczyni.
O dumy ludzkie błahe, o starania płone!
Jak daleko mijacie wiecznie uradzone
Skryte myśli niebieskie, mniemając by rzeczy
Waszych cel próżnej podległ i daremnej pieczy.
Mądrze to niepochybny wróg tak ograniczył,
Że wszytkim rzeczom sposób i czas pewny zliczył.
Srogiej fortuny synu, Dymitrze, czy mało
Na tym, że cię z tyrana ojca szczęście dało
Na ten świat troski pełen, żeś musiał zarazem
I ty przed zdradnym młodo uciekać żelazem?
Będąc wielu skrzywdzonych pomstą ogarniony
Nieuchronną, która cię coraz w insze strony
Nieznajome nosiła, zaczymeś swe bogi
Uprosił, iż ci polskiej dali dosiądz drogi,

Gdzieś sobie pomoc zjednał, i przez to one plemię
Dostałeś mężną ręką swą ojczystą ziemię.
I przyjaciela k temu upodobanego,
Ozdobę niepochybną naprzód domu twego;
Potym państwa wszytkiego, kiedyby to chcieli
Twoi uznać, abo też uważyć umieli.
Ale tą twoją pomstą daleko się było
Jeszcze okrutne szczęście złe nie nasyciło.
Powstali zdrajcy na cię twojegoż narodu,
Którzy gwałtem do tego rzucili się grodu,
Ciebie zabić koniecznie, bo tak uradzili:
Błogoć jednak, jeśli się na tym omylili.
Atoli darski Bosman dał tam gardło swoje,
I ktoś z nim drugi, a wnet ciała ich oboje,
Sromotnie obnażywszy, na plac wywleczono,
Gdzie je na haňbę więtszą trzy dni zostawiono.
To ci wierutni zdrajcy gdy w zamku zrobili,
Natychmiast niezliczonym hurmem się rzucili
Do dworów różnych, kędy cnotliwi polacy
Gospody swoje mieli, czego nieboracy
Nigdy się nie spodziali, a bespiecznie sobie
Jeszcze drudzy leżeli, jak w zarannej dobie;
A moskwa sprzysiężona, właśnie jak psi wściekli
Niestetyż, do nich wpadszy, bez litości siekli.
Trudno nieszczęsni sobie, by nabarziej chcięli,
Jaką pomoc w tym nagłym przypadku dać mieli,
Bo gospody dalekie zbyt mieli od siebie,
Co barzo nie na rękę ich było potrzebie.
A żeby się łotrostwo tym więcej zbiegało,
Tłukli w dzwony okrutnie, aż się rozlegało,
Udawając, że gore, a w tumulcie onym
Tak omylnym, trudno być miał kto przestrzeżonym.
A nadto, tego sztucznie fortelu zażyli,
Że razem na wszytkie ich dwory uderzyli,
Aby skrzątwy nie mieli porwać się do broniej,
Abo dopaść w potrzebie doświadczonych koni,
Zaczym by okrucieństwu ich się odjąć mogli,
Lub też więc jakokolwiek swej braciej wspomogli.
Wszytkę zgoła chytrość swą i przewrotne sztuki,
Których oni pełni są z wrodzonej nauki,
Na ten czas znieśli wespół i temiż robili,
Inaczej by tak byli naszym nie dobili.

I jest to rzecz prawdziwa, iżeby się byli
Źli bezecni moskale o nic nie kusili,
Gdyby mało co przedtym ta ich zdrada była
Z jakiej się kolwiek miary na jawią odkryła.
Bo serca za to nie mieli mężnie począć sobie,
Co się jawnie w tamtejże pokazało dobie,
Kiedy siłą gwałtowną dwór oświeconego
Książęcia Konstantego opadli, a jego
Także chcieli dobywać, tedy swojej mocy
Ręcznej ufać nie śmieli, aże ku pomocy
Dział nawieźli, z których nań okrutnie strzelali,
I to, krom znacznej szkody swej, nic nie wygrali.
Cny Wiśniowiecki chociaż swych nieco uronił,
Jednak się ich gwałtowi nietylko obronił,
Ale ich do kilkuset od czeladzi jego
Mężnie legło zabitych, i jeszczeby tego
Więcej padło, kiedyby kniaż Szujski, co potym
Carem został, przypadszy, nie miał pieczy o tym.
Ten swoich już zwątlonych snadnie pohamował,
I potrzebnie z książęciem o pokój rokował.
Zaczym mu zaraz z sobą ztamtąd wyniść radził,
I sam że go do dworu inszego wprowadził.
Znaczniej dzielni Staduiccy ich nie mężnej sprawy
W swej gospodzie doznali, bo tam mieć zabawy
Moskwa żadnej nie chciała, skoro obaczyli,
Że polacy na odpór pogotowiu byli.
Jeszcze im dość przestrone otworzyli wrota,
Ale ich żadna ruszyć nie chciała ochota.
Tam jednak gdzie nie było żadnej gotowości,
Która więc rzadko bywa w każdej bezpieczności,
Swą nieludzką okrutność niezmiernie wywarli,
Tak, że dobrze ciał żywych zęboma nie żarli.
Zaczym rzadki ich wolą żywo zostawiony,
A jeśli, tedy z wszego do naga złupiony.
Na stan, na płeć, na lata nic względu nie miano,
Mnogich (ach żal i wspomnieć) szkaradnie szarpano,
Którzy w wielkim u swoich szanowaniu byli
Przez dzielność swą i cnotę, i którzy nabyli
Zacności z przodków swoich, i onąż słynęli,
Ci ten szwank niesłychany na Moskwi podjęli.
Lecz ich wściekłość zawzięta mało na tym miała,
Ale o coś dalszego pokusić się chciała.

Bo jeśli srogą mieli waśń na insze stany,
Niewątpliwie daleko więtszą na kapłany,
Których acz dość nie wiele u siebie widzieli,
Jednak ich w niepodobnym podejźrzeniu mieli.
Przeto tym pilniej o ich przemyślając zdrowiu,
Ale skutek tej radzie nie był pogotowiu.
Sam jeden ksiądz Pomaski za wszytkich zapłacił:
Ten swój żywot doczesny przy ołtarzu stracił;
Gdzie go wierutni w ten czas łotrowie zastali,
Tamże go też zarazem i zamordowali.
O narodzie bezecny, o potomstwo złego
Geryona, o plemię Eryksa zdradnego!
Dosyć hańby ztąd macie, żeście na własnego
Pana ręce podnieśli, a cóż gdy do tego
I to o was powiedzą, że wezwanych gości
Okrutnieście pobili, krom wszelkiej winności.
Lecz wy słusznie na żadne mowy nic nie dbacie,
I namniej się na sławę dobrą oglądacie.
Jawna to, że to sobie nie wielce ważycie,
A też nie wiem, jeśli w tym dobrze nie czynicie.
Bo choć ze wszech nagorsze u was obyczaje,
Kto je zgani, kto je wam w waszej ziemi złaje?
Indziej też nie bywacie, zaczym to wam wiedzieć
Niepodobna, co o was kto może powiedzieć.
A kto czego nie wiadom, kto czego nie widzi,
Ten się w tym ani kocha, ani się tym hydzi.
Sami spraw swoich chlubę u siebie mieć chcecie,
I sami się też nimi, o zdrajcy, lekczecie.
Koniecznie tak mniemając, że więc ku obronie
Wszytkę słuszność na swojej będziecie mieć stronie.
Wszakże to czas potomny wszem jawnie pokaże,
Co za wyrok w tym sędzia wiekuisty skaże.
Z was samych wielom matkom z obu stron przyczyny,
Urosły opłakiwać swe stracone syny,
Którzy przez waszę zdradę niepotrzebnie legli
I w niskie gmachy srogiej Tyzyfony wbiegli.
Z czego wy potym srogą liczbę dać musicie,
Choć chytrych sztuk i różnych fortelów kusicie.
Zginęło onych polaków pod tysiąc człowieka,
Jakiej klęski nie wzięli od dawnego wieka,
Choć igrzyska Marsowe częstokroć zwodzili,
I w ziemię nieprzyjaciół swych mężnie wchodzili,

Czego i sama moskwa na sobie doznali
W on czas, kiedy Dymitra swym panem witali.
Teraz gdy na nieszczęsne przybyli wesele,
O boju nic nie myśląc, legło ich tak wiele.
Jednak niźli podziemne kraje nawiedzili,
Znaczny poczet broniąc się złej moskwy zabili,
Który pewnie daleko ich liczbę przechodzi,
Jeśli widomym oczom wiarę się dać godzi.
Był wrzask po wielkiej Moskwi, było narzekanie,
Był płacz nieutulony, było rąk łamanie.
Chodziły błędne żony między gęste kupy,
Poznawając zabite mężów swoich trupy.
Chodzili i mężczyzni, a tam każdy swego
Znalazszy, rączo schował, aże do jednego,
A naszych martwe ciała do naga złupili,
I nad niektóremi się okrutnie pastwili.
Drudzy też, idąc mimo, tego żałowali,
I złą zdradę tajemnie w sercu przeklinali.
W tej burdzie jednak mieli wzgląd na wojewodę,
Że mu gwałtem nie naszli na jego gospodę.
Bo iż ta w zamku była, tedy rozumieli,
Że go dosyć bezpiecznie w swojej mocy mieli.
Temuż prawie truchłemu od żalu zbolałą,
I tym srogim przypadkiem już osierociałą
Córę nazad oddali, wyzuwszy ją z wszego
Państwa, czci i tytułu jej należącego.
Wkrótce ich spół będących na inszy dwór dano,
A ztamtąd zaś daleko do inąd zasłano.
Starosty Sanockiego dwór poszanowali,
Bo posłowie polscy tuż blisko niego stali,
Względem których acz ledwo i prawie przez dzięki
Cofnęli się zdradliwej nań swej podnieść ręki.
Wszakże jako i drudzy indzie jest zasłany,
Gdzie fortuny złośliwej doświadczył odmiany.
Niektórzy w trwodze tamtej szczęściem się dostali
Do dworu poselskiego, i tym ratowali
Zdrowie swe, a tych codzień więcej przybywało,
Aż się ich więcej dwóchset nakoniec zebrało.
Rzadki był między nimi, ach rzadki, którego
Zła moskwa nie odarła prawie ze wszytkiego.
Bo drudzy niebożęta nago przychodzili,
Właśnie tak, jako kiedy na świat się rodzili.

A ci wszyscy nie byli stanu jednakiego,
Znalazł tam między nimi człeka rozmaitego.
Jednak każdy był przyjęt według przystojności,
I doznał dość obficie poselskiej hojności.
Uprzejmy Oleśnicki łaskawym swym okiem
Część więtszą opatrował dostatnim obrokiem.
A gdzie na to moskiewski nie wystarczał datek,
Tedy on swymże własnym dokładał ostatek.
I insze wszem potrzeby pilnie obmyślawał,
Chudszym odzienie, drugim i groszy dodawał.
A tam się ze złej toniej wywikłanym zdało,
Jakoby już i w niebie lepiej być nie miało.
Bo on strach wielkooki, on strach niespodziany,
Już był zapadł ich zdaniem za żelazne ściany,
Tylko gdy nań wspomnieli, coś się im nudziło,
Jednak im wolnej myśli namniej nie trudziło.
A gdy tak co z większego już sobie wytchnęli,
I lepszego nadzieję szczęścia przedsię wzięli.
Inszą im nótę nagle zła moskwa zagrała,
Która ich niepodobnie zaś zafrasowała.
Car i dumni bojare do posłów wskazali,
Aby z dworu tych wszytkich koniecznie wydali,
Którzy w liczbę ich zgraje nie są poczytani,
Ani zrazu na ichże rejestrze podani.
Dopieroż się chudzięta powtóre kręcili,
Dopieroż znowu barzo o sobie zwątpili.
Ale czujni posłowie tej byli wierności,
Że ich chcieli ratować w takiej ich teskności,
Zbraniali się potężnie, i stanęli na tym,
Nie wydać, a znieść mężnie co przypadnie zatym.
A tego był koniecznie Oleśnicki zdania,
Bo go smutnej ruszyły braciej narzekania.
Im się ich tedy barziej moskwa domagała,
Tym też więtszy w tej mierze po nim odpór znała.
Nie dał nic na ich groźby, choć w tej burzliwości
Krom tego się obawiać mógł niebezpieczności.
Aż ci sami, o których ten targ był czyniony,
Uważając tę sprawę z tej i z owej strony,
Miękczyli twardostalny proźbą umysł jego,
Przywodząc mu na pamięć to, że z dwojga złego
Jedno lepsze obierać godzi się każdemu,
Boby to rzecz niesłuszna, aby oni jemu

Tym szkodzić mieli, co ich jednak nie wspomoże,
A snadź raczej wszech wespół upadkiem być może.
Gdyż moskwa przecie gwałtem będzie tego chciała,
By ich wola uporna górę otrzymała.
Ledwo miłośnik swoich do tego się skłonił,
Że przedsięwzięcie stałe gwoli im przełomił.
Zchronił jednak, których mógł, bo nie wszytkich byli
Niezbędni zdrajce na swój rejestr położyli.
O przedniejszych im gra szła, tych się domagali,
Tych też za takim musem nakoniec dostali.
Ci byli: Paweł Mniszek, starosta łukowski,
Jerzy Stadnicki i z nim Zygmunt Kazanowski,
Michał Radomski, Strzembosz, Maciej Domaracki,
Płatowie, Szczęsny Siewierski i Krzysztof Gnoiński.
Inszych aczkolwiek z temi pobrali nie mało,
A wszakże im nawięcej na tych należało,
Z którymi kiedy się już cny poseł rozstawał
I onych z rąk prawie swych moskalom oddawał,
Uczynił przeraźliwą rzecz, którąby była
Snadź i kamień nietylko człowieka ruszyła,
A mianowicie do tych, którzy na tym byli,
By co prędzej swą korzyść precz wyprowadzili,
Prosząc, aby przynamniej na to pamiętali,
Że to nie więźniów mają, którychby dostali
W boju losem wojennym, jak więc bywa, ani
Takowych, co na zdradzie jakiej pojmani,
Ale ludzi cnotliwych, z którymi się było
Inaczej, niż doznali, obchodzić godziło,
Ponieważ ich tu szczyre a uprzejme zdanie
W ten kraj zaniosło na ich obłudne żądanie.
Takie i tym podobne mówił do nich rzeczy,
Lecz to oni na barzo małej mieli pieczy.
Jednak znaczną poruszył żałość między swemi,
Tak iż płakać musieli, i sam płakał z nimi.
Ten był sposób smutnego ich z sobą rozstania,
Które skończyły ciężkie stron obu wzdychania.
W dworze więcej sta przychodniów zostało,
Których szczęście życzliwsze tym podarowało.
Tych niemal wszytkich zwykłą łaską podejmował
Dobrotny Oleśnicki, na co nie żałował
Kosztu, choć z ujmą swoją, aby żywność mieli,
A przy nim w tej niewoli głodu nie cierpieli,

W którą ich złej fortuny odmienność wprawiła,
I jakmiarz zapomniawszy tak w niej zostawiła.

PIEŚŃ.

Srogim wyrokiem w te odległe strony
Będąc zasłani, czas nieprzepłacony
Marnie tracimy, w niepewnym pokoju
Siedząc i w boju.
Niewinnie trwogi częste uznawamy,
Za krzywdą swoją żałośnie wzdychamy:
A przed oczyma zawsze stoją i ci,
Co są pobici.
Nietrwałość szczęścia złosnego przyczyną,
Że nam myśl zgasła wesoła, a iną
Chwilę dźwigamy już też zemdlonemi
Karki swojemi.
Długoż te gody nieszczęsne trwać mają?
Już to ach roku drugiego sięgają
Gody, na których więcej krwie rozlano,
Niż wina dano.
Nie takich godni oni lachowie byli,
Którzy uprzejmie zmiennym uwierzyli
Ślubom moskiewskim, mając za fant tęgi,
Ich złe przysięgi.
Bogdaj się w zdradzie swojej usidlili
Ci, co powodem tej niecnoty byli,
Owszem niech wszyscy źle zginą do znaku,
Krom wszego braku.
A my swe sprawy Panu poruczamy,
Choć w różnym szczęściu jednakąż mu wzdajmy
Cześć; on przemienić mocen przykre boje
W łube pokoje.

RAKI.

Rada to próżna nie potrzebne słowa,
Zdrada moc wzięła nie żywie nam głowa,
Zginął Dymitr już nie pewny wrót jego,
Minął ślad życia nie dojdzie zaś swego.

Trzeba w tym wątpić nie będzie nagroda,
Nieba przeciwne nie wróci się szkoda.
Trwałe ten usiadł nie podobien trzcinie,
Całe panuje nie snadnie zaś zginie.

Mome, synu gnuśnego snu z niewidnej żony,
(Któryś przez złość wrodzoną z nieba wyrzucony),
Twe potomstwo dotkliwe i w Moskwi się snuje,
Gdzie jako indziej wszędzie swe kły pokazuje:
Miń mię w mojej ojczyznie, a niech twojej ceny
Nieżyczliwej me podłe nie znają Kameny,
Bo ja tą małą pracą nie na chlubę gonię,
Gdyż mi się już z tej miary późno starać o nię.
Lecz wiem, iż mi nie wytrwasz; zatym czyń, co raczysz,
Łaski doznam niezwykłej, jeśli mię przebaczysz.

KONIEC.

POBUDKA

SŁAWNEY

KORONY POLSKIEY

do synów swych miłych, áby się niewinney krwie bráterskiey nád narodem Moskiewskim zemśćili, czásowi teráźnieyszemu służąca.

W Krakowie.

W drukárni Ianá Szeligi.

Jaśnie Wielmżnemu Panu

Jego Mości Panu

MICHAŁOWI KONARSKIEMU,

kasztelanowi Chełmińskiemu, kochmistrzowi Królewicza Jego Mości Bialomborskiemu, Kiszewskiemu, Amerztyńskiemu, etc., etc., staroście,

panu swemu miłościwemu.

Mając ja chęć uprzejmą, panie miłościwy,
Sługą twoim być zawsze, póki będę żywy,
Nie mogłem przez chudobę służyć w większej sile,
Jako w tym, co nie wątpię, przyjąć raczysz mile.
Niosęć ten upominek panu miłościwemu,
Który też prawie służy czasu dzisiejszemu,
Niosęż umysł i chęć tych, którzy dobrze życzą,
Radą twoją w senacie nadewszystko szczycą.
A więc nie dosyć na tym, że zacnością domu,
W którymeś się urodził, nie dasz wprzód nikomu,
Nie dosyć, że twą możność zdobią herby dawne,
Które pradziadom zacnym dały dzieje sławne:
Ale im się być baczysz sławny z przodków swoich,
Tym cię więcej wynosi sława z zasług twoich.
Przeto też u postronnych imię twoje slynie
I będzie dokąd Wisła nurtem w morze płynie.
Niechże insi sławie twej stawią marmurowe
Kolosy i tablice Pitagoresowe.
Niech insi niosą drogie, które Ganges daje,
Perły, któremi zdobi Indya swe kraje.
Ja to, na com się zdobył i co być wdzięcznego
Rozumiem, to oddaję w ręce pana swego.
Tuszę, wzgardzić nie raczysz daru ubogiego,
Barziej chęć niżeli dar ważąc sługi swego.

W. M. mego miłościwego pana naniższy służebnik

W. R.

Jeśliże się to trafia że człeka chorego,
Od przedniejszych lekarzów już snadź zwątpionego,
Wzmagają proste leki, samo przyrodzenie,
Czemuż by mnie tych czasów miało być wątpienie,
Że u nas jeśli kiedy otrzymać dziś mogę,
Do czego przyrodzone prawo czyni drogę.
Bo co się niepodobno drugim pierwej zdało,
To się już samą rzeczą nieraz pokazało,
Że ja gwałt srogi cierpię od tych bladych synów,
Gwałt cierpię z wami od tych zdradnych moskwicinów
O was samych i bracią naszę, w tamtej ziemi
Zdradzieckie pogubioną sidły zakrytemi.
Jąćby się wam wczas za to przedsięwzięciem stałem,
Żeby nie przyszło mówić późno: nie mniemałem.
Bo wiem, że omieszkanie szkodliwe każdemu
I już przyniosło zgubę państwu nie jednemu.
Was się wszystkich rzecz dzieje, u was ci to gore
Moja ściana, lecz rady w niezgodzie niespore.
Więc jako małe rzeczy zgodą urastają,
Tak niezgodą nawiększe prędko upadają.
Jest za co Boga chwalić, już się uprzątnęły
Te z większego trudności, które mnie smuciły.
Już teraz w moim państwie jestem pewna tego,
Że się baran nie będzie bał wilka zdradnego,
Nie będzie się i łani przed myśliwcem kryła,
Już się porządna zgoda w mój kraj przywróciła.
Nuż tedy żołnierz, jest że tu w mojej krainie;
Zda mi się, że go pełno, po swojej dziedzinie
Plondruje jeszcze kraje po stronach, gdzie może,
Bo się zgoła w gniaździe swym sam zmieścić nie może.
Podobno wy mnimacie, gdy jedni w niewoli,
Że drugich polska krzywda i bracka nie boli,

Pewnie przykładem przodków wam to obiecuje,
Iż, da Pan Bóg, to państwo wkrótce opanuje
I jawnie się tej krzywdy zemszczę tam nad nimi,
Którą zdradnie stroili nad synami memi,
I w tę, wierzę nadzieję, im to uczynili,
Nie żeby ich z jakowej przyczyny winili,
Lecz mnimali, że ich w tym nie miał kto ratować,
Boście wy też poczęli w ten czas rokoszować.
A iż na świecie tylko góry się nie schodzą,
Niech nikogo nadzieje próżne nie uwodzą.
Kto z was nie wie sławy mej, jako wrota długie,
Obce mury, waląc się, obalają drugie.
Nie raz wojsko moskiewskie znacznie się trwożyło,
Którego więc kilkakroć sto tysięcy było,
Nie raz rady szukali, jakoby ich ściana
Nie zgorzała, polskiego nie gniewali pana,
Najdowali ten środek, w kupę się zjeżdżali,
I gardła pod opiekę mych synów dawali.
Nie wspominam sławnych walk pod Łuki Wielkiemi,
Pod Pskowem, pod Sokołem i pod Połockiemi
Murami, które polski proch pod niebo roznosił,
Czym się nie jeden polski żołnierz też rozgłosił;
Ale jest jasny przykład i w dzisiejszej sprawie,
Kiedy był cny car szczypan na ojczystej sławie,
I jak do swego przyszedł, już niosąc obronę,
Gdy po dwakroć brał w ręce sceptrum i koronę.
Opola pod Putywlem nic nie przypominam,
Tylko was, dziatki miłe, wszystkich upominam,
Niechaj was krzywda ruszy braterskiej jedności,
Niechaj się w was ozowie iskierka miłości.
Jus gentium zgwałcono i cóż to dla Boga?
Czemu się nam w tej sprawie tak dzieje odłoga?
Radzę wam jako matka ujmicie się za to
Tak mocno, byście u nich byli tam na lato.
Niech wiedzą, że polacy nie są wyrodkowie
Od przodków, lecz są własni koronni synowie,
Którzy o każdą krzywdę swoję tak czynili,
Że przeciwnika na hak każdego wprawili.
A jeśliże tak możnym narodom dawali
Znaczny odpór i na tym ustawicznie trwali,
Aby ich wieczna sława w mierze swojej była,
Która między dwie morze brzeg swój rozszerzyła,

Cóż o tym błachym mówić moskiewskim narodzie,
Dla którego jam dziś jest w takowej przygodzie,
Jakowa nigdy na mię z wieków nie bywała,
Bo Polska zawsze w całym okręgu swym stała,
I nikt jej cnotą rodnych synów nie celował
W poselstwach, ani w żadnych krajach prześladował.
Poczuwaj się, polaku, w swojej powinności,
Poczuwaj się i ty, cny litwinie, z zacności,
Bo moskwa już to wiemy, co to za panowie,
Znamy je w obyczajach, znamy i w rozmowie,
Jest chłop by sójka w klatce, co szczebiotać umie,
A ledwie i sam czasem, co mówi, rozumie,
A też są miłosierni, gdy je nasi biją
Często, kiedy im ciężko w szelinę się kryją.
Z pierwotkuć się postawi, by miał zjeść każdego,
Ale potym do lasa masz posła pewnego;
Chłopi są z głupia chytrzy, ale tam prawego
Rozumu barzo mało zwłaszcza przystojnego;
Coby kogo oszukać, okłamać, oszydzić,
Tego jako za cnotę nie zwykli się wstydzić.
A więc by tej potworze przepiec się to miało,
Co się nad cnym narodem moim pokazało
Od nich, jako od zdrajców, prze Bóg: rata, rata,
Ratuj, cny synu ojca, ratuj bracie brata,
Bo aż to niemal wszyscy w przywileju mamy,
Że jako mazur kijec za pasem chowamy;
Ale nie wiem przecz tego wszyscy nie baczemy,
Iże się wszyscy marnie tym kijcem tłuczemy.
Mogliby być i trzykroć drudzy czasem bici,
Niżby się wykręcili, by zawiędłe wici,
Lecz my to w zysku mamy, kiedy się ruszemy,
Więcej niż nieprzyjaciel sami się niszczemy.
Gęsi, kury, barany, to powojujemy
Swoje, a łzami krwawe tam potrawy jemy.
Do tego pełno zawżdy w obozie płci owej,
Co jest zawsze przeszkodą męstwu w radzie zdrowej,
A chcemy żeby Pan Bóg nam poszczęścić raczył,
Jako by on na niebie takich spraw nie baczył.
Ano więc miasto szczęścia, czasem się krew leje,
A do domu piechotą drugi idąc mdleje,
Bo nie może inaczej dekretem Pańskim być:
Jaką ty miarką mierzysz, takąć będą mierzyć.

Wołają na to ludzie, iż bez płaczu tego
Mogłoby się wżdy naleźć co pobożniejszego,
Czymby to zacne państwo i sławniejsze było
I obcym się narodom znaczniej osrożyło.
Ale ja tu na ten czas dzwonka ruszać nie chcę,
Tylko mię ta niewola synów barzo tresce,
Wspomniałem sobie, jako niegdy samnitowie,
Nie mniemali, żeby też szło tam o ich zdrowie,
Gdy wolskie ekwiony rzymianie siodłali,
A gdy ich już nie stało, w drugich uderzali.
Toż było kartagińskiej pospolitej rzeczy,
Gdy nie chciała braterskich mieć potrzeb na pieczy,
Ufając, że ta krzywda mało ich bolała,
Przymierze z niemi dzierżąc, także odwłaczała.
Lecz skoro się rzymianie z temi odprawili,
Wnet samnitom, hetruskom wędzidło włożyli.
Obaczyła Kartago, gdy inych nie stało,
Że się o nie to wszystko złe też oprzeć miało:
Jeśli tedy wojnę wieść wprzód o Sycylią,
Potym o Hiszpanią i o Sardynią.
Jednakie i francuzom szczęście było z temi.
I Filip Macedoński nie uległ przed niemi.
Potym i Antyocha wrychle wypędzili,
A to ci wszyscy przedtym także rzecz zwłóczyli,
Jako my teraz. Czy już tej marnej poczworze
Damy tak na hardy kieł, gotujmy się sporze
Tam, gdzie niegdy Cheliński, gdy z Litwej wyciągnął,
Nad Borystenesem był namioty rozciągnął,
Dnieprem zową polacy z języka swojego
Rzekę tę barzo wielką i pędu prędkiego,
Którą rzekę gdy skoro polacy przebrnęli,
Nieznośną zawsze klęskę ci gburowie wzięli.
Nie raz na nie i w nocy napadał strach srogi,
Nie raz zdrajcy pierzchali z wojskiem swoim w nogi,
Nie inaczej jak oni tatarscy służkowie,
Których gdy nie chcieli bić szablami panowie,
Nahajkami się na nie wszyscy oburzyli,
Wnet ich, jak błędne owce wilcy, rozpłoszyli.
Tak właśnie to kilkaset żołnierzów królewskich
Rozgromi błędne stado bladińców moskiewskich,
Zdradę im hetmana ich na oczy przywodząc,
A zwierzchność miasto biczów nad nimi wywodząc.

A o wolność wam idzie, a czemuż wolności
Swej mocno nie bronicie według powinności?
Toć jest wolności bronić: swych nie odstępować,
Lecz we wszelkiej przygodzie słusznie ich ratować.
Na którą kolwiek ucha nakłaniałam stronę,
Wszyscyście o wolności wołali obronę.
Dziateczki moje miłe, osądźcie się sami,
A Pan Bóg przy tej sprawie będzie zawsze z wami.
Waszać to własna kwitnie tym porządkim sława,
Gdy się miłość miłością zawsze płaci sprawa;
Już wolność ta z swej strony w swej klubie została,
Która nam już upadać prawie poczynała,
Z drugiej strony tegożbym wam wiernie życzyła,
Aby się ta cnotliwa krew oswobodziła
Z rąk bezecnych moskalów: rata, prze Bóg, rata!
Gwałt cierpię z wami wespół, ratuj bracie brata.
Już mi słowa ustały, matce utrapionej,
Bo widzę w synowskiej krwi miecz być umoczony;
Przyjdzie mi radzić o nich, straciwszy nadzieję
Na to, że się sama ich szlachetną krwią zleję,
Że mi potym od żalu, jak Niobe dzieci
Gdy płakała, troskliwa dusza, ach! wyleci,
I stanę znaczną skałą, z której strumień wody
Wiecznie popłynie znakiem nienagrodnej szkody.
Lecz niźli się w opokę wysoką obrócę,
I tym samym żalów mych nieszczęsna nie skrócę,
To tylko rzeknę: wielka, ach! wielka przyczyna
Wam, dziateczki me miłe, jest na moskwicina,
Który, nie dosyć na tym, że wiele wytoczył
Krwie waszej i niegodne ręce nią omoczył,
Ale brzydki pohaniec więzieniem ich dręczy,
Ostatek i nieznośnym do tych czasów męczy
Głodem, a urągając im, te przykre słowa,
Często powtarza: „Lachu, biedna twoja hłowa,
Która się Dymitrowi marnie uwieść dała,
Że nam moskwic ostrożnej rozkazować miała,
I napełnił narodem swym te nasze kraje,
Wzniówszy i nabożeństwo, i swe obyczaje.
Jakoż jużeście byli rozciągać zamysły
Swe poczęli i Dymitr w hardość swą nieścisły
Was tylko ubogacać myśl swoję przyłożył,
A co dalej to moskwę strapioną ubożył.

Ale my postrzegszy to, nie daliśmy złemu
Sercu jego pociechy, spół z nim i waszemu".
Takie i ine słowa ten naród psi głosi,
A nie zemszczeniem, w pychę myśl swoję podnosi.
Nasi tylko to słysząc, łzami się zlewają,
Albo podczas i brzydkich słów ich nie słuchają,
A jeśli więc chce co, kto przemówić surowy,
Obiecuje mu wnet być moskwicin bez głowy.
Niestetyż, iż w tak lekkie ręce wpadł nasz drogi
Naród, by był choć turek pojmał go srogi,
Jeszcze by to znośniejsza; bo acz też w niewoli,
Być jednak lekcej, kiedy na okup pozwoli
Nieprzyjaciel; ale ta moskiewska niecnota
Nie chce na odkupienie wolności ich złota.
Tegoć się chce, i tego uprzejmie twe oko
Życzy sobie, i serce pragnie, psia posoko,
Abyś pomsty nie odniósł za srogie uczynki,
I nie wzięły oddania też twe upominki,
Coś na weselu rozdał. Nieszczęśliwe gody,
Któreście tak wiele krwie wzięły za nagrody
Utrat swych; o pohańcze, i słońce płakało,
Kiedy na niesłychany mord taki patrzało.
To samo oskarżywa przed Bogiem cię i to
Prosi, by twój uczynek miał płacą sowit^
Skarży na cię dotychczas ołtarza Pańskiego
Lekka uwaga, boś krew rozlał Pomaskiego
W ten czas, gdy odprawował naświętszą ofiarę.
O poganinie, wżdyś mógł swej srogości miarę
Zachować, sam nie chciałeś, ale srogie rany
Od ołtarza świętego kapłan oderwany
Odniósł i zwleczony z szat, potym dusza ciała,
Żałośnie narzekając, jego odbieżała.
Skarży na cię, pohańcze, przysięga złamana
I srogie mordowanie jako słuch jest pana.
Klęczy ustawnie proźba troskliwej Maryny
Przed Bogiem, a łzami twarz zlewając, przyczyny
Prosi u Matki, z której chwalebnego ciała
Część wziąwszy, bytność boska tu z nami mieszkała,
Aby jej Syn, zdjąwszy z nich niewolą okrutną,
Tyrańską, pocieszył już duszę prędkosmutną.
Owa na cię przed Bogiem więcej skargi zgoła,
Niźli mają słoneczne promienie swe koła,

A nie tylko iże tych, którym dajesz winę,
Więzieniem swoim trapisz. A cóż za przyczynę
Powiesz, że zatrzymawasz posła? aza temu
Słusznie wyścia wolności zabraniasz samemu?
O przeklęty narodzie, nie tylko przy sobie
Trzymać go nie godzieneś, ale i osobie
Przypatrować się nawet i jego rozmowy
Słuchać, krwi nieszlachetna i rodzie Kaimowy!
Pobożny Oleśnicki, twoja póki słońce
Wywodzić wschodnego morza będzie końce,
Sława głosić się będzie, bo za twoją sprawą
A rostropnym postępkiem rękę swoję krwawą
I zapalczywość srogą w teńczas hamowała
Moskwa zuchwała, gdy krew naszę rozlewała.
Świadczą ci, co za twoją mądrośćą dostali
Wolności, a ojczyznę miłą oglądali.
Ty, Królu, co świat rządzisz i górne obroty,
Zdejmi ze mnie z łaski swej tak srogie kłopoty,
A złożywszy, o Boże, domowe ciężary,
I do iskry namniejszej zgasiwszy pożary,
Niechaj cię krzywda nasza samego zaboli,
Którą mamy od moskwy i wybaw z niewoli
Wszystkich, co ją tam cierpią, a sam naszej wzgardy
Zemści się, jaką nam lud wyrządził ten hardy.
Pokarz jako Gomorę wybawiwszy Lota,
Niech weźmie swą zapłatę jawna ich niecnota.

Lámeut serdeczny iedney Szláchetney Pániey, ktorey mąż w Moskwie zginął przy Carowey.

Już do jednego z Moskwy przyjechali,
Którzy nieszczęsne gody odprawiali
Dymitra cara z Maryną Mniszkowną,
Ktorym wźiął Szujski wrychle moc zwierzchowną.
Haniebna krzywda, sprawiedliwy Boże,
Kto się przed Tobą wyżałować może,
Naszych polaków, którzy prowadzili
Zacną Marynę, w Moskwie ich pobili.
W tymże nieszczęściu i mnie się dostało,
Tam wszystko dobre z mym mężem zostało,
Którego więcej nie ujźrzy me oko,
Ty wiesz, mój Boże, któryś jest wysoko.
Już cztery lata minęło tej trwodze,
Jako me serce źle tuszy niebodze:
Częste lękania, myśl ustawnie plecie,
Że go nie ujźrzę aż na onym świecie.
Już i więźniowie stamtąd wszyscy wyszli,
Ludzie kupieccy do jednego przyszli,
A przecię męża nie widać mojego,
Bóg wie, co się wżdy dzieje takowego.
I Wojewoda już jest na Samborze,
Nie nalazł Cara przy polskim taborze,
I ja o mężu namniejszego słowa
Nie mogę słyszeć smętna białogłowa.
Powiedz mi który dla Boga żywego,
Gdziebym nalazła małżonka swojego,
Pójdę przez puszcze i przez błota pójdę,
Niech tylko smętna męża swego dojdę.
Jeziora wielkie i zwierzę okrutne
Nic nie zaszkodzą: bo me serce smutne
Wszystko to lekce ważyć będzie sobie,
Namilszy mężu, i więcej dla ciebie.
Niebespieczenstwa i trudne przejazdy
W ziemi moskiewskiej, żołnierskie najazdy
Mnie nie ustraszą; ty sam widzisz, Boże,
Nic mi na świecie miłego być może.

Proszę, powtóre, powiedz kto cnotliwy
O moim mężu, jeśliże jest żywy?
Pobieżę skokiem i na koniec świata,
Bez niego wzgardzam i nadłuższe lata.
I za ostatnie morze lodowate,
I tam skąd idą towary bogate,
I do Arabów, i gdzie Persa srogi,
Pójdę cię szukać, mój kochanku drogi.
Ciebie pozbywszy utraciłam wiele,
Poszło mi w smutek me wszystko wesele;
Język smak stracił, oczy snu nie znają,
Żadnej pociechy od ciebie nie mają.
Ustawiczne łzy oblewają lice,
Przychodzą na myśl skryte tajemnice,
Rospamiętywam one wdzięczne słowa,
Którem z nim miała młoda białogłowa.
Ciężki frasunek, ciężka w sercu rana,
Wyglądam wieczór, począwszy od rana,
Jeśli nowiny kto mi nie przyniesie?
Namniej nie słychać! Zginął jakby w lesie.
Już i o żadnym Polaku nie słychać,
Któryby jeszcze miał z Moskwy przyjechać,
Oprócz żołnierstwa, którzy dobywają
Carskiej stolice, ci znać nie dawają,
Co się tam dzieje: albo go nie znają,
A mnie strapioną na słowie trzymają,
Która go pragnę widzieć w tej godzinie,
Niż kiedy sześć lat albo i siedm minie.
Ni ja mężatka, ni wdowa, do końca
Nie wiem co czynić, Boże, mój obrońca,
Łzy krwawe leję, serce ociężało,
Ledwie już żywo do tych dób zostało.
Płaczcie mię chmury, płaczcie jasne nieba,
I tobie płakać, Neptunie, potrzeba:
Zahuczcie morza, uczyńcie szum lasy,
Patrząc na mój płacz i na smętne czasy.
Płaczcie dziś ze mną, małżonki cnotliwe,
Któreście ku swym małżonkom chętliwe,
Wy wiecie dobrze, co jest prawa miłość:
Gdy na nię wspomnę, przychodzi na mię mdłość.
Musicie mi to wszystkie zgoła przyznać,
Że w nas najwiętszą zawsze miłość poznać,

Kiedy się w swoich małżonkach kochamy,
W ich moc i wolą zdrowie oddawamy.
Bogdaj się była ta Moskwa zapadła,
Pierwej niżlim ja w ten frasunek wpadła;
Niechaj miecz krwawy w tym państwie panuje,
Bo ten zły naród sirot nie szanuje.
Właśnie ja teraz jak synogarlica,
W smutku zostawam przez oblubienica,
Ciężko wzdychając, ustawają siły,
Jakby w ciele mym już nigdy nie były.
Co żyję, tobym rada już umarła,
Choćby mię ziemia i żywo pożarła:
Niech mię pogrążą w morzu słone wody,
Nikt nie nagrodzi mojej wielkiej szkody.
Sam Bóg mi był dał małżonka takiego,
Który był prawie wedle serca mego:
Z nim wszystko było zdrowie i fortuna,
W każdej przygodzie on był ma obrona.
On był pociecha, on mię rozweselił:,
A teraz nie wiem, kędy się odstrzelił,
Niestetyż, Boże, gdzie się to podziało,
Wszystko do Moskwy przy nim zajechało.
Bezecny rodzie, niegodzieneś tego,
Iżeś krew przelał małżonka mojego:
Gdzieś to mnie było z nim do grobu włożyć,
Jego członeczki z moimi położyć.
Pożal się, Boże, Polaków cnotliwych,
Że tam polegli od tych psów zdradliwych:
I mój mąż drogi, me wdzięczne kochanie,
Który się mnie już więcej nie dostanie.
Ale ty, Sędzia, z nieba wysokiego,
Wejźrzy na krzywdę narodu polskiego,
Rozsądź prawdziwie, kto praw, a kto krzywy,
Wygładź ten naród moskiewski fałszywy.
Mam za to, Boże, iże te łzy moje
Przenikną kiedy przez obłoki twoje
I przydą przed Cię, stworzyciela swego,
A ty się zemścisz krzywdy męża mego.

Указатель личныхъ именъ.

(Не вошли въ указатель имена изъ области миѳологіи и древней исторіи).

СЛОВАРЬ.

Abo = albo (страница 76, 82), или.
artowny, artowany = hartowny (43), каленый.
atlembas (41), шелковая матерія.
aza, azaż (74—76, 104, 105), развѣ, -ли.
bachmat (19), турецкая лошадь.
bałuch (26), суетливость.
barańczuchowy (43), бараній.
baryła (120), бочка.
barziej = bardziej (130), болѣе.
barzo = bardzo (17, 51, 114), весьма.
bawienie (81), пребываніе.
Bazylid (8), Васильевичъ.
Bernat (83), Бернардъ.
białogłowa, białagłowa (140, 141), женщина.
białozór (3, 38), кречетъ, соколъ.
bity (17), гонимый.
bladiniec (134), распутный мужчина.
błyskocić się (13), блестѣть.
boginny (45), божественный.
bojownik (79), воинъ.
na bój sadzić (39), послать въ сраженіе, на бой.
braciej (121), братьей.
bracki (80, 131), братскій.
brona (19), ворота.
buntowny (9), мятежный.
w cale (16, 76), въ цѣлости.
carewic (21), царевичъ.
celować kogo (47), провосходить.
cerę wybijać (89), придавать красоту.
chciwozdradny (26), жадно-измѣннический, жаждущій измѣны.
cherchel (11, 30), коварное убійство, подвохъ, хитрость.

chcé gromadzić (94), пожелать, имѣть желаніе.
chętliwy (37, 76, 141), охотный, веселый, благопріятствующій.
na chlubę gonić (128), дѣлать ради славы, извѣстности.
chocia (99), хотя.
chudoba (129), бѣдность, недостатокъ.
chudszy (125), бѣднѣе.
chudzięta (125), бѣдняжки.
chutki (29), скорый, быстрый.
chutnie (51), охотно.
chwalniejszy (68), болѣе достойный похвалы, похвальнѣе.
chybko (20), скоро.
ciekopłynny (8), жидко-текущій, текущій жидкостью.
ciężary domowe złożyć (137), усмирить домашніе раздоры.
cny (81), честный, почтенный.
cukrować (94, 99), подслащать, замышлять злое, говоря сладкія слова.
bez czasu (10), преждевременно.
czerniec (13), монахъ, чернецъ.
czerniecki (15), чернецкій, монашескій.
czerstwszy (39), бодрѣе.
cześć sporządzać, sporządzować (5, 90), оказывать, снискивать честь; заставлять оказывать честь.
w czyn biegły (19), опытный въ дѣлѣ.
dać się z wszystkim (87), отдаться со всѣмъ.
darski = dziarski (121), дѣльный.
deferować (46), подносить что-либо, прислуживать.
długoszeroki (23), длинноширокій.
długowieczny (56), долговѣчный.
dno (41), фонъ въ матеріи.
dobić komu (121), надоѣсть, докучать.
dobromyślny (42), благонамѣренный.
dobrotny (126), добрый, дѣлающій добро.
dolin (27, 29), долина.
dosiągać (8), добиваться.
dotkniony = dotknięty (75), одержимый, пораженный чѣмъ, постигнутый.
dowcip (120), остроуміе, способность.
doźrzały = dojrzały (10, 13), зрѣлый.
do tych dób (141), до этого времени, до сихъ поръ.
drogi dosiądz (120), отправиться въ путь.
drogę zajechać (74), стать поперегъ дороги.
drzewce (28), копье.
dwoostry (98), обоюдоострый.

w dyament pisać (54), укрѣпить что-либо для вѣчной памяти такъ сильно, какъ будто бы это было написано на алмазѣ.
dzierżawa (30, 68), область, государство.
dzięgi (88, 117), деньги.
dzięki (87, 124), благодарность, извиненіе.
dzisia (8, 9, 45), сегодня, нынѣ.
dźwięk wzbijać (40), возносить голосъ.
dzwonka ruszać (134), звонить; бить въ набатъ, тревогу.
ekwiony (134), лошади.
fałeszny (13), ложный.
fant (127), гарантія, залогъ.
farba (6), окраска; bez farb, безъ посторонней мысли, безъ лицемѣрія.
fortele (16), козни.
frasowity (51), хлопотливый, приносящій много заботъ.
frasowny (53), полный заботъ, озабочивающій.
fraucymer (47), женскій штатъ придворный; женская прислуга.
frymarczyć (87), торговать, продавать.
za gęby brać (98), ссориться, драться.
gęstociemny (8), темно-густой.
gęsty (93), сильный, интенсивный.
głos wszczynać (38), начать рѣчь.
głowę psować (17), ломать голову.
głusny (12), глухой.
goloostry (broń 19), острая, обнаженная сабля; бѣлое оружіе.
górny (3), находящійся на вышинѣ.
górolotny (79), высоко парящій.
góry или górę wzbijać (93), гордиться; быть гордымъ, спесивымъ; возноситься къ верху.
grodzić (53), ставить предѣлы, ограничивать.
gruby (14), грубый.
grzecznie (119), изящно, красиво.
grzmot (117), гулъ, шумъ.
gwiazdeczny (16), звѣздистый.
na hak wprawić (132), повѣсить на крюкѣ.
w hardość nieścisły (104, 135), недовѣряющій своему высокомѣрію.
hłowa (135), голова.
w hojności stąpać (93), пользоваться изобиліемъ.
hroszyk (97), грошъ.
humien = ihumien (15), игуменъ.
hydzić się (93, 123), чувствовать отвращеніе, стыдиться.
hypki = chybki (25), скорый.
indzie (124), куда-либо въ другое мѣсто.

inowłajca (39, 49), единодержавецъ, единодержавный властелинъ.
iny = inny (105, 127, 134, 136), другой.
jadocynny (17), разъѣдающій.
jakmiarz (120, 127), какъ будто, будто бы.
jarczak (115), арчакъ, сѣдло.
jasnoszeroki (świat, 51), свѣтлый и широкій міръ.
jaszczur (89), ящерица.
na jawią odkryć się (122), стать явнымъ.
jąć (20), начать, взяться.
jednorządca (18), единодержецъ.
kanak (45, 88), ожерелье.
karliwy (13, 28), карловатый, выродившійся.
Karolus (73), Карлъ.
karwasz (43), сабля.
katerwa (46), толпа.
kędy (89), гдѣ.
na bardy kieł dać (144), позволить гордо заупрямиться.
kijec (133), палка.
kluba (135), норма, колея, предѣлъ.
kłopotny (43), вызывающій хлопоты.
kochanie pokładać (90), любить, отдать любовь.
kochmistrz (130), кухмейстеръ.
komonik (27), рядовой солдатъ.
komonny (24), обыкновенный, простой.
komornik (88), придворный.
konterfet (83), портретъ.
kontrakty (24), переговоры.
konwia (120), кувшинъ.
końca siągać, sięgnąć (38, 90), притти къ концу, достигнуть цѣли.
kończysty (4), имѣющій острые концы, остроконечный.
kosztoświetnący (46), великолѣпный, драгоцѣнный и изящный, драгоцѣнно-изящный.
koścień (9), костяной жезлъ, трость изъ слоновой кости.
kotarcha (28), палатка, шатеръ.
kozorożec = koziorożec (8), козерогъ.
kożdy = każdy (92), каждый.
pod korcem świecić (81), быть сокрытымъ.
Krakowy (37), Краковскій.
krąg = okrąg (77, 82), кругъ, земной шаръ.
kres wziąć (90), притти къ концу, получить исходъ.
krewny (106), основанный на родствѣ, родственный.
kręcić się (125), суетиться.

kroki udać swe (114), направить свои шаги.
krom (123), внѣ, безъ.
krotochwila (120), забава, увеселеніе.
krótce (17), вкратцѣ.
krwawochutny (8), кровожадный.
krwawomord (20), кровавое убійство.
krwawożerczy (51), кровожадный.
krwie czyjej ściągnąć (91), быть чьимъ-либо родственникомъ.
krwią spocony (11), обогренный, облитый кровью.
krwierozlewca (11), проливающій кровь.
krzywdę stroić (132), обижать, наносить обиду.
krzywowydzierca (14), вѣроломный похититель, узурпаторъ.
krzywy (142), неправъ, злой, виновный.
kształt (92), образецъ.
w kupę się zjeżdżać (132), съѣзжаться купно.
kupieccy ludzie (140), купцы.
kusić (123), пробовать.
kwapić (43), спѣшить.
łaty stalony (92), продолжающійся многіе годы.
lecić (93), поручать, препоручить; lecić się (90), отдать себя подъ опеку, въ покровительство.
lecie (81), лѣтомъ.
legać (10), лежать.
lekcej (104, 136), легче.
lekczyć się (123), оказывать свое легкомысліе.
lichy (110), пошлый, низкій.
litować czego (111), жалѣть чего.
lodny (8), ледяной, ледовитый.
lsknąć się (41), блестѣть, свѣтиться.
lśny (89), блестящій.
lustrować się przed kim (17), представляться кому.
lutość (75), милосердіе, сострадательность.
łani (131), лань.
łaskę pokazać (91), почтить милостью.
łatwie (111), легче.
łkanie (89), рыданіе, всхлипываніе.
łoża = łuża (55), лужа.
łożnica (64), ложе, спальная комната.
łożony (26), расположенный.
mać (31, 32), мать.
mahometski (74), магометанскій.
manele (20, 89), оковы, дыба; браслеты.

marmurek (8, 38), мѣхъ черной лисицы.
z wielu miar (112), во многихъ отношеніяхъ.
z miary nachynąć (106), отклонить отъ нормальнаго положенія, выбить изъ равновѣсія.
miasto (80), вмѣсто.
miąższy (116), толще.
miech (97), карманъ, кошелекъ.
mieć się do czego (76), стремиться къ чему.
miejscy stać (11), стоять мѣстами.
miesięczny (105), лунный.
mieszkać (32), медлить.
miłośnik (126), любящій.
mkły (6, 44), скорый, скоро проходящій, тлѣнный.
mnimać (131), полагать, думать.
mnimanie (98), мнѣніе.
modła (87), жертва, молитва, святость.
monaster (10, 13, 119), монастырь.
moskwicin (76, 104, 136), московитянинъ.
możność (130), могущество.
mrozem przesadzony, zjęty (68, 78, 79, 89), пронятый морозомъ, холодомъ.
murowny (9, 96), каменный, укрѣпленный стѣнами.
mylnobiegły (43), не оправдывающій надеждъ.
mylny (90), суетный, обманчивый.
nabarziej (121), наиболѣе.
nadany (112), полезный.
nadkrócić się (113, 117), сократиться.
najdować (132), находить.
naleźć się (134), найтись.
namiatywać (23), закидывать, забрасывать.
namniej (89), наименѣе, меньше всего.
namniejszy (137), наименьшій.
namódz się (19), утрудиться, усильно трудиться.
naprzejmy (32), попеременно.
napsować się (106), страдать отъ чего, потерпѣть.
nastrzmiony (119), нагроможденный.
nawrzeć (29), придавить, прижать.
naznaczony (81), опредѣленный.
nędzą zgryzły (10), изъеденный, истощенный нищетою, бѣдствіями.
niebezpieczność (68), опасность.
niebo izdebne (119), потолокъ.
nieboga (140), бѣдная, несчастная женщина.

niedobyty (82), неодолимый, недоступный.
nienadany (68, 77), непризванный.
nienagrodny (104, 135), невознаградимый.
nieodrzutny (99), неотразимый.
niepamiętny (68), забывчивый, вызывающій забвеніе.
niepławny (63), несудоходный.
niepochybny (118, 120), необходимый, неизбѣжный.
niepocześnie (74), безславно.
niepodobno (131), невозможно.
niepodobny (123), неправдоподобный, неосновательный.
niepożyty (99), неуничтожаемый, неистребимый, невредимый.
nieprzebrany (67), неистощимый, неисчерпаемый.
nieprzerodzony (65), неисчерпаемый, неисчерпаемо плодородный.
nieprzetrwany (68), нескончаемый, вѣчный.
nieroztargniony (99), неразрывный.
nierzkąc (119), не говоря.
niespany (81), непроспанный.
niespory (131), безполезный, тщетный, безуспѣшный.
nieustawiczny (100), измѣнчивый.
nieużycie (90), безполезно, необыкновенно.
niewidny (128), невидимый.
niewysławiony, niewysłowiony (73, 77, 83), невосхвалимый, невыразимый въ славѣ.
niezbożny (61), нечестивый.
niezmarszczony (twarz, 37), веселый, несморщенный (лицо).
ninie (66), нынѣ.
nogochutliwy (8), скороногій.
nos (3), клювъ.
noszenie (36), украшеніе изъ цѣннаго металла (ожерелье, браслетъ).
nowotny (118), новый, неупотребляемый раньше.
nuż (116), затѣмъ, далѣе.
obejźrzeć (39), увидѣть, разобрать.
obfito (98), обильно, въ изобиліи.
obłoczny (ściana, 26), облачный (стѣна), небесный сводъ, небосклонъ.
obłoczyć (39), одѣвать.
obmąt (20), омутъ.
obmyślanie (74), обдумываніе.
obrok (125), продовольствіе, пища.
obronie kogo się dać (31), отдать себя подъ чью-либо опеку, завѣрить себя чьей-либо опекѣ.
obrzym (111), великанъ.
obzierać się (8), оглядываться.

ochota (51), желаніе.
ochotny do czego (79), стремящійся къ чему.
ociec (31, 68, 77), отецъ.
odczynić (44), отдать, вернуть.
odjąć się czemu (121), избѣгнуть чего, освободиться отъ чего.
odłoga (132), замедленіе.
odstrzelić się (142), удалиться, уклониться съ прямого пути.
odtychmiast (112), съ того времени.
odwłaczać (134), медлить.
Ofanas (75, 84), Аѳанасій.
omieszkanie (131), медлительность.
omylić się na czem (121), ошибиться въ чемъ.
opatrować (125), снабжать.
opatrznie (25), осторожно, внимательно.
opiece się lecić (86), отдать себя подъ опеку.
opojony (114), объятый чѣмъ, упоенный.
opole (132), поле, лагерь, окопы.
osieść (12), засѣсть на чемъ, — stolec, вступить на престолъ.
ośliznąć (25), сдѣлаться скользкимъ.
osobę nieść czyjąś (75), быть представителемъ кого-либо.
z ojczystej osoby odcinać kogo (90), лишать кого семейнаго положенія, отцовской фамиліи и національности.
oszydzić (133), осмѣять.
otwarzać (62), отпирять, отворять.
owa (105), вотъ.
ozowie się (132), отозвется.
ozywać (6), отвѣчать чему, соотвѣтствовать.
pacierze (89), четки.
z pamięci zgładzony (96), забытый.
patefacyona (?, 87), открытая, явная (отъ лат. patefacere).
patrzeć w co (74), разсматривать дѣло, вникнуть въ дѣло.
paznokty (12), ногтями, когтями.
petiorec (21, 82), пятигорецъ, происходящій изъ Пятигорска.
pielgrzymstwo (81), странствованіе, скитальчество.
z pierwotku (133), сначала.
plac (92), мѣсто; z placu zstąpić (12), уступить съ мѣста.
placić (118), приносить пользу.
platny (38), оплаченный, приносящій пользу.
płony (120), тщетный.
płużyć (42), относиться къ кому-либо съ вниманіемъ, прислуживать, угождать кому.
pociechą wsławiony (88), столь славный, что вызываетъ утѣшеніе.

pocieszny (92), утѣшительный, утѣшающій, вызывающій радость.
poczcić (47), почтить.
poczwora (134), уродъ.
poczytany (125), зачисленный.
podczas (66, 136), по временамъ, иногда.
podejźrzenie (123), подозрѣніе.
podstępca (61), хитрецъ, измѣнникъ.
pogotowi, pogotowie, pogotowiu (2, 39, 81), тотчасъ.
pogrzebł (80), схоронилъ.
pogubiony (131), погубленный.
poimać (113), схватить.
pójść ku czemu (82), спѣшить къ чему.
pojśrzodek (74), середина.
pokład (114), попона, покрывало.
pokoja zażywać (4), наслаждаться спокойствіемъ.
pokwapić, pokwapiać się (9, 92), поспѣшить, спѣшить.
polatywać (79, 82), взлетать, полетывать.
pole zastępować (113), занимать мѣсто.
pompa (117), великолѣпіе, пышность.
popędliwy zdradą (86), вызванный измѣною.
poradny (54), умѣющій помочь себѣ.
posiłek (82), помощь.
posłannik (88), посланникъ, посолъ.
posoka (8, 86), кровь.
poszlakować (80), найти слѣдъ.
poświata (12), сумерки.
potoczność (45), обходительность, умѣніе вести себя.
potrafić w co (119), повести дѣло.
potrzebien (21), нужный.
powažność (116), авторитетъ.
powiedać się komu (13), открыться кому-либо.
powinni (86), родственники.
powłóka (81), скитальчество, постоянный переходъ съ одного мѣста въ другое.
pozorny (116), видный, замѣчательный, пышный.
pozór (42), видъ.
pożyć kogo (10), сгубить, убить кого.
pók = póki (90), пока.
półtorąstą (22), съ полутора стами.
prace i kosztu wieść (113), не щадить труда и издержекъ.
prawie (142), какъ разъ.
precz (38), вдаль.

prędkosmutny (136), неожиданно опечаленный.
pry (9), говоритъ.
przebaczyć kogo (128), забыть кого.
przecię (140), однако, всетаки.
przeciwić się (80), сопротивляться.
przejrżenie boże (81), воля божья.
przełomić (96), сломить.
przemysł (81), уловка, хитрость.
przemyślawać o czem (112), обдумывать что либо.
przepiec się (безлично, 133), пройти, сойти кому-либо безнаказанно.
przeskok (21), дѣло, упражненіе, проходъ, уловка, хитрость (въ военномъ искусствѣ).
przesłodki (62), пресладкій, очень сладкій.
przestać do czego (79), достигать, касаться чего.
przeważny (21, 32, 90), первенствующій, дающій перевѣсъ, болѣе вѣскій; первый, главный; побѣдоносный.
przewdzięczny (47), прелестнѣйшій.
przez (124, 142), безъ.
przeżegnanie (57), благословленіе.
w przód dać (130), позволить опередить себя.
przygoda (92), случай, приключеніе.
przyjaźliwy (112), дружескій.
przyjechany (117), прибывшій.
przykrycie (89), крышка.
przypatrować się (81), присматриваться.
przyprawa (81), предварительныя мѣры, приготовленіе.
przyrodzenie (97, 131), природа.
przysada (15), засада, обманъ, уловка.
przysięgę wznawiać (25), возобновлять присягу, подтверждать присягою; przysięgę odprawować (97), приносить присягу.
przystojność (125), подобающее приличіе.
przyść do czego (14, 80), достигнуть чего-либо.
przywrzeć (9), прильнуть.
przywykły czemu (82), привычный къ чему.
puknąć (14), пухнуть.
punkt (88), извѣстіе, статья.
puzdro (89), ящикъ.
radością pełnić ściany (33), наполнять радостью стѣны (города).
raróg (3), балабанъ, ястребъ.
radni panowie (91), сенаторы, совѣтники.
rady sięgnąć, dosiągać (23, 94), спрашивать совѣта.
rata! (133, 135), спасайся!

regał (41), регалъ, военная труба.
robotę konać (11), совершить дѣло.
rodny (13, 97, 133), родной.
rokoszować (132), заключить, составить рокошъ, конфедерацію законную оппозицію противъ нарушенія извѣстныхъ правъ).
rosły (11), продолжительный.
rostruhan (44), чаша, бокалъ.
rostyrki (4, 106), раздоры, распри.
rozczytać (61), растолковать, понять.
rozgłosić się (132), прославиться.
rozjazd, rozjechanie (90, 93), разлученіе.
rozmysł stosować (16), обдумывать.
rozrząd (17), постановленіе, рѣшеніе.
rozwad (41), разведеніе, разложеніе.
rozwadzić (3), поссорить.
rozwiązać co (53), освободить, уволить отъ чего.
rumricht (11), волненіе, шумъ.
rząd (116), сбруя.
rządnie (29), порядочно, хорошо.
rządny (25), управляющій.
rzecz uczynić (32), обратиться съ рѣчью; rzeczami mieniać (87), представлять дѣла то въ томъ, то въ другомъ видѣ.
sadzić majętności w czyjej połowie (53), жертвовать имуществомъ въ чью пользу.
sajdak, sahajdak (22, 140), колчанъ.
samorodnopstry (116), пестрый отъ природы.
samowłajca (61, 63), самодержецъ.
schodzić na czem (116, 119), недоставать чего.
serce wziąć (82), ободриться.
shydzić sobie (15), получить къ чему отвращеніе.
siągać (93), достигать.
sieła = siła (17, 21, 80), много.
sierciąmienny (8), имѣющій шерсть съ отливомъ.
siercisty (40, 88), густошерстый, шерстистый.
sierocić (86, 92), оставлять сиротами.
sirota (142), сирота.
skaza (74), царапина; ущербъ, вредъ.
skazować (87), указывать.
skaźca (101), измѣнникъ, оскорбитель.
skokiem (42), тотчасъ, сейчасъ, сразу.
skóry stawić (99), подвергаться опасности, рисковать собою.
skrzątwa (121), стараніе, забота, торопливость.

skusić (68, 80), испробовать, вкусить, испытать.
skutkiem doznawać (37, 87), испытать на дѣлѣ, по результатамъ.
skwierczyć (106), сѣтовать, стонать.
słabieć (73), ослабѣвать, терять шансы.
na sławie szczypać (132), обижать, позорить доброе имя.
sławorodny (57), приносящій славу.
na słowie trzymać kogo (141), обманывать на словахъ, давать тщетныя обѣщанія.
sługmi (3), слугами.
w słuszności się układać (32), склоняться къ справедливости.
służba (45, 119, 120), сервизъ, столовые приборы, столовая посуда и шкафы для нея.
służby dawać (91), прислуживать, служить.
służebny (91), относящійся къ служенію.
służkowie (134), слуги, служки.
smarag (89), изумрудъ.
smelc (89), украшеніе изъ каленнаго золота или серебра.
w smutek pojść (141), обратиться въ печаль.
smutnocichy (17), унылый, тихо скрывающій печаль.
snować co komu (14, 29), совѣтовать, нашептывать, подсунуть; snować gwiazdy, распускать звѣзды.
sorok (38, 40, 41, 43), сорокъ.
sowito (105, 136), обильно, щедро.
spadły (10), упавшій.
spodek (119), полъ, грунтъ.
spodziać się (121), ожидать.
sporze (134), скорѣе.
sprawy na sobie miewać (113), имѣть себѣ порученными дѣла, вести дѣла.
sromota (76), позоръ; sromotą zmazać = опозорить, запятнать позоромъ.
stanowić swe nogi (15), держать свой путь, направляться.
starania knować (6), обдумывать дѣло, направлять заботы; staranie zasadzić (19), постараться, приложить усиліе.
statek (100), постоянство.
stolec (32, 93), престолъ.
storęczny (111), сторукій.
stradać czego (3), терять, лишаться.
struś (3), страусъ.
strwogany (19, 37), нарушенный, расторгнутый, взнузданный.
subtylny (36), ловкій, тонкій.
sumnienie (2), совѣсть.
na szanc stawić (101), рисковать, подвергать опасности.

sycić (11, 12), удовлетворять, насыщать; sycić się, насыщаться.
szablami wytrzeć (29), истребить саблями, уничтожить.
szańcować (29), окружать окопами, окапываться.
szarokrwawy (22), темно-кровавый, сѣро-кровавый.
szczerbić (92), выщерблять, дѣлать щербину.
szczerozawojkowy (38), сдѣланный изъ драгоцѣннаго мѣха, употребляемаго лишь на шапки или колпаки.
szczęsny (37, 82), счастливый, благополучный.
szczycić (130), ставить, цѣнить высоко.
szczyrozłoty (56), изъ литого золота.
szczyry (15), искренній.
szelina (133), ущеліе, чаща, кустарникъ.
szkarady (61), позорный, гадкій.
szkarłat (88), яснокрасная матерія, сукно.
szlyk (38, 114), башлыкъ.
szrobować (10), подсунуть, втереть кого куда-либо.
sztuk zażywać (10), прибѣгать къ уловкамъ, хитростямъ.
szwank (80), ущербъ, вредъ.
szwankować (23, 26, 86), страдать недостаткомъ чего, быть слабымъ, потерпѣть ущербъ.
szykowany (55), построенный.
szyroki (111), широкій.
ściany postronne wycierać (13), скитаться по сосѣднимъ странамъ.
ście = iście, pójście (15, 32), шествіе, шаги.
ślak (22), слѣдъ.
ślub (18, 115), присяга, обѣтъ; zjęty ślubem (39), связанный присягою.
śmierzyć (118), усмирять, смягчить.
świat zakonny (13), монашеская жизнь; z świata zjąć (10), лишить жизни, стереть съ лица земли.
świątobliwy (80), благочестивый.
świeboda (93), свобода.
świetnowzorzysty (41), свѣтлоузорчатый.
tamteczny (15), тамошній.
tatarzyn (76), татаринъ.
tebinki (115), башмаки.
telet (44, 88), драгоцѣнная матерія и верхняя одежда, сдѣланная изъ нея.
tesknić (65), тосковать.
teskność (125), затруднительное, незавидное положеніе.
teskliw (61), тоскующій.
tkwiać w czem (114), находиться, торчать.
tram (25), балка, бревно.
treskać (134), наказывать, удручать, угнетать.

tropaszczęki (97), трехглавый.
troskanie (86), забота.
trowieki (97), трехвѣкій, трехсотлѣтній.
truchły (124), ослабѣвшій, изнеможенный.
trwać na czem (132), настаивать на чемъ-либо.
na trwogę stawić (87), подвергать опасности.
trwożyć sobą (82), бояться.
trzask (114), шумъ.
tuszyć (55, 98, 130, 140), надѣяться.
twardostalny (125), твердый какъ сталь.
twarz swoję brać komu (91), лишать кого своего облика, удаляться отъ кого; z twarzy czyjej porwać (91), лишить кого чьего облика, удалить кого, разлучить съ кѣмъ.
ubiesiedzicć (9), задать пиръ; доставить радость, обрадовать.
ujęcie (89), ручка.
ujźrzeć (19, 140), увидѣть, замѣтить.
uknować (7), замышлять.
ukrócić (16), обуздать, унять, усмирить.
umykać się czemu (81), избѣгать чего.
upad (32), паденіе, упадокъ.
upatrować (16), предусматривать, обсуждать.
upomink (16), подарокъ.
uprawować (93), подготовлять.
uronić (122), потерять.
usadka (29), засада.
ustawnie (33), постоянно, непрерывно.
utrata (61, 165), потеря, убытокъ.
uwaga lekka (105), легкомысліе, пренебреженіе.
uważyć (17, 53, 60, 121), принять во вниманіе, вникнуть во что; оказать честь, почитать.
uwodzić (22), уводить, предводительствовать.
walkę budować (26), подготовлять войну.
wartować czego (25), стеречь.
ważny (15), серьезный.
wątlić (10), вредить.
wątpić w czem (128), сомнѣваться.
wejźrzeć w co (39, 142), взглянуть, разсмотрѣть.
wespół znieść (121), собрать, соединить вмѣстѣ.
wetować krzywdy (77), дать возмездіе за обиду.
wezwany (123), приглашенный.
wględać (44), разобрать, разсмотрѣть.
wiarolomny (54), вѣроломный, клятвопреступный.

wiatr chwytać (20), суетиться понапрасну.
wiatronogi (62), вѣтроногій, быстрый.
wiązy (9), оковы, кандалы.
widomy na oko (80), очевидный.
widziadło (92), зеркало.
w wiek trwały (90), прочный во вѣки, вѣчнопрочный; w wiek zaszły (86), старый, маститый, преклонный лѣтами; wiekowi niepodległy (83), безсмертный.
wielkooki (125), великоглазый, глазастый.
wielmisławny (56), весьма славный, пресловутый, достославный.
wielmożny (53), почтенный, сильный.
wielostrony (74), многострунный.
wielowładny (60, 66), могущественный.
wici (133), прутъ, знакъ призыва въ ополченіе.
w wiersz wwiązać (110), включить въ стихи, написать въ стихахъ.
wieść targnęła (10), вѣсть печально отозвалась, встревожила.
wietrzny (12), воздушный.
więtszy (125), бóльшій.
winność (123), вина, провиненіе.
winczować (37, 40, 56, 57, 86), желать, изъявлять пожеланія.
winczowanie (92), поздравленіе.
winy przejźrzeć (31), простить вины.
Witult (112), Витовтъ.
wizerunk (6), примѣръ, образецъ.
władogromny (82), громовержущій, громомечущій.
właściwy (83), дѣйствительный, настоящій.
wnętrzny (80), внутренній.
wnieść (119), ввести.
wodza (116), поводья.
wojnę wojować (77), вести войну.
wojska zwodzić (104), собирать войска.
k woli (81), ради.
wolności dostać (106), получить свободу.
w wozy wprzągać (89), запрягать въ возы.
wróbl (3), воробей.
wrót (127), возвращеніе.
wrzastliwy (117), крикливый, шумный.
wschodny (137), восточный.
wskok (30), мигомъ, быстро, тотчасъ.
wskrzesły (24), воскресшій.
wspamiętać (38), вспомнить, припомнить.
wszczęty (87), начатый.

wszegdy (90), всегда.
wszelako (91), всячески.
wszetucki (19), скоро, сейчасъ.
wszrobować co (38), правильно поставить дѣло, дать правильное направленіе чему-либо.
wszytkomiany (56), всеобладающій.
wwodzić (39), вводить.
wydać się (81), показаться, вынырнуть.
wydawać się (84), выказывать, заявить себя.
wydworny (115), изящный, утонченный.
wygładzić (142), истребить, уничтожить.
wygotowić (19), приготовить.
wymiatywać (105), выбрасывать, выкидывать.
wymierzyć (19, 89), направить.
wymysł (119), изысканность, прихотливое украшеніе.
wynikniony (6), вытекающій.
wyniść (122), уйти, выйти; wyńdą (63), выйдутъ.
wyrazić na sobie (118), представлять собою, выказать на себѣ.
wyrok skazać (123), постановить рѣшеніе.
wyszcie (105), выходъ.
wytrwać komu (128), сравниться съ кѣмъ либо.
wyżałować (140), излить скорбь.
wzad (32), обратно, назадъ.
wzbudzić (43), поощрить, побудить.
wzglądać (7, 14), глядѣть, смотрѣть, взирать.
wzięty (86), славный.
wzmagać (131), подкрѣплять, поддерживать.
wznawiać, wznowić (11, 17, 37, 88, 93), возобновлять, повторять, вторично передать, разсказать.
wzniówszy (135), внесши.
wznowiony (3, 87), вызванный, возобновленный, вновь начатый.
wzrokiem czerpać (115), всматриваться.
wzruszać pienia (67), возносить пѣснопѣніе.
wżdy (134, 140), всегда.
zabawny (74), занимающійся, занятый.
zaciąg (112), союзъ.
zadziaływać się (44), задѣвать.
zajątrzony (112), разсерженный, раздраженный.
zajźrzeć (106), завидовать.
zamarszczować (17), морщить.
zamierzony (75), ожидаемый.
zamnożyć się (75), разростись, увеличиться, распространиться.

zamysł (89, 93, 104), мысль, намѣреніе.
zamyślać o zdrowiu czyjem (10), замышлять о чьей-либо погибели.
zapał (25), пожаръ, поджогъ.
zaporowcy (30), запорожцы.
zaranny (121), утренній.
zasadzić na czem (86), основать на чемъ.
zasłany (124), высланный.
zaspowodnisty (śnieg, 23), тающіе сугробы снѣга.
zauśnik (94), наушникъ, наговорщикъ.
zawadzać się czego (112), оставаться отъ чего.
zawiadywać o kim (90), распоряжаться кѣмъ-либо.
zawiędły (133), завялый, увядшій.
zawołany (84, 113), приглашенный, славный.
zawżdy (2, 39, 90), всегда, завсегда.
zażywać czego (98), пользоваться чѣмъ-либо.
zbawić kogo (77), освободить отъ кого-либо.
zbór (92), церковь, какъ собраніе всѣхъ вѣрующихъ.
zbraniać się (91), сопротивляться.
zbroje (79), оружья; do zbroje się mieć (73), приготовляться къ войнѣ, вооружаться.
zczuć czego (44), испытать что-либо.
zdoba (21), украшеніе.
zdradą pożyć (10), обойтись съ кѣмъ-либо измѣннически, убить измѣною; zdradą szczypać (32), вредить измѣною.
zdradny (4, 14, 44, 112, 120), измѣннический, хитрый.
zdradzieckie (131), измѣннически.
zdrowie nawiedzać (13), навѣдываться о здоровьи; zdrowie ważyć (65, 79), подвергать опасности, рисковать; o zdrowiu przemyślawać (123), заботиться, пещись; zamyślać o zdrowiu czyjem (10), замышлять о чьей-либо погибели.
zdrój (4), ключъ (водяной).
zelus (76), зависть.
zemdlony (127), усталый, изнеможенный.
zetrzy = zetrzyj (76), сотри; zetrzeć sen, проснуться, согнать сонъ съ глазъ.
zgoła (105), совсѣмъ, вовсе.
zgraja (125), толпа, свита.
ziemica (16, 38, 42, 88, 92), земля.
zjąć (15), снять, оставить.
zjęty (54), проникнутый чѣмъ-либо.
zjuszyć (11), обогрить кровью, окровавить.
złośny (127), злосчастный.

zmaza (74), пятно.
zmiennik (74, 77), измѣнникъ.
zmienny (115), измѣннический.
zmyślny (87, 94), ложный, фальшивый.
znać na małe (91), видѣть или знать кого-либо лишь среди мелкихъ обстоятельствъ обыденной жизни.
znacznie (3), сильно, замѣтно.
znaczny (94, 104, 132, 135), сильный, видный, замѣтный.
do znaku zginąć (127), погибнуть до послѣдняго.
znienagła (113), неожиданно.
zpotrzeb (119), довольно, по мѣрѣ надобности, вдоволь.
zrazu (112), сначала.
zstąpić ze swego (17), отказаться отъ своего.
zwątlony (122), ослабѣвшій.
zwątpiony (131), подлежащій сильному сомнѣнію, не оставляющій никакой надежды.
zwierzchowny (140), верховный.
zwierzony (16), довѣренный.
zżuć (52), разжуть, поглотить, извести.
żałoby zażywać (106), жалѣть, раскаиваться.
żartko (12), быстро.
żywie (127), живетъ.
żywo zostawiony (122), оставленный въ живыхъ.
żywotnego lata umniejszyć (10), лишить жизни человѣка полнаго силъ.

2007053596